

Inu August

ALITERATIUNEA

LIMBILOR ROMANICE

DE
DR. D. DENUSIANU

ALITERATIUNEA IN LIMBILOR ROMANICE



Inu.A.43.027

337783

ALITERAȚIUNEA

IN

LIMBILE ROMANICE

DE PREȚĂ

Dr. DENSUȘIANU.



IASI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ STRADA ALEXANDRI 11.

1895.

Unu din punctele de vedere este că în armonia în nebulos
 și vapoasă lina a stărilor cerești. Zori s'o cantau într-o lina
 mai veche și mai aproape de noi și un este de ajuns s'o gazim
 și s'o simțim, și trebuie s'o și înțelegem și s'o explicăm.
 Închind, ramine sa-mi exprimă nălmăurile mele d-nei C.
 Michaelis de Vasconcellos, canoșca romanista, care a dincozi
 s-am comuțat mai multe noție asupra științelor în limba
 spaniolă și portugheză.

Paris, Noemvrie 1891.

TABLA DE MATERII

PREFAȚĂ.

Vieța tuturor limbilor reproduce în mic și într'un cadru mai restrins un fenomen general pe care-l observăm în fluxul și refluxul continuu al vieții universale. Privită sub toate formele și manifestațiunile ei, o limbă, ca ori-care alt organism, tinde în tot cursul evoluțiunii sale istorice la o armonizare și unificare a părților care o constituiesc. Prin variate și nenumărate mijloace, de care singuri cele mai adeseori nu ne dăm bine samă, fie-care limbă ajunge, după o continuă și lentă elaborare, la acea armonie și mlădiere care dau o formă estetică, energie și viață atitor cuvinte și expresiuni. Unul din aceste mijloace este *aliterațiunea*.

Lucrarea de față, apărută mai întin în *Revista critică-literară* II. 273—320, 425—471, am consacrat-o studiului acestei figuri de eufonie pe întreg domeniul limbilor romanice, insistind în special și mai mult asupra limbei romine, de oare-ce pînă astăzi nimeni nu s'a ocupat de această chestiune, care interesează nu numai pe filolog, ci și pe estetician. Din toate faptele pe care le-am înșirat rezultă, ca concluziune generală, că aliterațiunea este, după rimă, unul din principalele elemente cărnia i-se datorește armonia unei limbi, ear, pe de altă parte, prin legătura pe care o stabilește între cuvinte ea este un important mijloc mnemotehnic, cu deosebire în literatura populară unde memoria joacă un rol atit de însemnat.

Pitagoricienii din antichitate căutau armonia în nebuloasa și vapoasă lume a sferelor cerești. Noi s'o căutăm într'o lume mai reală și mai aproape de noi, și nu este de ajuns s'o găsim și s'o simțim, ci trebuie s'o și înțelegem și s'o explicăm.

Incheind, rămâne să-mi exprim mulțămirea mea d-nei C. Michaëlis de Vasconcellos, cunoscută romanistă, care a binevoit a-mi comunica mai multe notițe asupra aliterațiunei în limba spaniolă și portugeză.

Paris, Noemvrie 1894.

O. D.

~~PREFAȚĂ~~

Teoria tuturor limbilor reproduce în noi și într'un cadru mai restrins un fenomen general pe care-l observăm în lăzuli și tehnici continue al vieții universale. Privim sub toate formele și manifestățiunile ei o limbă, cu orice ar organiza limbă în tot cursul evoluțiunei sale istorice la o armonizare și unificarea care a purtător care o constituie. Prin varietate și nemăsurată mijloace, de care singur cele mai adeseori nu ne dăm seamă, de care limbă ajunge după o continuă și lentă elaborare la oarecărui și mai înalte care dau o formă estetică, care și vreați altor curvate și expresivitate. Căutăm din aceste mijloace care diferențiază.

La caracter de fapt, aparțină mai întâi în limba spaniolă (vezi cap. II, 278-320 425-471, un caracter a studiului acestor limbi de embleme pe diferite domeniile limbii române, insistând în special și mai mult asupra limbii române, de care se pînă astăzi nimeni nu s'a ocupat de această chestiune, care interesează un număr pe filozof și pe estetician. În toate limbile, pe care le-am făcut înțeles, ca concluziune generală, că aliterațiunile este după rînd, mai din principalele elemente care înseamnă toate aceste aspecte limbii, care, în de alta parte, prin legătură pe care o stabilește între ele, este un important mijloc de armonizare și de expresivitate în limba spaniolă unde armonia joacă un rol atât de important.

EXTRACȚIUNEA
TABLA DE MATERII.



Prefață	V
Introducere	1
I — Aliterațiunea în limbile romanice	9
II — Aliterațiunea în literatura română populară	50
1 — Aliterațiunea între cuvinte sintactice necoordinate	69
2 — Aliterațiunea între cuvinte de aceeași categorie gramaticală și sintactic coordonate între ele.	77
Apendice	94



TABLEA DE MATERII

7	Prefață
1	Introducere
9	I — Așteptarea în limbaj romantic
50	II — Așteptarea în literatura română populară
69	1 — Așteptarea într-un cântec simfonic incoordonat
77	2 — Așteptarea într-un cântec de meșteșug popular
91	Concluzii și bibliografie

INTRODUCERE.

Pe cînd cea mai mare parte din terminii pe care-i întrebuițăm astăzi fie în retorică fie în poetică, i-am primit și moștenit de la vechii scriitori greci și latini, de origine cu totul nouă este termenul de *aliterațiune* pe care nu-l întîlnim la nici unul din retorii și gramaticii din antichitate sau Evul-mediu, și care, pentru prima oară, apare la Ioannes Iovianus Pontanus, istoric și erudit italian de la sfîrșitul secolului XV ¹⁾. În tomul al doilea al scrierilor sale Pontanus definește astfel aliterațiunea: „Ea igitur sive figura, sive ornatus, condimentum quasi quoddam numeris affert, placet autem nominare *alliterationem*, quod e literarum allusione constet. Fit itaque in versu, quoties dictiones continuatae vel binae vel ternae ab iisdem primis consonantibus, mutatis aliquando vocalibus, aut ab iisdem incipiunt syllabis, aut ab iisdem primis vocalibus. Delectat autem alliteratio haec mirifice in primis et ultimis locis facta, in mediis quoque, licet ibidem aures minus sint intentae“ ²⁾. Precum se poate vedea și din exemplele pe

¹⁾ Adelung, *Ueber den deutschen Styl*. Berlin, 1785. I. 284.

²⁾ I. I. Pontani librorum omnium tomus II. 236. Basileae. 1538; *Dialogus Actius*.

care le dă mai departe, Pontanus înțelege prin aliterațiune repetarea aceluiași sunet, aceleiași litere, atît la începutul cît și la mijlocul său sfîrșitul a două sau mai multe cuvinte strîns legate între ele din punct-de-vedere gramatical, urmîndu-se imediat sau stînd aproape unele de altele. Definițiunea dată de Pontanus a fost primită și urmată de cea mai mare parte din filologii mai noi care au studiat și urmărit această figură în operele clasicele grecești și latine³⁾.

O semnificațiune cu desăvîrșire vagă și puțin precisă are aliterațiunea la o parte din scriitorii francezi de astăzi. În *Dictionnaire universel des littératures*, Paris 1884, Vapereau o definește astfel: „Répétition, dans deux ou plusieurs mots qui se suivent, d'une même lettre ou d'une même syllabe“. În *Dictionnaire historique de la langue française*, Paris 1884, II, 776, găsim următoarea definițiune: „Figure de mots qui consiste dans la répétition recherchée des mêmes lettres ou des mêmes syllables“. Tot așa și în *Dictionnaire de l'Académie française*, 1878, I: „Figure de mots qui consiste dans la répétition recherchée des mêmes lettres ou des mêmes syllables. Plusieurs proverbes offrent des exemples d'allitération: *qui terre a, guerre a; qui refuse, muse.*“⁴⁾.

³⁾ A. Näge, *De alliteratione sermonis latini*, în *Rheinisches Museum* III. 1829 p. 324 sqq: „Fit allitteratio 1) in primis litteris; primis syllabis; 2) in una postrema et altera prima syllaba; 3) in mediis vocibus; 4) in postremis syllabis. Quod homoeoteleuton dici solet.“ p. 331. Cf. Cadenbach, *De alliterationis apud Horatium usu*, Progr. Gymn. Essen. 1837; I. Theobald, *De anonimationis et alliterationis apud Ciceronem usu*. Bonn, 1852, p. 10; R. Buchholz, *De alliterationis indole atque natura ususque Homericæ lineamenta*. Progr. Königsberg. 1879.

⁴⁾ Cf. și Littré, *Dictionnaire de la langue française*, I¹, 115; Becq de Fouquières, *Traité général de versification française*, Paris, 1879, p. 217; A. Pott, *Latein und griechisch in einigen ihrer wichtigsten Lautunterschiede*, în Kuhn's *Zeitschrift für vergleichende*

Pentru filologii germani de astăzi aliterațiunea are însă o semnificațiune clară și bine precizată. Ei înțeleg prin ea repetarea aceluiași sunet, aceleiași silabe, numai la începutul a două sau mai multe cuvinte.

Există, prin urmare, aliterațiune în versuri ca cele următoare :

De-odată prin vuirea de vaete 'n mulțime,
Alexandri, *Grui-Singer*.

Sficioasă și smerită, și-a vărsat razele sale,
Eminescu, *Călin*.

Din vremile trecute, în veacuri viitoare,
Alexandrescu, *Meditație*.

Tot această însemnare o are aliterațiunea și la romanii ca P. Meyer (*Romania* XI. 572) și E. Stengel (*Grundriss der romanischen Philologie* II. 60). Acesta va fi și punctul nostru de vedere din care o vom studia-o⁵⁾.

* * *

Sprachwissenschaft, XXVI, 1883, p. 135; A. de Moraes Silva, *Diccionario da lingua portugueza*, Lisboa, 1878. I. Un înțeles tot atit de larg are astăzi aliterațiunea și la orientaliști.

⁵⁾ La Greci și la Latini aliterațiunea era cunoscută sub numele de παρομοίωσις, παρίσωσις, πάρισον, *parhomoeon* etc.—figuri de retorică pe care ei le numiau cu terminul mai general de σχήματα λέξεως. :

Παρομοίωσις δ'ἔν ὁμοια τὰ ἔσχατα ἔχη ἐκίτερον δὲ κῶλον. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐπὶ τελευτῆς ἔχειν. καὶ ἀρχὴ μὲν αἰεὶ τὰ ὀνόματα, ἢ δὲ τελευτῆ τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πτώσεις ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα. ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα: ἀγρόν γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ'αὐτοῦ; δωρητὰ τ'ἐπέλοντο παρ'ἄλλοι τ'ἐπέεσσιν. Aristotele, *Rhet.* III. 9. Ἔστι δὲ καὶ παρόμοια κῶλα ἄτινα παρόμοια ἢ τοῖς ἐπ'ἀρχῆς.... ἢ τοῖς ἐπὶ τέλους. Demetrius, L. Spengel, *Rhetores graeci* III. 266. Și Aristotele și Demetrius înțeleg deci prin παρομοίωσις atit aliterațiunea cit și ὁμοιοτέλειον. Mai puțin clar se exprimă Auaximenes: παρομοίωσις.... ὁμοια δ'ἔστιν ὀνόματα τὰ ἐξ ὁμοίων συλλαβῶν, ἐν αἷς πλείστα γράμματα τὰ αὐτὰ ἔστιν. *Rhet. ad Alex.* XXVIII. Παρίσωσις δὲ γίνεται μὲν καὶ κατὰ τὴν ἀρχήν, οἷον ὅτε τοῖνον τοῦθ'οὔτως ἔχει, προσήκει προθύμος, καὶ κατὰ τὸ τέλος· ἐθέλειν ἀκούειν. Tiberius, Spengel. III. 74. Παρίσωσις.... ἢ κατὰ τὴν ἀρχήν τοῦ λόγου, ἢ κατὰ τὸ τέλος. Anonymus, περὶ σχημάτων, Spengel III. 131. Παρίσωσις γίνεται κατ' ἀρχήν καὶ τέλος· κατ'

În seria figurilor de eufonie aliterațiunea merită să fie studiată cu atît mai mult, cu cît ea apare ca unul din elementele estetice principale ale unei limbi: ea mărește efectul muzical al cuvintelor și, prin repetarea aceluiașii sunet la începutul lor, espresiunile devin mai armonice și mai melodioase. Dacă versuri ca cele de mai jos produc o impresiune plăcută asupra noastră prin sonoritatea și armonia lor, aceasta se datorește în mare parte efectului muzical al aliterațiunei:

ἀρχὴν μὲν ὅσον προσήκει προθύμως ὁ καὶ ὁμοιότακτον λέγεται κατὰ δὲ τὸ τέλος, ὅσον ἐθέλειν ἀκούειν, ὁ ἐστὶν ὁμοιοτέλευτον. Maximus Planudes, Σχολία εἰς Ἑρμογένους περὶ ἰδεῶν τομ. I, C. Walz, *Rhetores graeci* V. 511, și 551. Prin παρίσσωσις deci se'nțelege aici și aliterațiunea și ὁμοιοτέλευτον. Singur Planudes întrebuițează pentru aliterațiune un termin special, ὁμοιότακτον. Cf. și P. Victorius, *Variarum et antiquarum lectionum* lib. XXVII. 11. Analog aliterațiunei este și πάρισσον de la Quintilian (Instit. or. IX. 9.75), după cum se poate vedea din exemplul pe care-l dă: *puppisque tuae pubesque tuorum*. Πάρισσον mai în-samună aici și ὁμοιοτέλευτον. Cf. Eustathius, *Commentarii in Homeri Iliadem*, Florența, 1730, l. 464, Coment. la v. 390 cartea II din Iliadă.

Paromeon est, quotiens ab iisdem litteris diversa verba sequuntur, quo modo illud habes apud Vergilium:

Sola mihi tales *cusus Cassandra canebat*.

ab ipsa littera inchoavit plurimas partes orationis. Quale est illud: longo *sale saxa sonabant*. Antiqui integros versus ita faciebant, ut

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti

Versus est Ennianus. Pompejus, *Comment., Grammatici latini ex recensione* H. Keillii, V. 303. 28. Cf. Donatus, *Ars grammatica*, III. 5, 20, Keillii IV. 398; Charisius, *Instit. gramm.* IV. 4. 7, Keillii I. 282; Diomedes, *Art. gramm.* II, Keillii I. 447; Marius Plotius, *Art. gramm.* I, Keillii VI. 458—459; Beda, *De schematibus*, C. Halm, *Rhetores latini minores*, 1863, p. 610; Isidorus, *Origin.* I. 35. Martianus Capella întrebuițează terminii: mytacismus, labdacismus, iotacismus, polysigma, după cum se repetă *m*, *l*, *i* sau *s*: *Mytacismus* est, cum verborum coniunctio *M* literae assiduitate colliditur, ut si dicas: mammam ipsam amo quasi meam animam. *Labdacismus*, ubi *L* plurimum dissonat, ut si dicas: Sol et luna luce lucent alba leni lactea. *Iotacismus*, ut si dicas: Iunio Iuno Iovis iure irascitur. *Polysigma*, ubi *S* litera crebrius geminatur: Sosia in solarario soleas sarciebat suas. Prin *Homoeoprophoron* pare a înțelege aliterațiunea în general; ca exemplu dă versul din Ennius citat și de Pompejus. M. Capella conside:ă repetarea aceluiașii

Va da și flori și frunze, etern fiind udată
Alexandri, *Grua-Sînger*.

Soții, surori și mame suspină 'n urma lor ;
Alexandri, *Dumbrava roșe*.

Ce din frunze îți doinește, ce cu fluerul îți zice.
Eminescu, *Epigoni*.

Mărețul turn, trist martur l'al nostru trist apus⁶⁾.
Alexandrescu, *Trecutul la
mănăstirea Cozia*.

Influența și importanța aliterațiunii se întinde însă și
mai departe. Ea nu este numai un simplu element eufo-
nic, un simplu ornament de care scriitorul său vorbitorul

sunet ca „vitiū maximum“, *De rhet.* XXXII. 514. Tot așa și
Marius Plotius : *Aprepia* (ἀπρεπεία) est absurda et indecens verbo-
rum structura, ut : o Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti. *Art.*
gramm. I, Keilii VI. 454. Cf. și H. Columna, *Ennii fragmenta*, Neapol,
1590. p. 8 ; Servius, Coment. la Vergil, Eneida III. 183 și Cornifi-
cius *Rhet.* IV. 12. — *Geminatio* este numită aliterațiunea la O.
Gifanius, *Titi Lucretii De rerum natura libri VI.* Lugd. Batav.
1595, p. 351 ; Brouckhusius, *Tibulli carmina*, Amsterd. 1708, I. 1. 3 ;
L. Pareus, *Lexicon Plautinum*, Frankfurt, 1614, v. *Geminatio*. La
Gifanius și Brouckhusius *geminatio* are un înțeles tot atît de larg
ca aliterațiunea la Pontanus. La P. Fabri ea este numită cu
terminul general de *paronomeon* : „quant tous les termes de une
ligne se commencent par semblable lettre“. Ca genuri speciale
amintește : *Lipda*, quant *l* en commence tous les termes de une
ligne ; *Methacismus*, quant *m* est pour commencement ; *Frenum*,
quant *r* est au commencement, *Le grand et vray art de pleine*
Rhetorique, ed. A. Héron, 1890, II. 128. Cf. și *Leys d'amors*, unde
aliterațiunea este numită și *replicatio* (*r. plana, multiplicada, ri-*
goroza I. 248.). În vechia franceză aliterațiunea mai poartă și
numele de *rime scéne*.

Cu o semnificațiune corespunzătoare aliterațiunii găsim între-
buințate, la unii retorici și comentatori, figurile cunoscute sub nu-
mele de *παρωνομασία, παρήχησις, adnominatio*. Acestea din urmă însă
s'apropie mai mult de ceea-ce numim astăzi figuri etimologice și
gramaticale, care n'au nimic de a face cu aliterațiunea și asupra
căroră ne vom opri mai tirziu.

⁶⁾ Fără 'ndoală, singuri nu ne dăm samă cele mai adeseori
de unde provine această armonie și care sînt cauzele care au
produs-o. Pentru-ca să simțim efectul muzical al unui vers n'avem
numai decît nevoe de esplicări și analiză.

se folosește ca mijloc de înfrumusețare și înflorire a frazei, ci ea stabilește tot odată o mai strînsă și mai puternică legătură între cuvintele aliterate, făcînd din ele punctul principal asupra căruia se 'ndreaptă și se concentrează atențiunea noastră. Astfeliu în versul de mai sus al lui Alexandrescu, cuvintele: *mărețul turn, trist martur*, legate între ele prin aliterațiune, apar ca punctul principal asupra căruia se oprește și se fixează mai mult gîndirea noastră, și toate la un loc scot și pun mai bine în evidență ideia pe care poetul o exprimă în acest vers⁷⁾.

Pe lîngă armonie, prin urmare, aliterațiunea aduce cu sine și unitate: ambele acestea două se succed una alteia și acolo unde apare una din ele urmează în mod natural și cealaltă. Din acest punct-de-vedere rolul aliterațiunei se poate compara cu acel al rimei: ceea-ce este rima pentru un șir de mai multe versuri, acelașu lucru este aliterațiunea pentru două sau mai multe cuvinte dintr'un vers.

Mulți poeți, atît vechi cît și moderni, găsind în aliterațiune un mijloc de lustruire a stilului aû întrebuințat-o deseori în operele lor; la unii însă ea a degenerat în afectare și eufuism. Astfeliu Luigi Groto (Cieco d'Hadria), poet italian din secolul XVI, ne-a lăsat 54 de versuri latinești în care toate cuvintele aliterează între ele, începînd toate cu litera *C*. Cităm 10 versuri de la început:

⁷⁾ „La corespondance des sons ne fait qu'appeler l'attention sur l'harmonie des idées.... L'harmonie des sons rend aussi plus frappante celle des idées“. E. du Ménil, *Essai philosophique sur le principe et les formes de la versification*, Paris. 1841. 99—100, 124. „Die Alliteration herrscht und hebt das Einzelne mit wunderbarer Kraft hervor“. Lachmann, in Ersch u. Gruber, *Encyclopädie* III v. *Allitteration*. Cf. și G. Gerber, *Die Sprache als Kunst*, Berlin, 1885. II. 164; W. Jordan, *Der epische Vers der Germanen*, Frankfurt, 1868. 35; C. Poggel, *Grundzüge einer Theorie des Reimes*, Münster. 1834.

Cunctis chara charis cunctis carissima cura,
Clarificum cilium, castificansque calor.
Crine coherenti Cornelia corda coarctans
 Conspectu capiens, contuolisque cremans.
Commemorans charum comitem Cornelia celebs,
 Clausaque collachrimans, coniugiumque ; cavens,
Cuivis comburens cor Carbonesia castè
 Cordaque carbonum conficiens cumulum.
Collis castalii cultrix, constansque columna,
 Confulgens claror, cui Cyrosura cadit ⁸⁾.

În asemenea jocuri copilărești de cuvinte—numite și *tautogrammes* sau *vers lettrisés*—în care poetul consideră ea scop ceea-ce mai înainte era numai mijloc, totul devine monoton și obositor prin continua și uniforma repetare a unuia și aceluiași sunet: o aceeași impresiune ca la ce-

⁸⁾ *Carmina concelebrantia Corneliam Carbonesiam; Delle rime, Venetia, 1587. p. 209.* Tot Luigi Groto a compus un sonet italian în care toate cuvintele încep cu litera *D* (L. Blanc, *Grammatik der italiänischen Sprache, Halle, 1844. p. 794.*) — F. Mone citează, *Lateinische Hymnen, III, 81,* o poezie latină din sec. XIV, compusă din 12 strofe în care toate cuvintele încep cu *P*. H. Cardanus, *De subtilitate, liber XV, Basileae, 1582, p. 741,* citează cite-va versuri din Placentius Porcius, autorul unei poezii latine în care fie-care cuvint începe cu *P*, și din Hugbaldus Gallus, autorul a 136 versuri în care fie-care cuvint începe cu litera *C*. Despre alte asemenea poezii cf. Des Accords, *Les bigarrures, Rouen. 1616, p. 109*; E. du Méril, *Poésies populaires latines du Moyen-âge p. 61, nota*; Th. Wright, *Reliquiae antiquae, Londra, 1841, II, 8, 20, 256*; P. Meyer, *Documents manuscrits de l'ancienne littérature de la France, Paris. 1871, p. 119*; L. Lalanthe, *Curiosités littéraires, 1857, p. 26*; A. Canel, *Recherches sur les jeux d'esprit, Paris, 1867, II, 138—153.* Versuri izolate în care fie-care cuvint începe cu aceeași literă — analoage mult citatului vers al lui Ennius — cf. la V. Fortunatus, *Opera. Roma, 1786—87, I. 405, Vita S. Martini*; Marot, *Epîtres, II*; Diez, *Die Poesie der Troubadours, Leipzig. 1883. p.87*; A. Ebert, *Allgemeine Geschichte der Litteratur des Mittelalters, Leipzig, 1874—87, I, 593*; II, 154, 280, 292; I. Bekker, *Homerische Blätter, Bonn. 1863—72, II, 213.* La poezii simboțiști de astăzi nu rareori găsim asemenea versuri.

tirea tiradelor monorimice din vechia poezie franceză. Și cu toate acestea cîți poeți nu și-au pierdut timpul cu asemenea curiozități și rarități literare, rodul unei munci seci și pedantice ⁹⁾!



⁹⁾ In limba personajelor sale comice, Shakespeare întrebuințează asemenea cacofonii, pentru a produce un efect comic și ridicul prin deasa repetare a aceluiași sunet. Astfel în „Midsummer-night's dream“ (Visul unei nopți de vară):

Wherat with blade, with bloody blameful blade,
He bravely broached his boiling bloody breast.

Cf. F. Lindner, *Die Alliteration bei Chaucer in Jahrbuch für roman. u. englische Sprache u. Literatur*. N. F. II. 1875, 317; G. Gerber *Op. cit.* II. 168.

ALITERATIUNEA

ÎN LIMBILE ROMANICE.

Asupra aliteratiunii în limbile romanice a început a se scrie abia de câțiva ani. Mai mult a fost studiată ea în limba latină¹⁰⁾, și cu deosebire în limbile

¹⁰⁾ A. Näke, *Op. cit.* — I. Theobald, *Op. cit.* — Cadenbach, *Op. cit.* — A. Schlüter, *Veterum Latinorum allitteratio cum nostratum allitteratione comparata*, 1840. — I. Mähly, *Ueber Allitteration*, în *Neues schweizerisches Museum* IV. 1864. p. 207—259. — Ed. Loch, *De usu allitterationis apud poetas latinos*, Halle, 1865. — R. Klotz, *Zur Allitteration und Symetrie bei Plautus*, Zittau, 1876. Cf. Lorenz în *Philologischer Anzeiger* VIII. 1877, p. 292; Klotz, *Progr. Gymn. Zittau*, 1877. *Philologischer Anzeiger* IX. 1878. p. 278. — C. Ziwsa, *Die eurytmische Technik des Catullus*, Wien. 1879. — E. Wölfflin, *Ueber die allitterierenden Verbindungen der lateinischen Sprache* în *Sitzungsb. der philosophisch-philologischen u. hist. Classe der Akademie zu München*, 1881; cf. G. Andresen în *Philologische Wochenschrift*, I. 1881. p. 285; Bintz în *Philologischer Anzeiger*, XIII. 1883, p. 6; Ph. Thielmann, *Blätter f. das bayer. Gymn.* XVIII, 1882, p. 43; G. Gröber *Zeitschrift für roman. Philologie* 1882. VI. p. 467. — Idem, *Zur Allitteration und zum Reime* în *Archiv für lat. Lexicographie und Grammatik.* III. 1886. p. 443. — W. Ebrard, *Die Allitteration in der lateinischen Sprache*, Progr. Bayreuth. 1882. Cf. Thielmann, *Philologischer Anzeiger* XIII. 1883. p. 10; Bintz. *Philologische Rundschau* III. p. 859. — L. Buchhold, *De paromoeeos (adlitterationis) apud veteres Romanorum poetas usu.* Leipzig. 1883. — C. Bötticher, *De allitterationis apud Romanos vi et usu.* Berlin. 1884. Cf. W. Ebrard, *Philol. Rundschau* 1884, n-rul 51; Ph. Thielmann, *Woch. f. klassische Philologie*, 1885, p. 909. — Kvičala, *N. Beiträge z. Erklärung der Aeneis*, 1881. p. 293 sqq. Cf. *Litterarisches Centralblatt*. 1881. p. 1043. — I. Bintz, *Beiträge zum Gebrauche der Allitteration bei den römischen*

germanice¹¹⁾. Și lucrul se explică foarte ușor. În limbile romanice ea nu apare ca un sistem metric așa cum o întâlnim în vechile monumente de literatură germanică sau cum s'aū încercat s'o reînvieze poeți ca Fouqué, Jordan și

Prosaikern în *Philologus*, 1885, XLIV. p. 262. — H. Habenicht. *Die Allitteration bei Horaz*. Progr. Eger. 1885. — P. Rasi, *Osservazioni sull'uso della allitterazione nella lingua latina* în *Atti e memorie della R. Accademia, Padova*, N. S. V. 1889. p. 121 sqq. — C. Blümelein, *Zur Allitteration und zum Wortspiele im Lateinischen* în *Berichte des freien deutschen Hochstiftes*, Frankf. a. Main. N. F. 1891. p. 105. — F. Mering, *De allitteratione Luciliana*, Progr. Gymn. Watten-scheid. 1891. — L. Lahmeyer, *Allitteration in Ciceros Pompeiana*. Progr. Rossleben. 1891. — B. Pretzsch, *Zur Stilistik des Cornelius Nepos*, Progr. Spandau. 1890. — Micī notițe cf. la H. Jordan în *Hermes*, XV, 1880. p. 132; A. Reichardt, *De Q. Ennii Annalibus in Jahrbücher f. classische Philologie*, CXXXIX. 1889. p. 787; H. Kraffert, *Kakophonien im Lateinischen* în *Zeitschrift f. das Gymnasialwesen* N. F. XXI. 1887. p. 713; A. Ebert, *De syntaxi frontoniana* în *Acta Seminarii philol. Erlang.* II. 1881 p. 353 sqq; I. Süß, *Catulliana*, *ibid.* I. 1878, p. 33; H. Hellmuth, *De sermonis proprietatibus, quae in prioribus Ciceronis orationibus inveniuntur.* *ibid.* I. p. 164. — Asupra aliteratiunei în versul saturnic și vechile dialecte italice cf. H. Jordan, *Kritische Beiträge zur Geschichte der lateinischen Sprache*, Berlin. 1879; R. Thurneysen, *Rheinisches Museum*, XLIII. 1888. p. 349; S. Bugge *Altitalische Studien*, Christ. 1878. p. 79; W. Deecke, *Rheinisches Museum*, XLI, 1886, p. 192, 195, 199; R. Westphal, *Allgemeine Metrik der indogerm. u. semitischen Völker*. Berlin. 1893. p. 221; K. Bartsch, *Der saturnische Vers und die altdeutsche Langzeile*, Leipzig, 1867; C. Zander, *De homoeoarcto Saturniorum versuum* în *Commentationes Wölfflinianae*, 1891. p. 239; A. Reichardt, *Der saturnische Vers* în *Jahrbücher f. classische Phil.* 1893. Supl. XIX p. 245.

¹¹⁾ Asupra aliteratiunei și versului aliterat (Stabreim) la Germani v. bibliografia la E. Sievers, *Altgermanische Metrik* în H. Paul's *Grundriss der germ. Philol.* Strassburg. 1893. II¹. p. 861. sqq. și H. Paul, *Deutsche Metrik*, *ibid.* p. 899. sqq. O espunere mai amărunită, tot la Sievers în scrierea sa *Altgermanische Metrik*, Halle. 1893. O critică a teoriei lui Sievers cf. la M. Kaluza, *Studien zum germanischen Allitterationsvers*. Berlin. 1894, I și II.

Despre aliteratiune la Celți și Fineji v. C. Zeuss, *Grammatica celtica*, Leipzig, 1853. II. 926, 952, 962; W. Conybeare, *Illustrations of Anglo-Saxon poetry*. Londra, 1826, LVII; Westphal, *Op. cit.* 325. sqq. A. Ebert, *Op. cit.* III. p. 8. — I. Grimm, *Kleinere Schriften*, II. 82; D. Comparetti, *Der Kalewala oder die traditionelle Poesie der Finnen*, Halle, 1892. p. 30. 272.

Richard Wagner (*Der Ring des Nibelungen*)¹²⁾. De o formă de versificațiune analoagă aceleia din *Hildebrandslied*, *Muspilli*, *Heliand* ș. c. l. nu poate fi vorba la nici unul din popoarele romanice.¹³⁾ Dacă la acestea din urmă întâlnim exemple de aliterațiune, ea apare numai ca un fenomen izolat și nici de cum ca un principiu metric de sine stătător. Era deci foarte natural ca în limbile germanice, unde ea întrupează în sine o întreagă epocă literară, studiile publicate în această direcțiune să fie cu mult mai vaste și mai numeroase, ear filologii să-și îndrepte mai mult atențiunea asupra acestei ramuri de cercetări.

Făcînd abstracție de lucrările lui Riese și Kriete asupra aliterațiunei în limba franceză și italiană¹⁴⁾, totul ce s'a scris asupra acestei materii în limbile romanice se reduce la cîte-va mici notițe respîndite în paginile revistelor și altor publicațiuni de filologie romanică¹⁵⁾.

¹²⁾ H. Sirker, *Der Stabreim bei den neueren deutschen Dichtern*. 1873; Ackermann, *Der Stabreim in der modernen Poesie*. Petersb. 1877; P. Hermann, *R. Wagner und der Stabreim*, Leipzig, 1883.

¹³⁾ Asupra posibilităței existenței unui vers aliterat—analog celui dela Germani—și în vechia poezie italică cf. Bartsch *Op. cit.*, Westphal *Op. cit.*, p. 11, 78, 228, 234. *Allgemeine Theorie der griech. Metrik*, 1887, p. 65.—H. Jordan *Op. cit.* p. 188; Buchhold *Op. cit.* p. 36.

¹⁴⁾ W. Riese, *Allitterierender Gleichklang in der französischen Sprache alter und neuer Zeit*, Halle. 1888. Cf. Mussafia, *Litteraturblatt f. germ. u. rom. Phil.* 1889, 172.—F. Kriete, *Die Allitteration in der italienischen Sprache*, Halle, 1893. Cf. Mussafia, *Litteraturblatt für germ. u. rom. Philologie*, XV. 1894. p. 161.

¹⁵⁾ A. Fuchs, *Die romanischen Sprachen in ihrem Verhältnisse zum Leteinischen*. Halle. 1849. p. 258.—F. Diez, *Gemination und Ablaut im Romanischen* în Hofer's *Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache*, 1851. III. p. 397 sqq.—Idem, *Die Poesie der Troubadours*. Leipzig, 1883. p. 87—88.—K. Bartsch, *Peire Vidal's Lieder*, Berlin. 1857. p. LXXXV.—Carolina Michaëlis. *Studien zur romanischen Wortschöpfung*, Leipzig. 1876. p. 26.—M. von Napolski. *Leben und Werke des Troubadours Ponz de Capduoill*. Halle. 1879. p. 42—43.—A. Stimming, *Der Troubadour Jaufre Rudel*, Kiel, 1873. p. 32.—Idem, *Bertran de Born*, Halle,

Acei ce-aū urmărit însă mai de-aproape acest fenomen lingvistic, aū privit chestiunea dintr'un punct-de-vedere cu desăvîrşire unilateral şi îngust. După ei, numai acele exemple de aliteraţiune merită să fie studiate şi luate în considerare, în care ea a fost anume căutată şi intenţionată de poet sau prozator (bewusste, beabsichtigte Alliteration). Toate celelalte cazuri trebuie neglijate şi lăsate de o parte, aliteraţiunea fiind numai întâmplătoare ¹⁶⁾. Asemenea restricţiuni nu numai că n'aū mare însemnătate

1879, p. 236—237. Anm. 12. — Goldbek, *Beiträge zur altfranzösischen Lexicographie*, Progr. Luisen Schule, Berlin, 1872, p. 6. — C. Appel, *Das Leben und die Lieder des Trobadors Peire Rogier* Berlin, 1882 p. 22—23. — L. Römer, *Die volksthümlichen Dichtungsarten der altprovenzalischen Lyrik*, Marburg, 1884 (*Ausgaben und Abhandlungen aus dem Gebiete der roman. Philol.* XXVI) p. 20 §. 38, Anm. 11, p. 65. — L. Selbach, *Das Streitgedicht in der altprovenzalischen Lyrik*, Marburg, 1886. p. 99 (*Ausgaben u. Abhandl.* LVII). — P. Meyer, *De l'allitération en roman de France*, *Romania* XI, 1882. p. 572. sqq. — G. Gröber, *Zeitschrift f. rom. Philol.* VI, 1882. p. 467. — M. Hannappel, *Poetik Alain Chartiers* in Körting u. Koschwitz, *Französische Studien* I. 1881. p. 302. — R. Grosse, *Der Stil Christiens von Troies*, *ibid.* p. 243. — P. Groebedinkel, *Der Versbau bei Philippe Desportes u. F. Malherbe*, *ibid.* p. 110 sqq. — A. Mussafia, *Literaturblatt für germ. und roman. Philol.* X. 1889. p. 172. — G. Pitré, *Proverbi siciliani*. Palermo, 1880. I. p. XCVI. — Gaspary, *Sicilianische Dichterschule* p. 109. — F. Marin, *Cantos populares españoles*, Sevilla, 1882, IV, 20⁵⁸²⁰, 5830; — *Revista Lusitana* I, 1887—89, 270, 277, 350—351. — M. Köhler, *Ueber alliterierende Verbindungen in der altfranzösischen Litteratur*, in *Zeitschrift f. französische Sprache und Litteratur* XII, 1890. p. 90 sqq. — E. Stengel, *Grundriss f. rom. Philol.* II, 1893. p. 61.

¹⁶⁾ Ich werde... nur solche Fälle verzeichnen, wo man mit Sicherheit annehmen kann, dass der Dichter die Alliteration beabsichtigt hat.“ Kriete, *Op. cit.* 10—11. „Es ist von Wichtigkeit für den ästhetischen Wert jeder Stelle, an der sich ein derartiger Anreim zeigt, zu untersuchen ob die Alliteration durch den Dichter absichtlich angewandt worden ist, bezw. ob sie der Hörer oder Leser empfindet..... Wir werden diejenigen alliterierenden Verbindungen, die wir mit Wahrscheinlichkeit für zufällige und vom Hörer nicht empfundene zu halten haben, nicht berücksichtigen..... Ebenso wenig halten wir es für nützlich, die rein zufällige Alliterationen mit anzuführen.“ Köhler. l. c. 109, 112, 115. Acest mod de a privi aliteraţiunea a fost luat de la filologii clasici. Printre

prin ele înseși, dar, în același timp sînt lipsite de ori-ce temeiu, pentru-că ne lipsește ori-ce criteriu, ori-ce regulă, după care să ne putem exprima cu siguranță unde anume aliterațiunea a fost căutată și unde nu¹⁷⁾. Din lipsa unui asemenea criteriu, nu este de mirat dacă vedem pe filologi certîndu-se între ei asupra cazurilor de aliterațiune în care unii văd aliterațiune intenționată, ear ceilalți contrarul¹⁸⁾. Asemenea discuțiuni seci și plictisitoare se pot duce și continua pînă la nesfîrșit, învîrtîndu-se în același cerc strîmt și vițios ; chestiunea însă trebuie privită sub altă față și din alt punct-de-vedere.

Cele mai de multe ori aliterațiunea se poate naște în mod inconștient, fără ca scriitorul să-și dea singur samă

cel dintîiu care dău cea mai mare importanță faptului dacă aliterațiunea a fost sau nu căutată de scriitor, este Kvičala. Vorbind despre aliterațiune la Virgil zice următoarele : „Demnach sind in der Æneis im Ganzen 7178 Verse, in welchen die Alliteration sich zeigt, also 72 $\frac{1}{2}$ Procent der Gesamtsumme der Verse. Ich bin nun freilich weit davon entfernt, zu behaupten, dass in allen diesen Versen die Alliteration eine vom Dichter beabsichtigte ist. Aber wenn man auch eine gewisse Anzahl dieser Beispiele als mehr oder minder unsicher beseitigt, so bleibt doch eine überaus grosse Anzahl von Versen (nach einer approximativen Berechnung etwa $\frac{2}{3}$ Proc. von der Gesamtsumme von 9896 Versen), für welche die Absicht des Dichters mit Evidenz oder wenigstens mit Wahrscheinlichkeit anzunehmen ist“. *Op. cit.* 386. Asemenea calcule făcute cu scopul și pretenția de a distinge cazurile în care aliterațiunea a fost intenționată, sînt o pură pierdere de timp, o muncă zadarnică și fără nici un rezultat. Nimic nu se poate fixa ca sigur. Cu un simplu „möglich“ „vielleicht“ sau „wahrscheinlich“ nu se lămuresc și hotărăsc chestiunile de filologie.

¹⁷⁾ Köhler se încearcă, într'adevăr (l. c. p. 111), să dea niște asemenea reguli. Toate acestea însă însumă tot atita cît nimic. Cf. și Ziwa *Op. cit.* 9.

¹⁸⁾ Kvičala, *Op. cit.* 421 : „Ebenso unberechtigt ist es wenn Klotz in difflavisti und folia eine beabsichtigte Alliteration annimmt.“ Ce îndreptățește pe Kvičala să susțină contrarul de ceea ce crede Klotz ? De unde earăși atita siguranță cînd zice mai departe : „So ist doch wol (X. 30) *mortalia demoror arma* nicht zufällig, sondern beabsichtigt.“ p. 442.

de ea, și fără ca să fi fost anume căutată și voită de el¹⁹).
Dacă în versul :

Sînt vrednici de vechimea din veacuri depărtate,
Alexandrescu, *Mormintele la Drăgășani*.

cuvintele *vrednici*, *vechimea*, *veacuri* aliterează între ele, nu este numai decît nevoie să presupunem că ele au fost anume căutate și alese de poet. Prin simplă legătură de idei, poetul a trecut de la *vrednici* la *vechimea* și *veacuri*, și aceasta cu atît mai ușor cu cît cel dintîiu sunet din *vrednici* a redeșteptat în mintea poetului alte două cuvinte începătoare cu același sunet. Acest fenomen este cît se poate de natural: el se naște cele mai adese-ori în mod involuntar și spontan, și pentru a înțelege natura și originea lui nu este nevoie să recurgem la alte ipoteze, și să vedem în el rezultatul unei reflexiuni din partea scriitorului²⁰).

În versuri ca ale lui Luigi Groto, citate mai sus, unde poetul urmărește sunetul pentru sunet și culege întreg dicționarul cuvintelor începătoare cu aceeași literă, se poate afirma cu siguranță că aliterațiunea este anume căutată și intenționată. În alte cazuri însă este greu a se face o asemenea deosebire, pentru-că, după cum am spus, ne lipsește ori-ce normă, după care să-se poată fixa în mod sigur și precis unde aliterațiunea a fost anume căutată și unde nu.

* * *

A lua în considerare numai cazurile de aliterațiune presupusă intenționată, înșamnă a esclude din cercul cercetărilor limba și literatura populară, unde aliterațiunea

¹⁹) Cf. Becq de Fouquières, *Op. cit.* 221, 224; G. Gerber, *Op. cit.* II, 146; I. Schneider, *Darstellung der deutschen Verskunst*, Tübingen, 1861, p. 68.

²⁰) C. Poggel, *Op. cit.* p. 4. sqq. și în general, M. Lazarus, *Das Leben der Seele*, Berlin. 1878, II, 83 sqq.

apare ca un fenomen inconștient și spontanee. Și tocmai acesta este unul din neajunsurile pe care le vedem la filologii care au studiat aliterațiunea în limbile romanice. Mulțămindu-se cu exemplele culese din literatura pur artistică, ei au neglijat aproape cu desăvîrșire literatura populară. Noi însă vom atinge în studiul de față tocmai acest punct, incidental numai și insuficient cercetat pînă acuma, și pentru a se vedea că un material destul de bogat ne oferă în această privință limba populară, dăm mai în jos o listă de exemple de aliterațiune culese din întreg domeniul limbilor romanice. Fără îndoială acesta-i numai un început, și cercetări ulterioare din partea altora ne vor putea da mai mult decît faptele adunate și înregistrate de noi aici.

Un capitol special asupra aliterațiunii în limba română și o listă de exemple culese din literatura noastră populară vor încheia studiul de față²¹).

Începem cu retoromana²²):

Tgi eis avisau, eis armau ASR. III. 71.

Da bunas armas eis arman, tgi da buna donna eis amau ASTP.

XI. 390_{3,40}; ASR. III. 17.

²¹) Sînt aproape cincîzeci de ani de cînd Fuchs vorbind despre aliterațiune în limbile romanice, zicea: „Wie kommt es, dass, die romanischen Sprachen von den drei Arten des Reimes (An—In—u. Endreim), welche wir im Griechischen und Lateinischen kennen gelernt haben, gerade diejenige, welche im Lateinischen eine so bedeutende Rolle spielt, den *Anreim*, ganz aufgegeben haben.“ *Die romanischen Sprachen in ihrem Verhältnisse zum Lateinischen*. 291. Tot așa Wolf: „Die romanischen Sprachen haben also nur die beiden andern Arten des Reimes beibehalten, nämlich den *Inreim* und den *Endreim*“. *Ueber die Lais, Sequenzen und Leiche* p. 173; iar Westphal, vorbind de aliterațiune în franceză, zice: „Wie selten ist sie im Französischen wie z. B. saint(?) et sauf!“ *Allg. Metrik*. 78. Din lucrările de pînă acum și din exemplele pe care le vom da noi se va putea vedea că aliterațiunea nu este tocmai atît de rară în limbile romanice.

²²) Textele citate:

Archivio per lo studio delle tradizioni popolari, Palermo. 1882 sqq.=ASTP.

- Amitgs, aur ASTP. X. 557₁₀₈; ASR. III. 6.
Amur d'infant, aua in ün dratg ASTP. X. 558₁₁₃; ASR. III. 6.
A gross asen, gross agnagl ASTP. X. 555₃₃.
Aua turba, bun affar per il pescadur ASTP. X. 560₁₈₈.
Tgi tard arriva, mal allogia ASR. III. 79.
Aur et argent mettan tot il mund in moviment ASTP. X.
560₁₉₈; ASR. III. 8.
Anzianitad ha autoridad ASTP. X. 558₁₂₈; ASR. III. 6.
Benign e bun ASR. VI. 45_{VIII}.
Bod e bain RS. II. 204₁₂₈.
Meglier bun che bel ASR. III. 47.
Plü granda la bucca, plü curta la braçia ASR. III. 59.
Avran plü bugen la bucca che la bursa ASR. III. 30.
Bellezza senza buntad eis sco üna brunsina senza battagl ASTP.
XI. 260₂₄₇; ASR. III. 9.
Las femnas per parer bellas se fan bruttas ASR. III. 41.
Negüna bella senza defect, negüna brutta senza grazia ASR. III. 51.
Bön per mal eis caritad, mal per bön eis crudeltad ASR. III. 10;
ASTP. XI. 261₂₈₁.
Laschar fugir il cavagl e tener il cavester ASR. III. 41.
Cauld e clar ASTP. XI. 388₁₈₃; ASR. III. 15.
Casa e clavau ASR. III. 24; Granda casa, piçen clavau ASR.
III. 24, 47; RS. II. 167₉₅.
Bun character, cour sincer RS. I. 319₁₂.
Cusumzs e calgèrs ASTP. XI. 390₃₃₈; ASR. III. 17.
Grands cufflaus, grands canvaus ASR. III. 25.
Uschiu da casa, uschiu dal cor ASR. III. 89.
Tgi confessa las ovras malas, comenza las bunas ASR. III. 70.
Tgi fa granda canèra, ha pouca cürascha ASR. III. 71.
Da corvs non vegnan columbas ASTP. XI. 391₅₄₅; ASR. III. 17.
L'aua fa cridar, il vin fa cantar ASR. III. 43.
Hum dormulent, pauc diligent ASR. III. 26.

Annalas della societad rhaetoromanscha, Cuera, 1886 sqq.
=ASR.

Romanische Studien (E. Böhmer) Strassburg, 1875 sqq. =RS.
Majoritatea exemplor le-am ales printre cuvintele de ace-
iași categorii gramaticală și sintactic coordonate între ele.

- Cur ün hum bastuna la donna, ria il diavel ASTP. XI. 390₃₃₃ ;
ASR. III. 17.
- Quel che dat dabott, dat il dubel RS. II. 177₂₄₉.
- Treis *D* ruinan il hum: diavel, danèr et donna ASR. III. 82.
- Da dulcìa compagna, düra separaziun ASR. III. 17.
- Quei che era dür a patir, eis dulç a regordar ASR. III. 60.
- Quel tgi aspira dignitads, se carga cun difficultads ASR. III. 61.
- Dolur e deletg ASR. III. 67.
- Tgi ditg demanda, dat nuidas ASR. III. 70.
- Fenestra alla strada, filunza mal pertgürada ASTP. XI. 397₇₄₂ ;
ASR. III. 23.
- Tgi se fida della fortuna, fabrica sün sablun ASR. III. 78.
- Figlias da maridar, fastidiusas da governar ASTP. XI. 397₇₅₀ ;
ASR. III. 23.
- Figlia curriera u fenestrunza da rar üna buna filunza ASTP.
XI. 397₇₄₆ ; ASR. III. 23.
- Cur las flurs perischan, ils früts flurischan ASTP. XI. 389₅₁₁.
- Blera föglia e paucs früts ASTP. XI. 261₂₅₃ ; ASR. III. 9.
- Frasclas, füm ASTP. XI. 398₇₆₉ ; ASR. III. 23.
- Füm e nauscha femma caçian la schenta da casa ASTP. XI.
560₁₈₃ ; ASR. III. 8.
- Granda fümèra, piçna flamma ASR. III. 24.
- Plü granda la fümèra, plü piçen il föc ASR. III. 59.
- Forza rumpa fier ASTP. XI. 398₇₆₈ ; ASR. III. 23; RS. II. 167₈₈.
- Fortuna ils ferms güda ASTP. XI. 398₇₆₃ ; ASR. III. 23.
- Granda furtina fa nauscha farina ASR. III. 25.
- Negün föc senza füm, negün füm senza föc ASR. III. 52.
- Filunza sper la fenestra, filunza senza fil ASTP. XI. 398₇₅₆ ;
ASR. III. 23.
- Mintga flur non fa früt ASR. III. 50.
- Da granda gritta gratta (granda) amicizia ASTP. XI. 391₅₅₇ ;
ASR. III. 18.
- Ingian, infedeltâ RS. I. 329₂₁₂.
- Longa detta, larga conscienzia ASR. III. 45.
- Tgi non creia alla buna mamma, creia allura alla nauscha ma-
drigina ASTP. III. 75.
- Sur massa e sut marti RS. II. 185₁₇₄.

- Il bel vestir sun treis N: ner, nov, nett ASR. III, 62.
Negüna persuna senza defects, negün peccau senza remors
ASR. III, 51.
Tgi pesca a canna, perda plü che el guadagna ASR. III, 77.
Negün paun senza peina ASR. III, 52.
Pei de muntagna, port de mar ASR. III, 57.
Nel mariu prudenza, nella muglier pazienza ASR. III, 53.
Ün perduna al vin, ma penda la butiglia ASR. III, 87.
Il plova mel e bun most ASTP. XI, 388₁₇₈; ASR. III, 15.
La malfidanza eis la mamma della segürtad ASR. III, 37.
Alla matta il maun ASR. III, 4; ASTP. X, 556₃₇.
Al famegl pazienza, et al patrün prudenza ASTP. X, 556₁₇;
ASR. III, 4.
Il plaids e las plümas ASR. III, 32.
Els paschs e la prada RS. I, 330₂₅.
Porta averta per tgi porta: e tgi non porta, parta ASR. III, 59.
Prada e bella paschüra RS. I, 330₁₅.
Chi la piglia e chi passa RS. II, 200₁₅₇; ASR. III, 36.
Tgi acquista reputaziun, acquista rauba ASR. III, 68.
Tgi porta il bast, paga il past ASR. III, 78.
Tgi prenda temps, perda temps ASR. III, 78.
Pardert a prudent RS. II, 166₇₁.
Puolvra e plom RS. I, 325₁₉.
Prèrs e pulscheins ASR. III, 60.
La fadigia imprometta il premi, e la perseveranza il porscha
ASR. III, 36.
Al plü potent ceda il plü prudent ASTP. X, 557₇₉; ASR. III, 5.
Crush bein pigliada eis mez portada ASTP. XI, 386₁₀₉; ASR.
III, 14.
Negün plaschèr senza peina ASR. III, 52.
Negün profit senza peina ASR. III, 52.
Sapienzia e sanadad ASTP. XI, 398₇₆₁; ASR. III, 23, 34.
Tgi ama il Segner, ama er ses sancts ASR. III, 68.
Giova al sabi e noscha al sturnell ASR. III, 29.
A seit aua, a sön bisacca ASR. III, 3.
Bella speranza e pauca substanza ASR. III, 9.
Buns serviturs, ma nauschs signurs ASR. III, 28.

- A plaids stupids, oreglias surdas ASTP. X, 558₁₃₁; ASR. III, 6.
Mia spranza e mia sort ASR. VI, 49_{XI}.
A munt non strapazzar, a vall non surcaciàr, nella planüra non
spagnar et in perseppen non smantgar ASTP. X, 558₁₁₉;
ASR. III, 6.
Ils quolms statan, la glient sentaupan RS. II, 169₁₂₂.
Meglier strada veglia che senda nova ASR. III, 48.
La vita stanclenta e la mort spaventa ASR. III, 53.
Sunan ils zemms, sgriztga il diavel ils dents ASR. III, 67.
Tgi soffrischa per amur, non senta peinas ASR. III, 79.
Tgi slargia siu cor, strenscha sia bucca ASR. III, 79.
Ne mai serà, ne mai savrà ASR. III, 70.
Tgi semna serclüm, non sa meder salin ASR. III, 79.
Tgi semna spinas, non vomì scolz ASR. III, 79.
Bellezza e stupiditad sun suvent in societad ASTP. XI, 260₂₄₅;
ASR. III, 9.
Secret de treis, secret de tots ASR. III, 65.
Truanas, traitas e trogls van cun talaes ASR. III, 83.
Vacca bein tenuta, veschla unshida ASR. III, 89.
Cur vol il retg, viva il lader ASTP. XI, 390₃₃₇.
Ton vegn ton va RS. II, 183₃₄₅.
Il temps va u la mort ven ASR. III, 21.
Il mal ven a mantun e va via a miulas ASR. III, 29.
Quei che ven cun schüvlar, va cun cantar ASR. III, 61.
Quei che ven da cor, va a cor *ibid.*
Quei che ven da riff, va da raff *ibid.*
Tant ven e tant va ASR. III, 67.
Il verm se storscha, cur el ven smaccan ASR. III, 33.
Ama tiu amitg cun siu vez e ses vizis ASTP. X, 557₉₃; ASR. III, 5.
Conter il vizi eis virtùd medischina ASTP. XI, 385₃₈₉; ASR.
III, 13.
Nel vin la verdad ASR. III, 53.
La virtùd reglüscha et il vizi traglüscha ASR. III, 43.
Oz veschlas e vin ASR. III, 56.
Tgi vol aua clara, vomì alla fontauna ASR. III, 81.
Tgi vol, va sez ASR. III, 81.

Pentru italiană cităm următoarele exemple:²³⁾.

- Abrile, abba amile CR. IX, 347.
Vigna accattata, vigna arrubbata PPS. I, 72.
Megghiu acitu feli chi acqua meli PPS. IV, 99.
Vinu acitusu e cavaddu arrinatu PPS. IV, 167.
Addisiari e nun aviri PPS. I, 12.
Assai addauru e pocu anciddi PPS. III, 279.
O l'aduri o l'astuti PPS. IV, 242.
Diu affliggi, ma nun abbannuna PPS. III, 339.
O agghiuti o affucchi PPS. IV, 247.
Chi t'ama e chi t'adora CR. VIII, 112_s.
Cu'ammaasca, allasca PPS. III, 236.
Amicizzia e prim' amore ASTP. XI, 547₄₀.
Cu' havi argentu, havi aggenti PPS. III, 256.
Cu arrisica, arrusica PPS. III, 240.
Cui tardu arriva, malu alloggia PPS. III, 375.
Cui t'avverti, t'ama PPS. I, 289.
Cui t'avvisa, t'arma *ibid.*
Bac̃a mia bennida CR. IX, 121—XLI_s.
O cla bagna o cla brusa ASTP. X, 391.
Bagarioti, barbariotti PPS. III, 133.
Batūt e bastonāt ASTP. VI, 467.
Nocerini beccamorti—Nocerini bossettari ASTP. I, 113.
La bella e bona ASTP. X, 123; I, 242_{xxxvii}; GPT. 341; CR.
V, 258₁₀, 361₃; VIII, 287; IX, 332₂₃₁; PPS. III, 320.
O bell'o brutt' CR. III, 37_{xxx1}.
Bennidu in bisione CR. IX, 284_{b,2}.

²³⁾ Textele citate:

- Canti e racconti del popolo italiano*, publ. da D. Comparetti e A. d'Ancona, 1870—1891, Torino-Firenze, 9 vol. = CR.
G. Pitré, *Proverbi siciliani*, Palermo, 1880, 4 vol. = PPS;
Canti popolari siciliani, Palermo, 1870—71, 2 vol. = PCP.
G. Giusti, *Raccolta di proverbi toscani*, Firenze, 1853 = GPT.
Rivista di letteratura popolare (G. Pitré, A. Sabatini), Roma, 1877 sqq. = RLP.

Cite-va din exemplele pe care le dăm aici sînt citate și de Kriete *Op. c.* 25. Unele din ele fiind greșit tipărite la Kriete noi le reproducem sub forma exactă.

- Bianca e bella CR. IV, 23⁵⁶, 122¹²; V, 360.
La bianca co'la bruna CR. III, 53^{VI}.
Biffi e baffi PPS. II, 277.
Bivona, bis bona PPS. IV, 248; ASTP. X, 196.
Meglio 'na bona pezza ca 'nu brutto pertuso ASTP. II, 597¹⁰⁰.
Bonu e balente CR. IX, 261¹⁷.
Pocu brigata, vita biata PPS. I, 242.
Brigghia e bacchetta PPS. I, 123.
Briglia e biada GPT. 339.
Di brutte e di belle CR. VIII, 118³⁰.
Buschi e bieli CR. V, 360.
Me butto in terra e bagio la terreno CR. IV, 79¹⁴³.
Caccia, corni ASTP. I, 103.
Cui spissu camina, spissu cadì PPS. III, 116.
Camra e cason ASTP. X, 414^{XV}.
A cani malu, catina curta PPS. I, 284.
Triste cane, bona cora ASTP. XI, 551¹⁰⁷.
Megghiu muzzicatu di li cani chi chianciutu di li cristiani PPS.
III, 108.
Carinisi, cani PPS. III, 137.
Quali carni, tali cuteddu PPS. IV, 159.
Càrrica sodu e camina sicuru PPS. II, 57.
Tira un carrinu e tiralu cuntinu PPS. II, 358.
La carta e'l calamar CR. IV, 152¹⁰; carta e calamaro CR.
II, 198.
Nè occhi 'n carta, nè manu 'n càscia PPS. III, 326.
Casa e càtuoju ASTP. III, 406.
Cautela e carità PPS. II, 43.
Cavaddi e cristiani PPS. I, 66.
Cavaddu e cani PPS. III, 209.
Capitani e cavalieri; cavalieri e capità' CR. IV, 265.
Con lo chierico e la croce ASTP. VI, 536^{XVII}.
Festa 'n chiesa e festa 'n cucina PPS. IV, 90.
Lu chiummu e lu cumpassu PPS. III, 368.
Ciaschi e ciòtuli PPS. I, 269.
Cinisara, cialeddi PPS. III, 141.
Coltha'e calthradu CR. IX, 3a¹².
Contemnblo e calpestrato CR. V, 354.
Coppola e cappiello CR. III, 63^{IV}.

- Cori, curuzzi e curazzi PPS. III, 120.
I' corpo e po' la coda ASTP. II, 527^{XIII}.
La fava coci e la navi camina PPS. III, 363.
O cottu o cruru PPS. II, 148; III, 384; I, 201; pesc cott, carn
cruda ASTP. VIII, 411¹³¹; cui la voli cotta, cui la voli cruda;
cui l'ama cotta, cui l'ama cruda PPS. I, 15.
Crafi e cavuli PPS. III, 288.
Crialesi e cristalesi PPS. III, 347.
Cui pri ericchi e cui pri croccu PPS. III, 75.
La croce e la colonna CR. IV, 295; dalla croce alla colonna
CR. VIII, 284.
Crozza e curuna PPS. IV, 239.
Quattru *C* su' pirculusi: cucini, cummari, cugnati e cammareri
PPS. II, 232²⁴).
Cueuzzi, cucummari PPS. II, 446.
Cumanna e vacci, curri e vaticci PPS. III, 200.
Si cunfessa e si cuminica PPS. IV, 72.
Lu patruni cunfidenti, lu curàtulu cuntenti PPS. IV, 212.
Cunti vechi, cuntrasti novi PPS. II, 48.
L'omu a lu cunzeri e la fimmina a lu cannileri PPS. III, 19.
Cosi cuntati, cridinni mitati PPS. II, 257.
Cui cchiù curri, mancu camina PPS. II, 156.
Chi troppu curri, prestu cadì PPS. IV, 119.
Cunzigli re atte, carestia re sirece ASTP. XI, 546¹⁹.
Dammi e dugnu PPS. I, 186.
Acqua darrereri e acqua davanti PPS. III, 29.
Li detti e li difetti PPS. III, 101.
Ve lo dico ye l'o detto ASTP. IV, 543²⁶.
Trasi cu Diu e nesci cu lu diavulu PPS. IV, 72.
Dutturì, daluri PPS. IV, 12.
Cui dissi donna, vulia diri dannu PPS. II, 71.
Chi fabbrica e non fa bon fondamento CR. IV, 24³³.
Fabrite e frische CR. V, 380.
Di fami, di friddu PCP. II, 406.
Famigghia, fami PPS. II, 206.

²⁴) Variante: cucini, criati, cugnati e cummari; cucini, cugnati, cumpari e cunfissuri, *ibid.* O altà asemenea formulă aliterată cu *C.* cf PPS. IV, 31.

- Fave e fasule CR. III, 243^{II}.
Cui sparagna la ferra, odia lu figghiu PPS. I, 239.
Tri F sànanu li pesti; ferru, focu e furca PPS. IV, 31.
Tri cosi caccianu l'omu di la casa: fetu, fumu e fimmina' mbriaca PPS. II, 121.
De fiamme e de fogo CR. IV, 154₁₆.
Amuri voli fidi, e fidi firmizza PPS. I, 108.
Figliole e frittelle GPT. 125.
Fimmina chi va ad ogni festa, e mula chi vivi ad ogni funtana PPS. II, 73.
Fimmina nuda, finestra cu fissura PPS. IV, 80.
Fimmini e frumentu PPS. II, 207.
Fimmini, fulmini PPS. IV, 378; II, 85.
Fimmini e farina PPS. II, 63.
A fimmina'n finestra'un fari festa PPS. II, 61.
Ogni finestra una fiamma di focu ASTP. X, 91^{VI}.
Fior de farina CR. IV, 81₁₅₁.
Fior de finocchio CR. IV, 83₁₅₉.
Fiore de fico RLP. I, 170₇₅; ASTP. VII, 179₃₇.
Fiore di faggio ASTP. VI, 477₂₈; CR. IV, 115₇₆.
Favuri di furtuna PPS. II, 270.
Chie tene' fizos, tene fastizos CR. IX, 360.
Focu di bruca, fuma ca' t'affuca PPS. II, 4.
Focu e fimmini PPS. II, 7.
Lo focu e la fiamma CR. IV, 256.
Assai fogghi e nenti frutti PPS. III, 280.
Una fontana e un fiumicello CR. VIII, 126₃₆.
Forma e figura; nè forma nè figura PCP. II, 167.
Formento, fava e fieno GPT. 28.
Francia, focu de paglia ASTP. I, 115.
Frasche, fumo GPT. 221.
Da frati e da femene ASTP. IV, 85, 255.
Frati, fraggelli PPS. II, 423.
Fresca funtana, famme' nu favore ASTP. V, 402^{XXXI}; CR. III, 208^{VI}.
Frevi e focu PCP. II, 405.
Lu friddu e la frevi PPS. II, 96.

- Nè friddu nè fami; lu friddu e la fami PPS. III, 20; ASTP. V, 69₃.
- Lu pisci pri gustàrisi setti *F* voli aviri: friscu, frittu, funnu, fattu, francu, fora, frattera PPS. IV, 99 ²⁵).
- Cum fruture, cum foza CR. IX, 71xxxvii.
- Fug al palaz e fuori l'Angioletta ASTP. X, 91iv.
- Fumo, fiore GPT. 36.
- Funzioni e finzioni PPS. IV, 183.
- Fuori i ferri CR. VI, 2.
- Il fuoco e la figlia CR. VI, 6.
- Grando e grusso CR. V, 156₃₂, 361₅; RLP. I, 65; ASTP. X. 414xi.
- Grassu e grossu PPS. I, 173.
- Gusto, guasto GPT. 20.
- Carta jittata, carta jucata PPS. II, 311.
- Tal labbra, tal lattuga GPT. 326.
- Laida e lagnusa PPS. I, 168.
- Lana, linu, lena PPS. IV, 15.
- Primu di lana e poi di lama PPS. IV, 133.
- Latti e lacciata PPS. II, 444.
- Libbra e labbra PPS. IV, 41.
- Lupu e liuni PPS. II, 283.
- La luna fa lume GPT. 345; CR. VIII, 18₉₆; al lume (a la luce) della luna CR. IV, 6₃₂; ASTP. VI, 187Lxxxii.
- Ò madona più cara che madre ASTP. XI, 33.
- Nè malàidu nè mortu CR. IX, 111 xxxi—3.
- Malannu e mogghi PPS. III, 73.
- Malatia longa, morti vicina PPS. IV, 22.
- No pensè a la vostra mama, pense tuto al marinar ASTP. XI, 34.
- E ti dono le mammelle, e ti bacio le mascelle ASTP. VI, 364ix.
- Li mammi e li malati PPS. II, 215.
- A mandra e marina, vacci la matina PPS. I, 28.
- A munnara e mulinu, arrivacci matinu *ibid.*
- Manti e mariti PPS. II, 102.
- Cui stenni li manu, stenni lu mussu PPS. I, 25.

²⁵) Variante: fresco, fritto, freddo e fermo. *Tosc*; fresco, frito e fredo. *Ven. Pitрэ, ibid.*

- Maramma accanto via, minciuna ' n quantità PPS. I, 293.
Maramma ' mmenzu via, mastru cu' passa *ibid.*
A maridu e a muzere CR. IX, 335⁸⁵.
Mariti e muli PPS. II, 95.
A lu maritu prudenza, a la mughghieri pirsistenza PPS. II, 62.
Li fimmini cu lu feli, e li màsculi cu lu meli PPS. II, 214.
Mentri lu massaru si raspa, lu macadùru si pettina PPS. I, 268.
Amuri di matri e sirvimentu di mughghieri PPS. II, 194.
Pergolotti mattacchiotti, Pergoletti magramustetti ASTP. I, 112.
Li medici si sciarrianu e lu malatu si nni va PPS. I, 296.
Tri *M soli* aviri l'omu : medicu, musicu, mastru PPS. III, 182.
Medici e mammani PPS. II, 434.
A tavula misa e panì minuzzatu PPS. III, 192.
Meli, manna e mustu PPS. III, 3; meu e most PPS. IV, 269.
Cui mania lu meli si licca li manu PPS. I, 15.
Il mercante e la moglie CR. VI, 3.
Misero o mendico GPT. 39.
De nuddhu modù e de nuddha manera CR. III, 109; a modù e a
manera CR. IX, 183¹¹.
Moglie perfidiosa e marito pertinace GPT. 104.
Monaci, muli PPS. II, 436.
Mi sento morire, mi sento manca ASTP. II, 56XIII.
Morte e marito ASTP. III, 288¹³⁷.
La morte u' metitore CR. II, 198.
Lu mortu' n cimiteriu, e lu monacu' n munasteriu PPS. II, 429.
Movi, marcisci PPS. II, 376.
Mughghieri di muntagna e maritu di citati PPS. II, 106.
Mughghieri e mantellu PPS. III, 44.
Nè mulo, nè mulino, nè fiume, nè forno GPT. 62.
Muli e mulinu; nè mulu, nè mulinu PPS. I, 219, 223.
Mulu e mughghieri PPS. II, 107.
Muntagni e mizzalini PPS. III, 46.
Muraturi, murituri PPS. IV, 261.
Megghiu muriri chi mala mughghieri PPS. II, 104.
Muschi e malanni PPS. II, 159.
Naveca, nenna mia ASTP. VI, 180LXIII.
La nivi di Marzu, la notti chiovi PPS. III, 32.
L'oceddu a li pinni e l'omu a li panni PPS. III, 300.

- Pace e pazienza GPT. 242.
A lu servu pacenza, a lu patruini prudenza PPS. II. 380;
GPT. 167.
Secunnu è la paga, tali è la pittura PPS. II, 357.
Dammi pani e dammi pesta PPS. IV, 228.
A pocu pani, pigghia primu PPS. III, 371.
Pani e pacenzia PPS. III, 249.
Pani francisi, Porta Filici PPS. III, 229.
Šalute a lu palazzo e a lu patrone ASTP. VI, 193c.
Mezzo pane e mezzo pagliaio GPT. 23.
A cui nun voli pani, lu Signuri cci dassi petri PPS. I, 326.
Nè pani tuttu di'na panittera, nè vinu tuttu di'na putiara PPS.
I, 322.
Para patta e pace ASTP. XI, 557²¹⁸.
Paroli, palàmiti PPS II, 246.
Paroli e pinni PPS. II, 407.
Paroli pocu pinsati portanu peni PPS. III, 328, 368.
Le parole piglian poco posto GPT. 232.
Cui voli ben parrari, bisogna ben pinsari PPS. III, 221.
Passau lu groi, punci lu voi PPS. I, 60,
Passeggera e pelegrina ASTP. VII. 244ii.
Quantu lu pasturi dormi, la pecura nun stà sicura PPS. II, 60.
Fuozi privu de patti e de paroli ASTP. III, 410.
Pazze' e pide ASTP. III, 289¹⁸³.
Pazzi e picciriddi PPS. IV, 51.
Peccato vecchio, penitenza nova ASTP. III, 289¹⁸⁹.
Ogne peccate a penetenzia vene ASTP. XI, 555¹⁷².
La pecora e lu patrone CR. II, 220.
Cu havi pecuri, havi peddi PPS. III, 99; IV, 271.
Li peni e li patimenti PPS. III, 81.
Peni e pacenzia PPS. III, 338.
Cui prima pensa, ddoppu nun si penti PPS. III, 359.
Quand al pèss abònda, al pan afònda ASTP. I, 118.
Pezzi e pirtusa PPS. II, 301.
Piatte e pignati PPS. I, 334.
Cui pazzu fa lu piccatu, saggiu fa la pinitenza PPS. I, 329;
àutru fa lu piccatu, ed àutru nni fa la pinitenza PPS. I, 251.
Lu piccari è di l'omu, lu pirsivirari è di lu diavulu PPS. III, 185.

- Piche e panada CR. IX, 159₆₆.
Picciotti e puddicini PPS. II, 229.
Picciotti e pentiti PPS. IV, 216.
Piedade e peldhonu CR. IX, 34_{XIX-3}, 20.
A lu pigghiari prestu, a lu pagari nun tantu lestu PPS. I, 311.
Janni pigghia, Janni parti PPS. IV, 260.
Pira e pani PPS. IV, 84.
A cui nun pisa, ben porta PPS. III, 189.
Cui pisca, pigghia pisci PPS. III, 198; cui pisca 'n funnu,
pigghia pisci grossi PPS. II, 418.
Pizu e perra CR. IX, 148 f₂.
Prete e priore CR. VI, 31.
Ha polli, ha pipite GPT. 198.
Lu diavulu porta e lu diavulu si li pigghia PPS. I, 342.
Poviri e puliti PCP. I, 391₃₃₃.
Amici poviri, amici pirduti PPS. III, 253.
Un poviru simina, un putenti meti PPS. I, 264.
Cui predica a lu disertu, perdi li paroli PPS. I, 288.
Cui preggia, paga; cui preggia e nun paga; cui preggia pr'autru,
paga pri se stissu PPS. II, 46. Prigari e pagari PPS. IV,
248. Nun prigiari, nun pagari PPS. II, 51.
Cui prevedi, pruvidi PPS. III, 291.
Procuratori, pelatori, piluccatori, pericolatori GPT. 151.
Puddi e picciriddi PPS. II, 229.
Pueti e pitturi PPS. II, 44.
Cu putenti e cu pizzenti PPS. IV, 214.
Purceddi e picciriddi PPS. II, 230.
Nun si divi parrari mali di tri R; di lu re, di li retture, di
la riligioni PPS. IV, 171.
Nè reda senza corna, nè re senza currua PPS. IV, 186.
Megghiu a ridiri chi a rudiri PPS. I, 77.
Riffi e raffi PPS. II, 277.
Rormi e riri; rormi e riposa PCP. II, 7₃₃₆.
Chi nu' risica nu' roseca ASTP. II, 596₆₂; XI, 554₁₆₂; PPS. IV, 273.
Rivireito e respetato CR. V, 97₈₇.
Rosso e ricciutino ASTP. X, 254₂₁.
Salariu crisciutu, sirvizzu guadagnatu PPS. I, 61.
Pecura salata, pecura sanata PPS. I, 135.

- De sale e de sapienza CR. V, 209₁₂.
Di la sarda e lu sturneddu PPS. IV, 89.
Sárvia, sarva PPS. IV, 29.
Sáule stort, sac drett ASTP. X, 160.
Mi scacci, mi sagni PPS. I. 135.
Scàiu e serra CR. IX, 347.
Lo scamicià', lo scarpettà', lo sffibbièttà', lo scalzettà', lo smu-
tandà', lo scalzonà', lo scorpettà', lo sgiubbettà', lo scappellà'
CR. VIII, 214; ASTP. X, 186.
Scanza cannedda e scava gramigna PPS. I, 57.
Scarpàra scàuzi, e custureri scusuti PPS. II, 429.
Nun scorcìa, ma sana PPS. I, 194.
Scupetta e scarcina PPS. IV, 239.
Cui sedi, sicca PPS. III, 199.
Cui sempri sedi, nun strazza li scarpi PPS. III, 198.
Segreta e nu' sincera CR. III, 417 vi.
Menu semu, menu stamu PPS. I, 242.
Cu' altaru servi, altaru smància PPS. IV, 241.
Si sgarra nun si scusa PPS. I, 213.
Lu sgarrari è di l'omini, lu sicutari è di li bestii PPS. III, 185.
Unni tantu a siccu, unni tantu a saccu PPS. I, 272.
Signu di nassi, suvareddi a mari PPS. III, 309.
Siti, scanciu di luna, sulì e stilli PCP. I, 189₁₀.
L'amuri sfraga e lu sdegnu sparagna PPS. I, 113.
Nichisi soldu, nichisi sintinella PPS. II, 364.
Sorella del sole; sorella di stelle CR. VIII, 129₆₃.
L'innamorato vuol esser solo, savio, sollecito e segreto GPT. 44.
O ch' la sopia, o ch' la spisseina ASTP. I, 117.
Megghiu un' unza di sorti chi milli di sapiri PPS. II, 272.
Cui sparagna lu quadàru, sfraga la padedda PPS. II, 136.
Sparrari e santiari PPS. IV, 19.
Spenni e spanni PPS. II, 230.
Si spina e si senti PPS. I, 334.
Spitali, spiziaria PPS. IV, 177.
Ora ca stancau, santificau PPS. IV, 70.
Un strapuntinu e un saccuni PPS. I, 80.
Striglia e strada GPT. 339.
A lu sulì e lu straventu PPS. III, 311.

- Sulità, santità PPS. I, 244.
Sunaturi e stampasanti PPS. II, 441.
Cui suspira, spera PPS. I, 15.
Suspìri e stienti ASTP. III, 284₂.
A spiziali nun tastari, a firraru nun tucari PPS. IV, 158.
Cui perdi tempu, perdi tuttu PPS III, 198.
A tempu di tîmpesta, ogni tintu pirtusu è portu PPS. I, 198.
Ticchi e tucchi PPS. III, 197.
Cui simina 'ntra li timpì, ricogghi tampi PPS. I, 40.
Tirannia, tumulto GPT. 157.
De tammascu, de tabbiu CR. IX, 169 LXXXV₈; ASTP. XII, 370.
Traduttori, traditori GPT. 179.
Tratti frintini, tiri napulitani PPS. I, 2.
Tuturìa, tinturìa PPS. II, 334.
Tila a tilaru, trama aspetta PPS. II, 446.
Va, ti vesti ASTP. XI, 159.
Va e veni PPS. I, 282; II, 217; IV, 28.
Bona va, quanno bona vene ASTP. II, 595₃₇.
Tempu va e tempu veni PPS. III, 370.
Va luntanu e veni manu manu *ibid.*
Vaja la trista e vegna la frisca PPS. II, 107.
Si 'bella quanne vaje e quanne viene ASTP. VI, 174XLVI.
Vaccara e vurdunara PPS. II, 447.
Cu' ha vacchi, ha viteddi PPS. III, 99.
Varca torta, viaggiu drittu PPS. I, 273.
Varrili e vanci CR. III, 76XVI.
Si vene 'nfossa, e si vole mutare ASTP. VI, 179LX.
Prestu veni e prestu vola PPS. II, 413.
Vento che volta le vele CR. IV, 60₁.
Li fimmini su' mpidimentu a tri V: a la via, a la viritati e a
la virtù PPS. II, 98.
A la vigna, vacci PPS. I, 27.
Vigna e varduni PPS. I, 72.
Virsurà longa e voi lentu PPS. I, 72.
La virtù e la virità PPS. IV, 58.
La virtù è umiliata e lu viziù 'n triumpu PPS. I, 262.
Vista curta, vucca vavusa PPS. II, 310.
Nè mulu senza viziù, nè ciumàra senza vòti PPS. IV, 167.

Chi vol veder un mostrin, vesta un nero de turchin ASTP.
 IV, 257.
 Cui voli acqua netta, vaja a lu capu di la funtana PPS. III; 199.
 Volu e vaju PCP. I, 213₆₀.
 Cui voli vera vita PPS. IV, 163.
 Vulassi e vinissi PCP. I, 213₆₁.
 Vuoldi, vidi CR. V, 355.
 Cui du' vucchi voli vasari PPS. IV, 116.
 Vurza vacanti, vuci trimanti PPS. III, 278.
 Largu di vuca e strittu di vurza PPS. II, 244.²⁶⁾

Pentru spaniolà : ²⁷⁾.

Quien mucho abarca, poco aprieta SRG. IX. 187.
 Pues aborrezco la vida—pues apetezco la muerte CCPP. 232.
 Abujitas y arfileres MCP. III. 146₄₁₈₈.
 Aceite y alpechin MCP. IV. 56₃₀₂₉ ; CCPP. 357.
 Cuando el necio es acordado, el mercado es acabado SRG.
 IX. 225₄₈₇.
 Hombre adeudado, cada año apedreado SRG. IX. 209₂₈₁.
 Por debajo pasa el agua, —por encima mis amores MCP.
 II. 514₃₄₀₂.
 Aguja y atacador MCP. IV. 403₇₅₈₈.

²⁶⁾ Numeroase combinațiuni de cuvinte aliterate întilnim foarte adeseori în așa numitele *sciolilingue* :

Ho veduto un giorno un *pizzo*
 Ch'era morto già da un *pezzo*,
 E tirandosi su il *pizzo*,
 Si buttò dentro d'un *pozzo*,
 Cospargendo poi gran *puzzo*.

ASTP. V, 531.

²⁷⁾ Textele citate :

F. Marin, *Cantos populares españoles*, Sevilla, 1882—1883,
 5 vol.=MCP.

F. Caballero, *Cuentos y poesías populares andaluces*, Sevilla,
 1859=CCPP.

El Folk-lore andaluz, Sevilla, 1882—1883=FA.

I. Sbarbi, *Florilegio ó ramillete alfabético de refranes y modismos de la l. castellana*, Madrid, 1873 = SF.

Diccionario de refranes catalanes y castellanos, recopilados y publicados por D. I. A. X. Y. F. Barcelona, 1831, la I. Sbarbi,
El refranero general español, Madrid, 1878, IX, p. 186 sqq.=SRG.

- Todos dicen que aman,—todos que adoran MCP. IV. 36⁵⁹²¹.
Más vale amenaza de necio que abrazo de traidor SF. 280.
Más son los amenazados que los acuchillados SF. 27.
Yo te amo y me aborreces MCP. III. 109³⁹⁴⁸.
Amor de niño, agua en cestillo SF. 19.
Amor y ausencia MCP. III. 23³⁵⁹⁹.
Tengo amor, tengo ausencia MCP. III. 71³⁷²⁸.
Quien mal anda, mal acaba SRG. IX. 217³⁹⁶; CCPP. 214; MCP.
IV. 220⁶⁷⁴¹.
Te anochezca y no amanezca MCP. IV. 488⁸⁰²¹.
Apaga el fuego chico—y aviva el grande MCP. IV. 39⁵⁹³⁸.
Ni apartas á los malos, — ni atraes los buenos MCP. IV. 213⁶⁷⁰².
Cuanto más te apresures, — más te aniquilas MCP. IV. 242⁶⁸⁶¹.
Concha arriba, concha abajo, — concha alante, concha atrás MCP.
IV. 304⁷⁰⁵⁰.
Angosta y ancha MCP. I. 192²⁷⁴.
Más vale estar ausente — que aborrecido MCP. IV. 108⁴³.
Tiene barbas y nó brazos MCP. I. 232⁵⁰⁵.
Bayas y te bañes MCP. III. 166⁴³⁰¹.
Si bebo bino, borracho MCP. IV. 302⁷⁰³⁸.
Beso y bendigo MCP. II. 237²²⁰⁶.
Blancos y buenos FA. 311¹⁶.
Bonita y bobona MCP. III. 141⁴¹⁵⁶.
Para borrico, un gayego; — para borracho, un francés MCP.
IV. 360⁷⁴¹¹.
Diez caballeros y un conde MCP. I. 68¹⁶⁰.
Caballo y carga MCP. IV. 327⁷²⁰⁸.
Caen y no cogen MCP. IV. 208⁶⁵⁹⁰.
La cal y el canto MCP. I. 229⁴⁸³; de cal y canto SF. 54;
CCPP. 215. ²⁸)
De cala y cata. ²⁹)
Calla, canario, y no cantes MCP. III. 367⁵⁰⁸¹.
Mi cama, — mi casa MCP. I. 438¹⁰³⁸.
En la cama y en la cárcel MCP. III. 167⁴³¹⁰.
Camarones y congrijos FA. 312⁴¹.
Gran campana y ruin concejo FA. 439³⁶.

²⁸) Comunicat și de d-na Carolina Michaëlis de Vasconcellos.

²⁹) Comunicat de d-na C. Michaëlis.

- Canela y clavo MCP. II. 94_{1641, 1642}.
Ni los pájaros cantan—ni corre el río MCP. III. 14₃₄₅₅.
De dos caras—y de malas condiciones MCP. III. 101₃₉₀₂.
Cárceles y calabozos MCP. IV. 448₂₀.
Con tu cárcel y tu cambra MCP. IV. 499₈₀₉₅.
Tienes en tu cara pecas, — y en tus carrillos colores, — y en
tu cuello gargantillas, — y en tu corazón amores MCP. II.
47₁₃₁₉.
Si tu cara fuera iglesia — y tu cuarto fuera altar — y tu cama
sepultura MCP. II. 327₂₇₇₄.
Ni en tu casa ni en la calle MCP. II. 295₂₅₆₂.
A clavo y canela MCP. IV. 536₈₁₆₆; canelita y clavo *ibid.*
No fué clavel, sinó clavo MCP. II. 152₁₈₀₈; CCPP. 280.
Clérigos y confesores MCP. IV. 148₆₄₀₂.
Ni coche ni calesa CCPP. 397.
Ni caserita de cura, — ni criada de meson MCP. IV. 328₇₂₁₀.
Si tu casa fuera cárcel — y tu cuarto calabozo — y tus brazos
la cadena MCP. II. 323₂₇₄₇.
Confesion, comunión MCP. I. 439₁₀₄₄.
Confieso y comulgo MCP. I. 438₁₀₄₂.
Confeso y convicto MCP. II. 173₁₉₄₀.
Quien no te conoce, te compra SRG. IX. 203₂₀₆.
Corona, cruz y calvario MCP. IV. 355₇₃₇₆.
Corre, caza FA. 127.
Una dama hermosa corre su fortuna, — corta sin tijeras, — cose
sin aguja MCP. I. 283₇₉₉.
No debe ser creído — ni castigado MCP. IV. 47₅₉₈₃.
De día cruz y calvario — y de noche calavera CCPP. 347.
Cruz y castillos CCPP. 387.
Entre cuero y carne³⁰⁾.
Ni cuerpo más sandunguero, — ni cara más peregrina MCP.
II. 54₁₃₆₉.
Tan delgada y tan donosa MCP. II. 53₁₃₆₁.
Escoba desatada, persona desalmada SF. 104.
Mi desgracia y mi dicha MCP. III. 394₅₁₅₉.

³⁰⁾ Comunicat de d-na C. Michaëlis. Cf. și *Studien z. romanischen Wortschöpfung*, p. 27.

- Se despierta y me dice MCP. II. 245₂₂₅₅.
Yo le diré y le daré FA. 40.
Si me durmiese, despertarme MCP. I. 438₁₀₁₀.
Estenasitas y estrebresitas FA. 312₄₂.
Si no fueran *falaces* — fueran *félices* MCP. III. 102₃₉₀.
Mujer más falsa que tú — ni hombre más firme que yo MCP.
III. 106₃₄₃₁.
Si fiel, tú falsa MCP. III. 95₃₈₆₇.
Una nobia que yo amé — las siete *efes* tenía : — fransisca, franca,
fregona, — fea, flaca, floja y fria MCP. V. 83₂₁₄ ³¹⁾.
Eche fruto y no eche flor MCP. IV. 131₆₃₃₄.
Jaser mucho, jablar poco MCP. IV. 183₆₅₄₃.
Larga y lisa MCP. I. 212₃₉₂.
Tus cejas son medias lunas, — y tus ojos dos luceros MCP.
II. 22₁₁₇₃.
Marca y media MCP. IV. 99₆₄₇₂.
Mares y montes ³²⁾.
Marido y majo MCP. IV. 493₈₀₅₁.
Tu deseas er matarme — y yo deseo er morir MCP. III. 495₅₇₂₇.
Contigo porque me matas — y sin ti porque me muerdo CCPP. 226.
Tú me matas, yo me muerdo MCP. V. 70₁₅₅.
Miel y mosto CCPP. 194.
Que si me miran, me matan; — si no me miran, me muerdo
MCP. II. 21₁₁₆₆; si me miras, me matas, — si nó, me muerdo
II. 32₁₂₃₂.
No me mires, que me matas MCP. III. 111₃₉₆₄.
La mochila, el morrion CCPP. 318.
Mantienen moza y muger CCPP. 380.
Mucho y malo MCP. II. 59₁₃₉₇; CCPP. 341.
Las mujeres y melones MCP. III. 173₄₂₅₅.
La mujer y la moneda MCP. IV. 83₆₁₉₅.
De Antequera, ni mujer ni montera; y si ha de ser, mas vale
montera que nó mujer FA. 82, 29.
La mujer y los muchachos MCP. IV. 397₇₅₄₆.
Ni mula ni mujer ASTP. I. 585_{13 + 14}.

³¹⁾ Cf. tot aici mai multe alte exemple de asemenea formule aliterate.

³²⁾ Comunecat de d-na C. Michaëlis.

- Al mundo — y á las mugeres CCPP. 366; MCP. IV. 74_{61.11}.
Matita de oliva, matita de olor CCPP. 385.
Padecer y penar MCP. III. 436₅₅₄₄.
Más pajuelo, más pronto FA. 83.
Aunque me voy de palabra, no me voy de pensamiento MCP.
II. 507₃₃₅₁.
Palabra y piedra; palabras y plumas SF. 214; SRG. IX. 221₄₄₃.
Pierde el pan y pierde el perro CCPP. 344.
Pan y pimiento FA. 41.
Papel y pluma CCPP. 380; MCP. II. 143₁₇₅₅; IV. 332₂₂₄₀.
Quien non parece, perece SRG. IX. 225₄₃₈.
Ni pasaras por mi puerta, — ni pisaras mis umbrales MCP.
III. 176₄₃₇₆.
Al pasar por tu puerta — ví pelearse — dos piedras, pretendi-
endo — que las pisases MCP. II. 57₁₃₈₃.
La pasea y la pica, — pica y no peca CCPP. 361.
Patas y pico; ni patas ni pico MCP. I. 219₁₂₃.
Patas y piquillo MCP. I. 218₄₂₁.
La paz, el pan, la paciencia CCPP. 204.
Mi cuerpo de peligro — y mi alma de pecado MCP. I. 438₁₆₃₈.
Sin pelo ni pluma; sin pluma ni pelo FA. 82, 29.
Porque mi pecho tiene — pena y no poca CCPP. 232.
La pena y el padecer MCP. III. 448₅₆₁₅.
Penas y pesadumbres CCPP. 292; MCP. III. 182₄₁₁₃.
Más penas y más pesares MCP. III. 373₅₁₂₃.
Pera y pan MCP. II. 231₂₁₇₃.
Se ha perdido y no parece CCPP. 345; MCP. IV. 72₆₁₂₉.
A picada de mosca, pierna de sábana SRG. IX. 207₂₆₃.
Pico y piés; pico ni piés MCP. I. 218₄₂₂.
El pié y la pierna MCP. II. 58₁₃₉₁.
Desde la punta del pié — hasta la punta del pelo MCP. II. 11₁₁₀₁.
Pierde 'r perro y pierde 'r pan MCP. III. 317₄₈₈₆.
Cáese el polvo y queda el paño CCPP. 209; se va el polvo y
queda el paño MCP. IV. 69₆₁₁₂.
Quien más pone, más pierde SF. 226.
Ponte, compañera, y piensa MCP. III. 180₁₁₀₀.
Sin postigos ni puertas MCP. I. 226₁₆₇.

- Manda potros y dá pocos SRG. IX. 219⁴¹⁷.
- Los presos cuentan los días, — los presidiarios, los años MCP.
II. 294²⁵⁵⁵; IV. 444⁷⁸⁰⁷.
- Los prisioneros son perlas — y las puertas son corales MCP.
II. 37¹²⁵⁵.
- Los profetas y patriarcas MCP. IV. 142⁶³⁶⁹; CCPP. 203.
- Me despido de tu puerta — como el sol de las paredes, — que
por la tarde se va — y por la mañana vuelve MCP. II. 504³³³⁴.
- Cuando corto la rama, — corto la raíz MCP. III. 309⁴⁸³¹.
- Eres para mí el reposo — eres para mí el recreo MCP. II. 249²²⁷⁹.
- Cuatro nombres con *R* — tiene mi ropa: — desgarrada, rasgada
— rompida y rota. — ¡ Ay, ropa mia, — que la tengo rasgada,
— rota y rompía! MCP. V. 69¹⁵².
- Casa reñida, casa regida SRG. IX. 201¹⁸⁴.
- Ni rey ni roque ³³).
- Rio, rey y religion — tres malos vecinos son MCP. IV. 104.
- Ya se le rompe el timon, — ya se le rifa la vela MCP. IV.
401⁷⁵⁷¹.
- La sá y la sandunga MCP. III. 333¹⁹⁸¹.
- Sandunga y sal MCP. IV. 268^{68,9}.
- Sandunga y salero MCP. II. 69¹⁴⁶⁴; salero, sandunga y sá MCP.
II. 70¹⁴⁷⁴.
- Un sapatero y un sastre MCP. IV. 329⁷²²¹.
- Bénte cormigo, serrana, — bénte cormigo, salero MCP. II. 340²⁸⁴⁹.
- Ne sientas ni sufras penas MCP. III. 416⁵⁴⁰⁵.
- Yo como sol á buscarte, — tú como sombra á juirme MCP.
II. 176¹⁹⁵⁶.
- Cuatro SSSS componen — amor perfecto: ser solícito, sabio, —
solo y secreto. — Quien celos tiene, — de fiero, flaco y facil
tiene las FFF. MCP. IV. 20⁵⁸³⁰ ³⁴).
- Soplar y sorber SRG. IX. 195¹³³.
- Sueño, sed MCP. IV. 226⁶⁷⁷¹.
- Flojas no suenan, — y suelen saltar MCP. IV. 80⁶¹⁷⁶.
- Sufro, siento MCP. III. 386⁵²¹²; CCPP. 222.

³³) Comunicat de d-na C. Michaélis, v. și *Studien z. rom. Wort-schöpfung*. 27.

³⁴) V. alte asemenea exemple tot la Marin IV. p. 103. nota 15; cf. și CCPP. 278.

- Corazon no suspires, — alma no sientas CCPP. 229.
Tardo ó temprano CCPP. 213; MCP. III. 190₁₄₆₁; SRG. IX.
213₃₂₄; FA. 437₁₇.
Más vale onza de trato que libra de trabajo SF. 281.
Los valientes y el buen vino duran poco SRG. IX. 187₃.
Yo no voy ni vengo MCP. III. 7₃₄₁₄; vas y vienes MCP. III.
455₅₆₆₁; CCPP. 281; va y viene MCP. IV. 227₆₇₇₉; van y
vienen MCP. II. 524₄₃; ni van, ni vienen MCP. III. 292₄₇₁₉;
cartas van, cartas vienen MCP. III. 33₃₅₇₁; váyanse los
honores, — vengan virtudes MCP. IV. 211₆₆₉₅; vaya y
venga MCP. III. 190₄₄₆₃; CCPP. 310; vayan y vengan MCP.
III. 26₃₅₂₉.
Ya se viene, ya se va MCP. III. 94₃₈₆₁; unos vienen y otros
van MCP. III. 25₃₅₂₄; I. 44₅₁, 45₅₃; CCPP. 257; cantando se vienen,
y cantando se van SRG. IX. 213₃₄₂.
A la vejez, viruelas SRG. IX. 191₆₁.
La veleta y el viento CCPP. 315.
Nuevo vicio — ni virtud nueva MCP. IV. 228₆₇₈₁.
El viento y el varon FA. 438₂₉.
Las viudas son de cobre — y las viejas de hojalata MCP.
IV. 63₆₀₇₃.
Se va y vuelve MCP. IV. 59₆₀₅₂.
Aunque te vuelvas culebra — y te vayas á la mar MCP.
II. 175₁₉₅₂ ³⁵).

Pentru portugeză ³⁶):

- Quem muito abarca, pouco abraça BPV. 252.
Aberta em Castella, agua em terra ASTP. III. 452.

³⁵) Aliteratiunea apare foarte adese-ori și'n formulele de *trabalenguas*:
En el campo hay una cabra etica, perlética, pelapelambétrica, pelúa pela-
pelambria MCP. I. 86₁₉₈. Cf. MCP. V. 35₅₀; FA. 184, 198, 226.

D-na C. Michaelis imi mai comunică alte cite-va exemple de alitera-
țiune, de origine însă pur literară: *ni grado ni gracias* (Poema del Cid): *de*
gusto y gasto (J. de Valdivielso); *ni mio ni miao* (Quevedo); *del pan y del*
palo (Esteb. Gonzalez): *sana y sincera*; *tramas y tratos*; *de tres y de traza*.

³⁶) Textele citate:

Th. Braga, *Cancioneiro e romanceiro geral portuguez*, Porto,
1867—69, 5 vol.=BCRG.

Chr. Bellermann, *Portugiesische Volkslieder und Romanzen*,
Leipzig, 1864=BPV.

A. Pires, *Calendario rural*, Elvas, 1893=PCR.
Zeitschrift für romanische Philologie=ZRPh.

- É uma luz que se acende,—que se apaga de repente BCRG. IV. 164.
- Vão de dia por acenos,—de noite por assobios BCRG. IV. 13.
- Acorda quem está dormindo,—alegra quem está doente BCRG. IV. 3.
- Nunca vi o mar sem agua,—nem jardim sem arvoredo BCRG. IV. 134.
- Alecrim verde viçoso,—alegria dos mortaes BCRG. IV. 65.
- Quem não ama e não adora BCRG. IV. 59.
- Muito padece quem ama,—mais padece quem adora BCRG. II. 119.
- Com muito amor, muito agrado BCRG. III. 65; BPV. 160.
- Sete anjos e nove archanjos BCRG. IV. 371.
- Que se me aparta a vida, que se me arranca a alma BCRG. III. 32, 33.
- Nem aquece nem arrefece; nem aquece nem arrefenta ³⁷⁾.
- Fala baixo, fala bem BCRG. IV. 47.
- O bom e o bonito (Aug. Sarmentos, *Contos ao Soalheiro*, Coimbra, 1876, p. 57, 78, 118) ³⁸⁾.
- Seu cajadinho tomou,—seu caminhinho andou BCRG. IV. 148.
- Calafates, carpinteiros BCRG. IV. 302.
- Fazer calo e cama na maldade ³⁹⁾.
- Entre canas e canaes BCRG. III. 142.
- Chamae os cães, ide á caça BCRG. IV. 376.
- Com uma mão veste a capa,—com outra sela o cavallo BCRG. III. 63.
- Nem no inverno sem capa, nem no verão sem cabaça BPV. 250; PCR. 52₂₀.
- Capitão e commandantes BCRG. IV. 305, 307.
- A gente vê caras, e não corações ⁴⁰⁾.
- Eu casei-me e cativei-me BCRG. II. 131, 133.
- Casos e cousas ⁴¹⁾.
- Manda os cativos á lenha,—manda os criados á agua BCRG. IV. 376.

³⁷⁾ Comunicat de d-na C. Michaëlis.

³⁸⁾ Com. de d-na C. Michaëlis. v. si *Revista Lusitana* I. 277.

³⁹⁾ H. Michaelis, *Novo dictionario da l. portugueza e allemã*, Leipzig, 1894, a. v. *camã*.

⁴⁰⁾ Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴¹⁾ Com. de d-na C. Michaëlis.

Eu rio-me do cavalleiro—e da sua cobardia BCRG. III. 27, 29;
IV. 184.

Fazer do ceo cebola ⁴²).

Cobra que vae pela serra,—corre que desaparece BCRG. IV. 134.

Colhe e cava PCR. 64₆.

Colhendo e comendo PCR. 66₁₇.

O rio corre e não cansa BCRG. IV. 11.

Levar couro e cabelo ⁴³).

Cravo e canella BCRG. III. 6.

Estar entre a cruz e a caldeirinha ⁴⁴).

Não ter cruces nem cunhos ⁴⁵); homem sem cunhos nem cruces ⁴⁶).

Nem deus nem o diabo (o pode salvar) ⁴⁷).

Domingos e dias santos BCRG. II. 82.

Dormir e descançar ZRPh. III. 193b₆; sem dormir nem descançar BCRG. III. 95; BPV. 32.

É elle escripto e escarrado ⁴⁸).

Para fazer uma torre,—para fechar meus segredos BCRG. II. 110.

A ferro e fogo ⁴⁹).

Lenha de figueira—rija de fumo BCRG. II. 193.

Uma fogaça e um funil PCR. 37₂₀.

E fogiron, e ficaram BPV. 12.

Sem frio nem febre (Garcia da Orta) ⁵⁰).

Passo frio, passo fome BCRG. IV. 14.

Quem uma vez furta, fiel nunca ⁵¹).

Laranja, limão BCRG. II. 44.

Sabichão de maço e mona ⁵²).

Mama, mama, meu menino BCRG. III. 71; IV. 264.

⁴²) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴³) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴⁴) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴⁵) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴⁶) H. Michaelis, *Diccionario*, a. v. *cunho*.

⁴⁷) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴⁸) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁴⁹) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵⁰) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵¹) H. Michaelis, *Diccionario*, a. v. *furtar*.

⁵²) Com. de d-na C. Michaëlis.

- Prometter mares e montes⁵³).
- Quem com ferro mata, com ferro morre⁵⁴).
- Agua de Agosto, -açafraão, mel e mosto BCRG. II. 185; PCR. 60₇.
- O melão e a mulher BCRG. II. 190.
- Menina e moça BCRG. IV. 120, 245, 248, 329, 331⁵⁵).
- Ramos molhados, annos melhorados ASTP. III. 450.
- Montes e maravilhas⁵⁶).
- Mulher e marido BCRG. III. 19.
- A murro e a mordedela (Aug. Sarmentos, *Op. cit.* 88)⁵⁷).
- Palavras e plumas o vento os leva⁵⁸).
- Muita palha, pouco pão BCRG. II. 190.
- N'esta terra não ha pão,—nem padeira p'r'o guisar BCRG. IV. 231.
- Dar do pão e do pau; quem dá o pão, dá o pau⁵⁹).
- Pera pão e pera peixe⁶⁰).
- Os passarinhos cantavam,—o prado verde surria BPV. 154.
- Dar por paus e por pedras (A. Sarmentos, *Op. cit.* 72, 80); Deus não castiga nem com pau nem com pedra; sem pau nem pedra não ha castigo⁶¹).
- De pé e perna BCRG. III. 19.
- Com pena pégo na penna BCRG. II. 129.
- Anno de peras, anno de perdas ASTP. III. 450.
- Filha de uma perpetua,—neta de uma pionia BCRG. IV. 24.
- De popa a proa BCRG. IV. 305, 311⁶²).
- Nem bom prado nem bom palheiro PCR. 7₅, 20₁₂; ASTP. III. 451.
- Proes e percalços⁶³).
- Ao rabo do meu cavallo,—ao redor do meu jardim BCRG. III. 7.

⁵³) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵⁴) H. Michaelis, *Diccionario*, a. v. *ferro*.

⁵⁵) Com. si de d-na C. Michaëlis.

⁵⁶) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵⁷) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵⁸) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁵⁹) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶⁰) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶¹) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶²) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶³) Com. de d-na C. Michaëlis.

Nem rey nem roque; nem roque nem rey ⁶⁴).

De rocím a ruim ⁶⁵).

A roda do meu jardim,—ao rabo do meu cavallo BCRG. IV. 300.

De rompe e rasga ⁶⁶).

As magoas que por ti soffro,—deus as sabe e eu as sinto BCRG.

II. 61.

Mais sabe o sandeu no seu que o sisudo no alheio ⁶⁷).

(A) são e salvo ⁶⁸).

O santo e a senha ⁶⁹).

Sapos e saramantigas (A. Sarmientos, *Op. cit.* 25, 116) ⁷⁰).

Uma saudade me mata,—um suspiro me detem BCRG. II. 122.

Sou senhora e não soberba ASTP. III. 119₄₇.

Vindimam os sizudos, semeam os sandeus PCR. 64₁₁; BCRG.

II. 192.

Nem a sol nem a sombra (Jorge Ferreira de Vasconcellos) ⁷¹).

Dizer o sonho e a soltura (Jorge Ferreira de Vasconcellos) ⁷²).

Tape, tepe, tepe, ti BCRG. IV. 45.

Trabalha e terás BCRG. II. 184.

Sem trelho nem trabelho ⁷³).

O trigo e a tea BCRG. II. 186.

Aqui vai, acolá voa BPV. 46.

Que tam cego venho, não vejo o caminho BPV. 192.

Onde me via e vestia BCRG. III. 70.

Donzella vim e donzella vou BCRG. IV. 219.

Virgem vim e virgem vou BCRG. IV. 215.

Me vou e venho BCRG. II. 188 ⁷⁴).

⁶⁴) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶⁵) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶⁶) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶⁷) H. Michaelis, *Diccionario*, a. v. *sandeu*.

⁶⁸) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁶⁹) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁷⁰) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁷¹) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁷²) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁷³) Com. de d-na C. Michaëlis.

⁷⁴) In cuvintele compuse intilnim de asemenea numeroase cazuri de a-literaþune: *tirateimas*, *trocantintas*, *vaivem*, *viravolta* (C. Michaëlis), *aguardente*, *oatibarba*, *carcomer*, *cresta-colmêas*, *furtafogo*, *lanþa-luz*, *mija-man-*

Pentru catalană: ⁷⁵⁾).

Qui aygua y qui assegura PRPC. 59.

A la dona ballar y al ase bramar PRPC. 123.

Vesteix un bastó y semblará un baró SRG. IX. 194₁₁₂⁷⁶⁾.

Beurer y bufar PRPC. 127; SRG. IX. 194₁₂₃.

Blanca ó bermella BCPC. I. 117.

Dauli un diner perque cante—y un diner perque calle PRPC. 141.

Ni ivern sèns capa, ni estiu sèns carabassa PRPC. 85.

Val més casarse que cremarse SRG. IX. 200₁₈₉; PRPC. 123.

Cavallers y comptes BCPC. V. 17.

Cobra fama y calat á jaurer SRG. IX. 202₂₀₆.

Al coll y al cop del canó MOPP. 162.

Qui no t' coneix que t' compre SRG. IX. 202₂₀₆.

Qui es confrare, pren candela SRG. IX. 202₂₁₄.

Dáus, donas PRPC. 71.

Filosa y fus BCPC. V. 31.

Lo fret, la fam PRPC. 129.

No té fulla ni fió RLR. 2^o série II. 23.

Garsa, griva y gatx MOPP. 168; BCPC. IV. 9.

Vés per mar ó pren muller PRPC. 109.

Mel y most PRPC. 149.

sinho, passa-pé, p-drapomes, perapão, picapao, picapeice, pica-pontó, pica-porta, tiratesto.

Afară de cele înșirate mai sus, d-na Michaëlis imi mai comunică o serie de alte exemple de aliterațiune, care, spre deosebire de cele de pînă aici, — „stereotype, sehr übliche und sehr beliebte Phrasen und Formeln“—sînt de origine pur literară: *altar e ara* (Alf. X.), *assentado e assessegado* (A. de Albuquerque, *Cartas*), *de cabo e coma, fals'e felon* (Alf. X. 15), *firme e forte* (Resende), *grandes e greus* (Alf. X. 235), *lum' e luz* (Alf. X. 18, 190), *ram' e raiz* (Alf. X. 70), *o trão e o tramo* (Gil Vicente III. 371), *vã e vazia* (biblic), *vacua e vazia* (Gil Vicente I. 48).

⁷⁵⁾ Textele citate :

F. Briz, *Cansons de la Terra, Cants populars catalans*, Barcelona, 1866—1877, 5 vol.=BCPC.

M. Milá y Fontanals, *Observaciones sobre la poesia popular*, Barcelona, 1853=MOPP.

J. Pepratx, *Ramellets de proverbis catalans*, Perpinyá 1880=PRPC.

Revue des langues romanes=RLR.

⁷⁶⁾ V. mai sus. p. 30, nota 27.

- Móltas fillas, malas vehinas y vellas vinyas PRPC. 157.
Si à qui deus no pots pagar, humilment li has de parlar
PRPC. 59.
Paraulas y plomas PRPC. 41.
Pistolas y punyal BCPC. III. 261.
Pistons y pistola porta BCPC. I. 80.
Càrrega que plau, non pesa SRG. IX. 200₁₈₁; PRPC. 109.
Pren y paga PRPC. 159.
Santa y sagrada BCPC. V. 101; RLR. VII. 230.
Ni'l seu, ni'l seny PRPC. 133.
Qui no vól pols no vaja à l'era PRPC. 69.
Cantant venen, cantant s'en van PRPC. 57.

Pentru sudul Franței: ⁷⁷).

- Lou bin d'abriü,—pleo l'arriu BPD. 116₁₈₁.
Causo bien acoumençado,—es a mitat acabado BPD. 55₁₉₈.
D'ami e d'argen TKRP. 90.
S'anèguen sus la mountagno—manja arsanos et abajous RLR.
2^e serie II. 177.
Se beng pas auant, beng après BPD. 13₁₃.
Descrubir un autar per n'en crubir un autre ZRPh. VI. 528₂₁.
Val miels fol qui s'avisa,—quesavi qui s'abissa ZRPh. VI. 551₁₉.
Qu n'azarda re, n'a re ZRPh. VI. 557₂₉.
Ba e beng BPD. 200₁₆.
Astant tiro la baco coumo lou buè BPD. 49₁₆₇.
Cadun la banto, nat la bo BPD. 101₄₂₆.
Baraguin, baraguan BPD. 200₁₅.

⁷⁷) Textele citate :

D. Arbaud, *Chants populaires de la Provence*, Aix, 1862
=AChP.

J. Bladé, *Poésies populaires de la Gascogne*, Paris, 1881—82,
3 vol.=BPP; *Proverbes et devinettes populaires recueillis dans
l'Armagnac et l'Agenais*, Paris, 1880=BPD.

A. de La Tour-Keyrié, *Recueil de proverbes, maximes, sen-
tences et dictons provençaux*, Aix, 1882=TKRP.

F. Arnaudin, *Contes populaires de la Grande-Lande*, Paris,
1887=ACP.

C. Moncaut, *Littérature populaire de la Gascogne*, Paris,
1868=MLP.

- Barquo ni bachèt BPP. II. 260.
Habillatz un bastoun—auratz un baroun BPD. 65²⁴⁶.
Ses bato et ses brido RLR. 2^e série III. 73.
Begue per cantar, bouitous per dansar ZRPh. VI. 551³².
Beleou e Bessaï TKRP. 53.
Quau es ben, ne boge ZRPh. VI. 557¹⁹.
Bent de biso BPD. 9²⁹.
A force de bèssa é de buoue ACP. 214.
Lya maï de gens bestis que d'aze bouumian TKRP. 22.
S'en ban a la boucherio mès de betètz que de buüs BPD.
111⁴⁶¹.
Beuet, beligant BPP. II. 36 ; MLP. 34.
Bese bengue bau un escut BPD. 53¹⁸⁶.
Bièil sagin, bounos soupos BPD. 53¹⁸.
A bouun bin cau pas nat broust BPD. 45¹⁴¹.
Biro bouquet boutoun de roso BPP. III. 90.
La biso toco de toutz bentz BPP. II. 278.
Blat de biso, bin d' autan BPD. 11³¹.
Lou blat vol semblar un bouigier ZRPh. VI. 529⁵.
Basoun pous bosquis,—cridon pous bilatges BPD. 200¹⁷.
Bouho biso, bent d' autan BPD. 93³⁹⁹ ; BPP. II. 350.
Habias un bouyssou, semblera un barou RLR. VIII. 209.
Can la flour es al bouissou,—lou miejourn es al boussou ZRPh.
VI. 531⁴⁵.
Eros ta brabe,—èros ta balent BPP. I. 224.
Bramaire val miels que biulaire ZRPh. VI. 547³.
Sous buüs, sas bacos BPP. III. 360.
Caloto e mès culotos BPP. II. 118.
Camps et crèsses RLR. IV. 610.
Lous canous e las couloumbrinos BPP. II. 210.
Cap e cos caijoun BPP. I. 110.
Cap blanc, cêu berdo BPD. 202²⁵.
Ni cap ni cêu BPD. 198³.
Cap-latos, cabirous BPP. I. 262.
La carreto lèu camin TKRP. 104.
Marchand de cascouillos,—marchand de cansous BPP. III. 176, 180.
Causo hèito, conseil pres* BPD. 55²⁹¹.
Charriàs et chamis RLR. 3^e série III. 102.

- Chastanher charbounier ZRPh. VI. 565₁₄.
Chatz e ches chasson ZRPh. VI. 562₄₅.
Me boi confessa,—e boi coumunia BPP. I. 24.
A manja de cooulé, ravo li costo TKRP. 25.
Sen cos, cambo BPD. 203₂₆.
Un cot, e pas nat cap BPD. 199₉.
Vooù miès estre cougnou que consou TKRP. 113.
Toutei lei gentilshommes sount cousins,—toutei lei gus soun
coumpaire TKRP. 24.
Jours creissants, jours cousents RLR. IV. 610.
Qui croumpo sens argent, crei croumpa e ben BPD. 144₃₉₄.
Despuillo e descourdèlo BPP. II. 158.
A dimeche, à douman BPP. II. 150.
Li èi dit e demandat BPP. III. 302, 336 ; jou ley dit, jou lei
demandat MLP. 396.
Qu duer, dina ZRPh. VI. 544₄₁.
Bau mès petit esberit,—que gran estourdit BPD. 128₅₉₉.
Faire lou ben et fugi lou maou TKRP. 32.
Home que fielo e fremo que fa se sermoun TKRP. 86.
Lou fourriè pa fouesso fusteja per n'en faire un imbecile TK
RP. 73.
La fremo e la fourtuno TKRP. 44.
Un fuech de fremo TKRP. 69.
Entre lou fus et la fierone AChP. 190.
Gat e gous RLR. 3^e série IV. 279, 284; V. 113.
Segound l' home, l'orle RLR. 3^e série IV. 86.
Las lègas sou lounjas, ma sou pas larjas RLR. 3^e série III. 90.
Un lioun, un leopard BPD. 122₄₉₈.
De loun en larje ACP. 221.
Lou mès machant, es lou mage mèstre BPD. 69₂₇₄.
Maugrat mars e sa martelado RLR. VI. 113.
De mé ou de mennj ACP. 180.
Entre medecin e marchaou TKRP. 69.
Douge mestiers, trege miseras ZRPh. VI. 550₃.
Après la mort lou medecin BPD. 47₁₅₄.
Mountagnos et la mar AChP. 93.
Qu a proucez es lougea ei dez P: paoure pleidejaire, pren
pistoło pleno pocho per pagar proucez perdu TKRP. 90.

- Quoate patantèinos e un passo-tems BPD. 191.₁.
Patatin, patatan, tarabin, taraban AChP. 166.
Lous pècs counton sur las proumessos BPD. 71.₂₈₅
Lou qui pedasso,—soun tems passo BPD.69.₂₇₂
Grano peno, petit proufit BPD. 41.₁₃₃
Peros e pan BPD. 33.₁₀₆
Ni pistoulet, ni ploumb BPP. II. 8; MLP. 481.
Paschas plujousas, Fennas pastousas RLR. 3^e série III. 99;
ZRPh. VI. 531.₂₆
Plumos e paraulos BPD. 81.₃₃₃
De poup'â prone AChP. 190.
Mars pouverous, Abriâu plujous RLR. 3^e série III. 95: ZRPh.
VI. 530.₂₀
Ta lèu pres, ta lèu penjat BPD. 87.₃₆₉
Prin tamis et pan tendre TKRP. 30.
Qui recours a l'usuriè,—risquo de dinna darrè BPD. 144.₅₉₈
Rius e ribèros BPP. I. 166.
D'une sanha n'en fai un suc ZRPh. VI. 536.₆₉
Saumatz espès e cla sourtitz BPD. 51.₁₇₉
Voou maï un que souu que cent que serquoun TKRP. 32.
Lou sourda si souleio TKRP. 81.
Tapa ta bouta, tasta toun vi RLR. IV. 618.
Tost ou tart ZRPh. VI. 541.₁
Trelhart, tina ZRPh. VI. 531.₃₃
De tris ou de tras BPD. 114.₄₇₇
Trounpettes et tabaous MLP. 407.
Va e ven TKRP. 77.
Vai e ve ZRPh. VI. 530.₁₆
Vè pas vielh qu vol ZRPh. VI. 542.₁₄

Pentru nordul Franței și franco-provențală: ⁷⁸⁾.

Qui temps a et temps attend LGEP. 449.

Couchez-vous avec l'agneau et levez-vous avec l'alouette LG
EP. 10.

⁷⁸⁾ Textele citate:

E. Rolland, *Recueil de chants populaires*, Paris, 1883—1887,
4 vol.=RRCP; *Faune populaire de la France*, Paris, 1877—1881,
3 vol.=RFP.

- L'amour et l'ambition ne souffrent point de compagnon QP. 230.
Mieux vaut ami en voie qu'argent en courroie LGEP. 23.
Vos amours, vos avantages RRCP. I. 242.
Ce qui s'apprend et s'acquiert facilement s'oublie et s'écoule prestement LGEP. 45.
Bachelier en bûche LGEP. 72.
Prendre la balle au bond LGEP. 75; MRP. 69.
Beau papillon blanc RRCP. I. 193.
Mettre quelq'un dans de beaux draps blancs MRP. 62.
Beau et bon ne sont pas souvent compagnons LGEP. 86; il est aussi beau que bon *ibid*; le temps beau, bon LGEP. 451; où l'hôtesse est belle, le vin est bon LGEP. 300; belles et bonnes LGEP. 195.
Beauté sans bonté ne vaut rien LGEP. 89.
Beauté porte sa bourse LGEP. 90.
Sauter de bécarre en bémol LGEP. 92.
Bel et bien RRCP. I. 100.
Dieu donne biens et boeufs LGEP. 226.
Bigle, borgne, bossu, boiteux, ne t'y fie, si tu ne peux LGEP. 102.
Tout bois vaut bûches LGEP. 108.
Bonté passe beauté LGEP. 115.
Autant pour le bordeur, autant pour le brodeur LGEP. 115.
Gouverne ta bouche selon ta bourse LGEP. 118; selon ta bourse nourris ta bouche *ibid*. 122.
Qui a bourse et beauté monte à cheval quand il veut LGEP. 122.
Mes bras n'sont pas des branches RRCP. I. 34.
La bride et le bâton LGEP. 127.
Qui bru a, bruit a ZRPh. VI. 541,.

E. Carnoy, *Littérature orale de la Picardie*, Paris, 1883=CLOP.
M. Haupt, *Französische Volkslieder*, hrsg. v. A. Tobler, Leipzig, 1887=HFVI.

L. Martel, *Petit recueil de proverbes français*, Paris=MRP.
Dr. Perron, *Proverbes de la Franche-Comté*, Paris, 1876=PPFC.
H. Le Gai, *Petite encyclopédie des proverbes français*, Paris, 1852=LGEP.

M. Quitard, *Proverbes sur les femmes, l'amitié, l'amour et le mariage*, Paris=QR.

* * * *Proverbes et dictons agricoles de la France*, Paris, 1872
=PDA.

- Il fait plus de bruit que de besogne LGEP. 73.
Brunne matinée, belle journée LGEP. 338.
Sous bureaux comme sous brunettes QP. 289.
Après le cerf la bière, après le sanglier le mière RFP. I. 101 ;
au cerf la bierre, au sanglier le barbier *ibid.*
Entre la chair et la chemise MRP. 205.
Plus près est la chair que la chemise LGEP. 163.
Ménager la chèvre et le chou MRP. 59 ; LGEP. 170.
Chien et chat MRP. 43 ; au chien et au chat LGEP. 157 ; ba-
taille de chiens et de chats LGEP. 82.
Bon conseil et vraie conduite LGEP. 276.
En drap couleur, en fille contenance LGEP. 268.
Faire du cuir d'autrui large courroie LGEP. 62.
Ni dedans ni dehors LGEP. 210.
Chose défendue, chose désirée MRP. 111.
Secret de deux, secret de Dieu LGEP. 438.
Quand Dieu donne la farine, le diable clôt le sac LGEP. 220 ;
on est à Dieu ou au diable LGEP. 226 ; on ne peut être Dieu
et diable LGEP. 221.
Qui est disert ne demeure jamais désert LGEP. 230.
Tel me doit, qui me demande LGEP. 233.
Qui dort, dîne MRP. 171 ; LGEP. 228.
Nul endroit sans son envers LGEP. 243.
L'état fait beaucoup, l'esprit fait davantage LGEP. 247.
Faire four MRP. 33.
Il faut faire feu qui dure MRP. 211 ; LGEP. 265.
Les femmes, la foi LGEP. 478.
Femme et fortune LGEP. 322.
Ni de ma femme, ni de mon fils RRCP. III. 33.
Il n'est point de feu sans fumée MRP. 121 ; LGEP. 265 ; il
n'est point de fumée sans feu MRP. 121.
Porte feuille et point de fruit LGEP. 285.
La goutte vient de la feuillette ou de la fillette LGEP. 286.
Pluie de février vaut égout de fumier LGEP. 267, 401.
Janvier fier, froid et frileux LGEP. 32 ; PDA. 105.
Il se faut garder des fols et de leurs faits LGEP. 274.
Vides chambres font femmes folles LGEP. 142 ; QP. 103.
Fortune est nourrice de folie LGEP. 276.

- Les fous font les festins LGEP. 272.
Ni froid, ni faim LGEP. 399.
La fumée et la femme font partir l'homme de sa chambre LGEP. 262.
Tôt gagné, tôt gaspillé LGEP. 280.
En gainé d'or glaive de plomb LGEP. 281.
La grange et le grénier PDA. 20.
Gros et gras RRCP. I. 100 ; trop gros et trop gras LGEP. 463.
Jeune et bien gentil RRCP. I. 78.
Les larrons s'entrebattent et les larcins se découvrent LGEP. 313.
Au lièvre et au lapin CLOP. 360.
Belles maisons, belles murailles LGEP. 327.
Le maître absent, la maison est morte LGEP. 327.
Mettre à quelqu'un le marché à la main MRP. 60.
Aujourd' hui mari (marié), demain marri QP. 366.
De jeune mari, ménage malotru LGEP. 340.
Melons en mars, mé en mai PDA. 39.
Ma mère, ma mie RRCP. III. 33.
Douze métiers, treize misères PFFC. 42.
Miel et moût LGEP. 42.
Onguent miton-mitaine LGEP. 372.
Promettre monts et merveilles MRP. 71.
Après la mort, le médecin LGEP. 340.
Il faut casser la noix pour manger le noyau LGEP. 364.
Qui bien veut parler, bien doit y penser LGEP. 102.
De grand péché, grand pardon LGEP. 388.
Marchand qui perd ne peut rire LGEP. 333.
Peu et paix est don de Dieu LGEP. 395.
Qui peut et n'empêche, pêche LGEP. 242.
La pioche et la pelle RFP. III. 15.
La pluie et les parents PDA. 189.
Au poil et à la plume LGEP. 402.
Après poisson, lait est poison LGEP. 403.
Mars poudreux, Avril pluvieux LGEP. 32.
Qui veuve prend, il se pend LGEP. 468.
Prend ou perd PDA. 7.
Qui prête à l'ami perd au double LGEP. 24.
Aussitôt pris, aussitôt pendu LGEP. 58, 389 ; MRP. 6.

- Pas pris, pas pendu PFC. 77.
Pris à midi, pendu à une heure LGEP. 233.
Mieux vaut règle que rente LGEP. 415 ; MRP. 246.
L'amour fait perdre le repos et le repas QP. 217.
Roi ou rien LGEP. 423.
Rose et romarin RRCP. I. 46.
Rude et rebelle LGEP. 258.
Les petits ruisseaux font les grandes rivières LGEP. 426 ;
MRP. 244.
Sagesse et santé LGEP. 265.
Moins de sages que de sots LGEP. 466.
Sage ami et sotte amie QP. 147.
Mieux vaut un sage ennemi qu'un sot ami MRP. 155.
Saine et sauve RRCP. II. 23.
Il vaut mieux être sain que savant LGEP. 429.
Saumon comme sermon, en carême ont leur saison LGEP. 435.
Qui perd le sien, perd le sens LGEP. 440.
Qui songe à oublier, se souvient MRP. 176.
Ni tondre, ni tuer PDA. 127.
Tôt ou tard LGEP. 385 ; ni trop tôt, ni trop tard QP. 333.
s'il ne vient tôt, il vient tard LGEP. 295 ; tôt à la foire et
tard en guerre LGEP. 271.
Qui va, qui vient, qui vole RRCP. I. 317.
La vérité dans le vin LGEP. 465.
Te temps vient, va et passe LGEP. 449.
Lait sur vin, c'est venin LGEP. 312.
Qui vit, voit LGEP. 475 ; qui vivra, verra MRP. 72.
C'est le vent qui vole, c'est le vent qui va RRCP. I. 252.
Je voys, je vieus, mon coeur s'en vole HFVI. 75.
Fille trop vue, robe trop vêtue ne sont jamais chères tenues
LGEP. 268.
Se trouver entre le zist et le zest LGEP. 480.



ALITERATIUNEA

ÎN LITERATURA ROMÎNĂ POPULARĂ

Ori-cît de restrîns și puțin bogat ar fi materialul adunat pînă acuma în comparațiune cu ceea-ce s'ar putea extrage și culege dintr'o mai amănunțită și mai conștiincioasă examinare a dicționarelor și textelor de literatură populară, aliterațiunea a fost cu toate acestea de multe ori tratată și studiată pe domeniul celorlalte limbi române, în timp ce pentru limba romînă nu s'a scris absolut nimic pînă acuma în această direcțiune și nimeni n'a atins chestiunea de față nici măcar în mod incidental. ⁷⁹⁾

Mai 'nainte de-a arăta în ce chip și sub ce formă se prezintă aliterațiunea în textele noastre de literatură populară, precum și rezultatele și concluziunile pe care le-am cules din cercetările noastre, o scurtă și repede privire asupra principiilor de care s'au călăuzit filologii din străinătate în lucrări de asemenea natură, este cel dintîiu

⁷⁹⁾ D. Urban Iarnik s'a ocupat, în special, cu limba basmelor romîne, în lucrarea sa *Sprachliches aus rumänischen Volksmärchen* Wien, 1877. Despre aliterațiune însă nu amintește nimic. Tot așa și d. W. Rudow în stîngacea și puțin sistematica sa monografie, *Verslehre und Stil der rumänischen Volkslieder* Halle, 1886.

lucru asupra căruia trebuie să-ne oprim. Vom înșira în cele următoare regulile fixate în această privință de filologii mai noi, regulile pe care le-am avut în vedere atât la culegerea exemplurilor de aliterațiune din limba română, cât și în capitolul precedent, la studiul aliterațiunii în celelalte limbi romanice, corespunzător, bine înțeles, spiritului fie-căreia din aceste limbi. Aceste reguli sînt următoarele :

Numai vocalele de același felii pot alitera între ele : *a* cu *a*, *o* cu *o* ș. c. l.⁸⁰⁾ Diftongii *ea*, *ia* pot alitera atât între ei cât și cu vocala *i*, nu însă și cu *e* : *earbă* : *izvor* ; de asemenea *oa* cu *o* : *oaspe* : *om*, *oamenii* : *orașe*. La consonante se ia totdeauna în considerare pronunțarea, ear nu scrierea și ortografia. Astfeliu, după cum în franceză palatala *g* poate alitera cu *j* : *gentil* : *joli*, tot așa și în română etimologicul *s* înainte de *b*, *dr*, *g*, auzindu-se ca *z*, poate alitera cu acest din urmă : *sbor* : *zăresc* ; *sdrumic* : *zgodui*, *sgomot* : *zarvă*. —⁸¹⁾ La cuvinte dintre care unul este simplu, ear celălalt compus cu o prefixă, distingem următoarele două cazuri. Său partea a doua a cuvîntului compus începe cu aceeași literă, cu același sunet ca și cuvîntul simplu, și'n acest caz prefixa poate fi trecută cu vederea, lăsînd să alitereze cuvîntul simplu cu partea a doua a cuvîntului compus : *adun* : *înăvutesc*, *farmec* : *desfac*, *gîndesc* : *îngălbinesc*, *mult* : *nemă-*

⁸⁰⁾ Wölfflin, *Ueber die allitt. Verbindungen der lat. Sprache* p. 3 ; Riese, *Op. cit.* p. 8 ; Kriete, *Op. cit.* p. 11. — Spre deosebire de limba latină și l. romanice, în limbile germanice găsim aliterînd toate vocalele între ele, indiferent de natura lor : *a* poate alitera și cu *e* și cu *i* și cu *o* ș. a. m. d. :

<i>adal</i> ordfrumo	<i>alomahtig</i>
	<i>Heliand</i>
ort widar orte	du bist dir altêr Hûn
	<i>Hildebrandslied</i>

Explicarea v. la K. Rapp, *Versuch einer Physiologie der Sprache*, Stuttgart u. Tübingen, 1836 l. 214 § 3.

⁸¹⁾ In cazul de față ne raportăm la textele scrise cu ortografia etimologică.

surat, *potrivesc* : *împrietinesc*, *sădesc* : *răsar*, *sînt* : *însuflețesc*, *sete* : *nesomn*, *sărac* : *nesupus*, *verde* : *încărgat*; ⁸²⁾ sau partea din urmă a cuvîntului compus începe cu altă literă de cât cuvîntul simplu, și atunci se ia în considerare prefixa făcînd-o să alitereze cu cuvîntul simplu : *duc* : *despart*, *nemernic* : *nebun*, *năcaz* : *nevoie*, *rup* : *răpun*, *răspund* : *răsun*. În categoria din urmă intră mai ales cuvinte compuse în care părțile alcătuitoare s'au strîns și contopit atît de mult, în cît nu se mai disting ușor unele de altele.— În caz cînd ambele cuvinte sînt compuse cu aceeași prefixă, numai atunci pot alitera între ele cînd și partea a doua a lor începe cu aceeași literă, cu același sunet : *desfac* : *desfășur*, *încrucișat* : *înceleștat*, *necuvios* : *necuviincios*, *înfocat* : *înfiorat*, *înfrunzesc* : *înfloresc*, *însuliț* : *înspaim*; nu însă și : *îmbunez* : *înduioșez*, *înmărmurit* : *îngălbenit*, *întristez* : *învêninez*, *înșelat* : *înfrînat*, *înverzit* : *înflorit*, *nepriceput* : *nechibzuit*, *nesărat* : *necumpătat*. ⁸³⁾

⁸²⁾ În această rubrică intră și legături aliterate ca *asudat* : *neadăpat*, în care primul cuvînt, deși compus, poate fi luat ca simplu.— Se poate întîmpla uneori ca un cuvînt simplu să steie alături de un cuvînt compus cu două prefixe. În acest caz cuvîntul simplu poate alitera sau cu prefixa a doua sau cu partea din urmă a cuvîntului compus : *strîmt* : *nestrăbătut* ; *floare* : *nedesfăcută*. Asemenea exemple apar mai rar.

⁸³⁾ Wölfflin, *Op. cit.* p. 4 sqq; Riese, *Op. cit.* p. 9—10; Kriete *Op. cit.* p. 11—12. Explicarea și justificarea acestei reguli o găsim în împrejurarea că la asemenea cuvinte compuse se face, la rostirea lor, o pauză între prefixă și partea a doua a cuvîntului, permițîndu-ne să simțim sonoritatea produsă prin repetarea aceleiași sunet în a doua parte a ambelor cuvinte. Cf. și Wölfflin p. 5. Același lucru și la aliterațiunea între cuvinte simple și cuvinte compuse, arătată mai sus. — Mai puțin dese sînt cazurile de aliterațiune între cuvinte dintre care unul are un singur prefix și celălalt două. În acest caz cuvîntul cu un singur prefix poate alitera sau cu prefixul al doilea sau cu partea ultimă a celuilalt cuvînt : *nepriceput* : *neprefăcut*, *nedrept* : *neîndatoritor*. Cînd amîndouă cuvintele sînt compuse cu două prefixe de același fel, aliterează numai partea din urmă a cuvintelor : *neînflorit* : *neînfrunzit*.

Nu se pot considera ca aliterante cuvinte derivate de la aceeași temă, de la același „etymon“ și strîns înrudite între ele din punct-de-vedere al înțelesului și formei lor. Asemenea asocieri de cuvinte intră în categoria *figurilor etimologice*, care nicidecum nu trebuie confundate cu aliterațiunea. ⁸⁴⁾ În cadrul figurilor etimologice trebuie puse exemple ca cele următoare, care n'au nimic de a face cu aliterațiunea: ⁸⁵⁾

de boală bolesc IBD. 180₃₉₀, cite boale mi-am bolit RTV. 149₁₇; cu buciium va buciiuma MV. 28, 32; calul cunoaște ce călăreț il incalică IRT. I. 455₆₁₅; de carte cărturar APP. 175; cîntecul l'a cîntat Ș. II. 5, el cîntă acest cîntec IL. 339, cîntă-și nouă cîntători TPP. 42, nici un cîntec n'ai cîntat; — cîntă-ți, mîndro, cîntecul APP. 98, cîntă-ți dragă cîntecul APP. 206; cu cetera am ceterat,—cu fluierul am fluierat RTV. 90; cu cotul cotia RTV. 77; mare chef că chefua TPP. 298; de-un lung chiot chiotia APP. 209; frumos dar le dăruia TPP. 90; descîntec i-au descîntat TPP. 358; nu mă doare de durere IBD. 188₄₀₇, BPP. 357; după-ce dojeni cu dojană împărătească IL. 121; dragostea noastră cea dragă IBD 162₃₆₁; un drumar pe drum trecea RTV. 78; ciți drumeți pe drum trecea Ș. I. 12; pentru fapta ce-ai făcut IL. 47, să facă o așa faptă IL. 394; fluieră din fluieră IBD. 49₁₁₀, firul firuia FCR. 192₁₁, cu fir firuesc DC. 69; rău gînd mi-ai gîndit TPP. 47, bun gînd își gîndia FCR.

⁸⁴⁾ Cf. F. Leifholdt, *Etyimologische Figuren im Romanischen*, Erlangen, 1884; G. Landgraaf, *De figuris etymologicis linguae latinae in Acta seminarii philol. Erlang.*, II, 1881, p. 1—69.

⁸⁵⁾ Dăm cît mai multe exemple, fiind mai puțin prezente în mintea fie-căruia și puțin adunate pînă acum. Asupra scurțurilor vezi mai departe lista textelor citate, p. 67. Exemplele pentru care nu cităm nici un text sînt dintre cele mai cunoscute și mai des întrebuițate.— În lista de față nu s'au înregistrat cuvinte care deși derivate de la aceeași temă, s'au îndepărtat cu timpul de la forma primitivă a acestei din urmă, sau au căpătat o nuanță de înțeles mai mult sau mai puțin deosebită și depărtată de ideia exprimată în tema originală: cu atît *dor*, cu atît *durut* BPP. 91₁₁₇; plecat-au nouă *fete fecioare* APP. 271 (foarte des în descîntece); *om de omenie* IL. 43, 388; RTV. 173; din *vecia veacului* BPP. 284₃₂₄. Asemenea forme pot fi luate fără nici o rezervă ca exemple de aliterațiune.

193₁₃₁, bun gînd ș'o gîndit *ibid.* 187, de atîta gînd ce gîndesc IBD. 189₄₀₈, cînd cu gîndul nu gindești; a grăi din grăi; cu grebla o greblați,—cu foarfecile o forfecăți MD. 5; cu ce hrană te hrănești APP. 314; leagănă-se un leagăn TPP. 79, — un le-gănel *ibid.* 74; în luptă să luptăm BPP. 319, în luptă să-ne luptăm IL. 42, în luptă să-ne înluptăm FCR. 195₁₄, luptă-ți lupta cu dreptate Ș. II. 6; cu ce măsură măsurî HP. 105; cu mirul l'om mirî TPP. 27, cu mir miruește-se *ibid.* 29, 30; tot de o moarte are să moară CP. 82, moară de o moarte ca mine RTV 88 ⁸⁵⁾; munca 'ntîia ce-l muncise Ș. I. 183; pe nume-î numia TPP. 92; cu paloșul paloșînd DC. 11; cu piroane-l piro-nise Ș. I. 183; plouă ploaie IBD. 313₆₂₅, cită ploaie a plouat, IBD. 218₁₆₃; posturi să postești TPP. 37; a povesti povești; praznice să prăznuia TPP. 96; prînzul să-l prînzim FCR. 187, prînzul l'om prînzi *ibid.* 189₄; apucîndu-l niște răcori reci IL. 100; sfîntă rugă se ruga TPP. 90; din săgeți săgetînd MD. 166, 167; scrie un scriitor IBD. 26, 55; cu secerea te-oî se-cera MD. 74, cusecerea s'o secerăm...—cu greblele s'o greblăm, —cu mături s'o măturăm *ibid.* 11; semn le semnuește TPP. 92; cînd toaca'n cer toca APP. 23; a trăi traiū; cu trîntă să ne trîntim Ș. II. 204, 205; de un greū tropot tropotia APP. 209; mă tot uit uitare lungă APP. 255; astă vară mi-am vărat IBD. 63₁₄₅, APP. 291; veacul mi l'am vecuit BPP. 286; se veseliră veselie îngerească IL. 70, să-se veseliască de veselia lui *ibid.* 40; a visa un vis; de vînt vînturat TPP. 62; din vislă vis-lînd TPP. 85; a vorbi vorbe; vremea se vremuește TPP. 303, vremea 'mî vremuește *ibid.* 313; zîmbet zîmbia TPP. 25.

Tot atît de puțin vom înregistra exemple ca cele de mai jos, în care un cuvînt stă alături de un derivat alsău, se repetă sub aceiași formă saū în cazuri, numere și ge-nuri deosebite :

bogat, bogătel APP. 41; bunurile și bunătățile RP. II. 3; corbi, corbișor APP. 145; curățit și curat MD. 12; doamna și

⁸⁵⁾ Pe lingă figura etimologică: *a muri de moarte*, întîlnim și în l. romînă—nu numai în spaniolă cum crede Leiffholdt *op. cit.* p. 46 — figura paralelă: *a muri moarte*.

domnia TPP. 46; floare, floricea APP. 406, floricea, floare (albastră) APP. 403, floricea, floricea APP. 305, 403; flori înflorite APP. 337; foicică, foae TPP. 276; frate, frăţiorule APP. 209; gol, goluţ RP. II. 15; plată şi răsplată APP. 208; sărace sărăcilă APP. 41, 130; singur, singurel; şoim, şoimuţ APP. 35, 172; sună şi răsună APP. 283; de voe, de nevoe; voinice, voinicele APP. 24; cel voinic, cel voinicel APP. 86; vrînd, nevrînd; — auzit-am, auzit APP. 146; bocăneşte el cît bocăneşte CP. 46; şi boceşte el şi boceşte CP. 25; bucăţele de bucăţele FCR. 242; s'aû bucurat cu bucurie mare CP. 86; s'aû ciondănit cît s'aû mai ciondănit CP. 85; cîrduri, cîrduri APP. 145; cernea, mări, cernea APP. 390; cot la cot APP. 125; din crîng în crîng APP. 162; să-i tot duci, să-i duci APP. 233; făcu ce făcu (foarte des în basme); faţă 'n faţă FCR. 275; feliū de feliū; fug ei cît fug CP. 51; gînduri peste gînduri; lume peste lume; merge el cît merge; şi merge şi merge (foarte des întrebuinţate în basme); mină 'n mină; moarte pentru moarte CP. 33; ochi în ochi APP. 100; ochi cu ochi APP. 233, 359; pept la pept; plînge şi ear plînge APP. 315; rînd pe rînd; rînduri, rînduri IBD. 214⁴⁵⁴; din sate'n sate APP. 297; stătura cît stătura RP. II. 24; şade el cît şade CP. 44; şi tăia, nene, tăia APP. 198; din ţară 'n ţară APP. 297; din val în val APP. 132; văzu şi văzu (toarte adese-orî în basme); venia, mări, venia APP. 107; din veac în veac MV. 87; din virf în virf IL. 25; din vorbă 'n vorbă; din zi 'n zi; — fiî fiilor CP. 60; floarea florilor IBD. 66¹⁴⁸, 157³⁴⁸, 158³⁵¹, 235⁴⁹⁵; minunea minunilor; răul răilor IBD. 66¹⁴⁸; la urma urmei; în urma urmelor RP. I. 21; în vecii vecilor; voinicul voinicilor; zina zînelor; — bătrînul şi bătrîna FCR. 259; boeri şi boerese FCR. 168; feţi şi fete TPP. 68; împăratul şi împărăteasa CP. 102; tu străină, eū străin APP. 408. ⁸⁷⁾

⁸⁷⁾ Alte asemenea exemple a adunat d. Iarnik, *op. cit.* p. 20. Forme corespunzătoare în celelalte limbi romanice v. la Leiffholdt *op. cit.* p. 19, 60 sqq. — Ca şi aliteratiunea, figurile etimologice pot da loc la tautologii şi jocuri copilăreşti de cuvinte, ca cele următoare, în care acelaşi cuvînt se repetă în moduri şi timpuri deosebite :

No me mires, que miran
 Que nos miramos;
 Miremos la manera

* * *

Intreg materialul, pe care l-am cules din textele noastre de literatură populară, l-am împărțit, din punct-de-vedere al raportului gramatical dintre cuvintele aliterante, în două clase deosebite. În prima clasă am grupat exemplele de aliterațiune între cuvinte sintactic necoordinate între ele; ear în a doua clasă am înregistrat cazurile de aliterațiune între cuvinte de aceeași categorie gramaticală și sintactic coordonate între ele. În această din urmă clasă părțile care aliterează sînt legate între ele totdeauna prin: *dar, ear, ci, însă, sau, ori, și, nici*. Găsim une-ori și forme asyndetice și anaforice. ⁸⁸⁾

Pentru fie-care din aceste două grupuri principale am mai admis o serie de subdiviziuni secundare. Prima clasă am împărțit-o în șase secțiuni, după cum aliterațiunea are loc între două substantive, între un substantiv și un adjectiv, un substantiv și un verb, un adjectiv și un sub-

De no mirarnos.

No nos miremos

Y cuando no nos miren,

Nos miraremos.

Marin, *op cit.* II. 226₂₁₄₅.

Firmo, confirmo y afirmo,

Firmo y confirmo mi fé

Firmo que yo seré firme;

Firmo que firme seré.

ib d. II. 430₁₉₃₂.

Asemenea jocuri de cuvinte găsim adeseori în celelalte literaturi romanice, și chiar în texte de literatură populară cum este cazul mai sus. În limba romină lipsesc exemple.

⁸⁸⁾ Afară de exemple care intră într'una sau într'alta din aceste două clase, întilnim une-ori cazuri de aliterațiune care ar putea forma o clasă intermediară între acestea două. Astfeli de exemple sînt cele următoare, în care aliterează cuvinte sintactic coordonate între ele, dar de categorii gramaticale deosebite: *limpede, lin curgătoare* MD. 118, 119; *cătăni-i-ar frigurile*—ca pe mine gîndurile,—ca pe maica lacrimile IBD 306₆₁₅; în patru despicat, în pulbere aruncat Ș. I. 119. Asemenea cazuri fiind foarte ari n'am putut forma din ele un grup deosebit.



stantiv, un verb și un substantiv, un verb și alt verb. ⁸⁹
 În a doua clasă am fixat patru subdiviziuni, după cum cuvintele aliterante sînt un substantiv + substantiv; un adjectiv + adjectiv; un verb + verb și un adverb + adverb. ⁹⁰)

Pentru a avea dinaintea ochilor tabloul complet al acestor două grupuri și subdiviziunile lor corespunzătoare, clasificarea de mai sus poate fi exprimată prin următoarele formule:

⁸⁹) Aceste subdiviziuni nu sînt singurele care se pot face. Ne ocupăm în special numai de acestea, fiind cele mai bogate în exemple. Pe lângă exemplele care intră în clasificarea de mai sus întîlnim cazuri de aliterațiune între un substantiv și un adverb: *țineți un dor departe* IBD. 131²⁹⁰; *fluerul frumos cînta* IBD. 510; — între un adjectiv și un verb: *frumoasă m'a făcut* IBD. 18³⁵; *livezi verzi se vestejau* Ș. II. 78¹⁹⁹; — între un verb și un adjectiv sau adverb: *dorm dus*; *sărută subțirel* IBD. 384⁸⁸; *strălucind ca sînta lună* TPP. 71; *nu te căd voioasă* IBD. 218⁴⁶⁵; — între un adverb și un substantiv: *Domnul face race după roba* (dial. istr.) MIMS. I. 8; *sus în slava cerului* BPP. 236; TPP. 32, 33; — între un adverb și un adjectiv: *rara verde și frumos* IBD. 224⁴⁸²; — între un adverb și un verb: *d-partea mă dăduși* IBD. 174; — între o interjecție și un substantiv: *amar de alesul meu* IBD. 180³⁹¹. Asemenea exemple, fiind mai rari, le-am omis din clasificarea de mai sus, clasificare ce are în vedere numai formele care apar și le întîlnim mai des.

⁹⁰) Am omis din această listă numeralele, de oare-ce singura aliterațiune posibilă este între *șase* și *șapte*: pe șase, pe șapte ai BPP. 369³⁷⁷.

Pronumele, conjuncțiunile și prepozițiunile nu le considerăm ca elemente aliterante. Ele singure nu pot produce, ca cuvintele din celelalte categorii gramaticale, acel efect muzical în care rezidă importanța estetică a aliterațiunei. Dacă ele merită oare-care atențiune din acest punct-de-vedere aceasta se întîmplă numai în cazuri ca cele de mai sus (v. nota 88), unde pronumele bisilabic *mine* stă în raport de coordinare față cu substantivul *maica* și amîndouă dau naștere unei aliterațiuni destul de bine simțită. Un pronume, o conjuncție sau o prepozițiune mai pot fi luate în considerare și atunci cînd stau pe lângă alte cuvinte legate deja între ele prin aliterațiune. În asemenea caz ele apar ca niște elemente secundare, ca niște accesorii care întăresc și pun mai mult în relief celelalte cuvinte aliterante: *cînd creșteam ca iarba 'n cîmp* IBD. 210⁴⁴³; *dat de Dumneșeu* TPP. 57. 63; *dor de ducă* IBD. 221⁴⁷³; *dus de dor* FCR. 250. În lista de exemple dată mai departe, n'am însemnat și subliniat aceste aliterațiuni secundare.

I

Aliterațiunea între cuvinte
sintactice necoordinate.

S + S

S + A

S + V

A + S

V + S

V + V

II

Aliterațiunea între cuvinte de aceeași
categorie gramaticală și sintactic
coordonate între ele.

S + S

A + A

V + V

Av + Av

* * *

Din punct-de-vedere al formei sub care se prezintă aliterațiunea în limba română în general, concluziunile la care am ajuns din examinarea textelor noastre de literatură populară, sînt următoarele.

Aliterațiunea vocalică este cu mult mai rară decît cea consonantică. Dintre vocale exemplele cele mai numeroase ni le dă vocala *a*.

Pe lîngă aliterațiunea de două cuvinte (forma *aa*), găsim une-ori și exemple de triplă aliterațiune (forma *aaa*): *banî de aramă*, de *argint* și de *aur* FCR. 285; *bate barba brîiele* Ș. I. 44; BPP. 316; *luce luna cu lumina* BPP. 233; IBD. 513; *mîndră mreană mureșană* PB. 19; *străluceaă ca sfîntul soare* BPP. 262; TPP. 61; *sabie scăldată 'n sînge* IBD. 308₆₁₉. Adeseori ne vin înainte și aliterațiuni de patru cuvinte. După modul cum sînt așezate părțile aliterante și după locul pe care-l ocupă, putem avea în acest caz următoarele forme:

Forma *aaaa*:

Ceriū-i mare, stele-s multe,
Și mai mari și mai mărunte

IBD. 100₂₁₅; BPP. 17₁₃; Ș II. 80₂₄

Ca sfîntul soare
Ce'n senin răsare

MD. 149.

Forma *aabb* (aliterațiune împărechiată):

Și pe loc ei s'aduna,
Și de Grue s'anina,
Și cu Grue se lupta
Și pe Grue mi-l lega.

APP. 144.

Forma *abab* (alit. încrucișată):

Murgul paște și nechează
Mindra plînge și oftează

Ș. I. 165₅₀.

Cu puștile tătărești
Și cu pistoale turcești

Ș. I. 44₁₀; BPP. 315₃₄₃.

Forma *abba* (alit. îmbrățișată):

Vara trece, toamna vine

IBD. 192₁₁₁

Cînd cuvintele care aliterează sînt sintactic coordonate între ele și n'au același număr de silabe, cuvîntul cel mai lung ocupă cele mai adeseori locul al doilea: *aur* și *argint*; pe *cale*, pe *cărare*; *cruciș* și *curmeziș*; *multe* și *mărunte*; *praf* și *pulbere*; *tună* și *trăznește*.— În caz cînd amîndouă cuvintele au același număr de silabe, cuvîntul care are în prima silabă un *u* precede, cele mai adeseori, cuvîntului care are un *a* sau *o*: în *lung* și în *lat* ⁹¹⁾; *frunze* și *flori*. De asemenea, cuvintele care au în prima silabă un *i* preced celor care au un *a*: *mici* și *mari*; *fiul* și *fata*. Cînd unul dintre cuvintele aliterate începe cu o singură consoană ear celalalt cu două, acest din urmă, cele mai de multe ori, urmează celui dintîiu: un *dor* și-un *drag*, a pornit și-a plecat; *tunete* și *trăznete*.

Din punct-de-vedere al accentuațiunei efectul aliterațiunei este mai bine simțit atunci cînd cuvintele sînt in-

⁹¹⁾ Comp. cu toate acestea: în *lat* și în *lung* IBD. 381₇₉. În cazul de față s'a schimbat șirul obicinuit al cuvintelor pentru a găsi o rimă la *plug* din versul precedent.

tonate pe prima silabă; *buni* și *blinzi*. Mai slab este, din contra, efectul în exemple ca : *străin* și *sărac*.⁹²⁾

Limba română, ca toate celelalte limbi romanice, posedă un număr destul de însemnat de formule tipice de aliterăriune, pe care le întâlnim la fie-care pas în graiul poporului nostru. Printre cele mai des întrebuițate, mai obicinuite și mai caracteristice combinațiuni de cuvinte aliterate, putem însemna și înregistra următoarele: *aur* și *argint*; *bun* și *blînd*; din *câlcîie* pînă la *cap*: *codri* și *cîmpii*; *cruciș* și *curmeziș*; *cuget curat*; *dor* și *drag*; a-î face *feliul*; a face *fețe*; *foame* și *frig*; *frunze* și *flori*; a umbla *frunza frăsinelului*; în *lung* și'n *lat*; *mici* și *mari*; *multe* și *mărunte*; a te *paște păcatul*; *praf* și *pulbere*; a-și pune'n *plug*; a se pune 'n *poară*; a *purta ponosul*; a scoate din *sărute*; *soarele* și *stelele*; *tunete* și *trăznete*; a *vîri vrajbă*. Formule asyndetice ca : *bun bucuros*; *mîndru mare*; *val vîrtej*; *viu nevătămat*; cuvinte compuse ca : *beiu-bun* IJ. 75; *brînză'n bete* BLR. 96; *ceapa-ciorii*; *făt-frumos*; *galben-grîngorel* TPP. 20, 54; *latră'n-lună* BLR. 96; *mărunt-mărgărint* FCR. 189₄; *mărunți-mărgăritar* TPP. 312; *noû-născut* APP. 394; *pică-pară* BLR. 96; *puiû-păum* IBD. 21_{4,2}, 74₁₆₅, 373₅₀; (spre) *soare-răsare* SB. 103; cu *vai-nevoe*.⁹³⁾

⁹²⁾ În vechile monumente de literatură germanică cuvintele care aliterau trebuiau să aibă accentul pe prima silabă. Faptul acesta, care în limbile germanice era considerat ca regulă generală, nu se poate impune ca o condițiune *sine qua non* a aliterăriunei în limbile romanice, unde numărul cuvintelor care s'ar putea supune acestei legi este relativ mai mic.

⁹³⁾ Comp. și forme ca : *tic-tac*; *tronca-tranca*; *zig-zag*. v. Diez, *Gemination u. Ablaut im Romanischen* în Höfer's *Zeitschrift f. die Wissenschaft der Sprache* III. 397 sqq

Mai rari, dar nu mai puțin interesante, sînt expresiuni ca ; *sărmanul voinic străin* TPP. 285; cu *mare dragoste multă* BPP. 34₄₆. Une-ori găsim aliterînd și nume proprii: *Florea* și *Floarea*; Stăncescu, *Alte basme* p. 51; nici nu-i pasă de Năstasă, de Ni-

Toate aceste formule aliterate sînt tot atît de caracteristice și se'ntrebuințează tot atît de des și cu aceeași predilecțiune ca și numeroasele și variatele asociațiuni de cuvinte rimate, pe care le auzim zilnic în limba poporului nostru: *calea-valea, de silă de milă, sfară'n țară, veste-poveste*. Pe cînd însă rima se mișcă pe un teren mai liber și este unul din factorii cei mai puternici ai creațiunei spontanee, un izvor nesecat de combinațiuni capricioase de cuvinte, ⁹⁴⁾ aliterațiunea se mărginește la stabilirea unui raport și unei legături între cuvinte deja existente, fără a crea altele nouă.

Dintre toate genurile de literatură populară, cele mai bogate în formule de aliterațiune sînt proverbele, ghicitorile, jocurile de copii, frînturile sau frămîntările de limbă și descîntecele :

Proverbe: decît bogat și bolnav, mai bine sărac și sănătos; cîte capete, atîtea căciuli; anevoe se cîștigă, lesne se cheltuiește; apropie-te crîng, depărtează-te cîmp; mare e Dumnezeu, meșter e dracul; mic la stat, mare la sfat; prinde orbul, scoate-î ochii; tot pățitul priceput; cum vei sămăna, așa vei secera; cum e sluga, și stăpînul; de ce te temi, nu te trece.

chită nici atita CP. 39—40; Turci și Tătari APP. 154. Forme aliterate sînt și versurile cu care încep cea mai mare parte din doine: *frunză verde foi de fragă, florică dîntre foi*. În graiul Moșilor întîlnim un exemplu de aliterațiune de cuind creată: puști cu repeziș și repețiș FCR. 278.

Aliterațiunea există și'n terminii onomatopoeicî, care nu sînt în sine decît cuvinte compuse dintr'un număr oare-care de silabe la începutul cărora se repeta același sunete: *bolboresc, bombănesc, bubuesc, bulbucesc, clocotesc, croncănesc, dîrdiesc, duduesc, filfiese, horhăesc, mormăesc*. Acestui gen de aliterațiune i-am putea da numele special de *aliterațiune onomatopoeică*.

⁹⁴⁾ Comp. forme ca *danța-mața* Ș. I. 293₁₆₄, *duraî-vuraî, dumbra-sumbră* SDB. 39₄₃, *gîrza-bîrza* Ș. I. 294₁₆₅, *hurduz-burduz* MD. 81, *rascari-erascari* SDB. 2₈, *sasca-parasca* SDB. 2₇, *șolduboldu, tinghi-linghi* SDB. 22₁₃₇.

Ghicitori :

Cerbii zbiară,

Cintele s'adună.

Ș. I. 301.

Casa griului

În virful griului.

SDB. 18₁₁₁.

La cap hop, la coadă top.

SBD. 9₅₃.

Sus pădure, jos prescure.

TPP. 220.

Șleapțul satului,

Năcazul săracului

SDB. 22₁₄₀.⁹⁵⁾

Jocuri de copii :

Belenger

Buf

IJ. 54_I.

Cu căruța Radului.

Cu caii împăratului

IJ. 54_{II}.

Pana

Panait

IJ. 58_{XI}.

Alagă, alagă poarca,

Poarca cu purçelii,

Purçelii luă padea,

Poarca luă pădurea.

(Din dialectul macedonean : Papahagi-Vurduna, *Jocuri copilărești culese de la Românii din Macedonia*, București 1893. *Anal. Ac. r. s. II. t. XV*; Mem. secț. lit.)

Solomon Socodom

Socodița podobița.

Una lia castalia

Castapana porumbana

Și chelsia veselia

Modir codir.

⁹⁵⁾ Comp. și combinațiuni de cuvinte ca *mic mondoc* SDB. 2₁₁; *hohostire hora* *ibid.* 3₁₈.

Tirivenchi
Tenchi. ⁹⁶⁾

Frînturi de limbă :

Veniră sara la noi niște nevoi, legară coamele, coadele
cailor de cuiile podului SBD. 28₃.

Prepeliță pestriță cu doisprezece pui prepeliți pestriți ; e
pestriță prepelița pestrița, da-s mai pestriți puii prepeliții pes-
triții, decît prepelița pestrița *ibid.* 29₆. ⁹⁷⁾

Descîntece :

S'a sinecat,
S'a suflecat

MD. 218, 219, 220.

La ce l-ați secerat,
La ce l-ați săgetat

MD. 103.

Ceas rău cu săgetătură,
Ceas rău din spaimă,
Ceas rău de cu sară.

MD. 71.

În jocurile de copii vedem aliterînd cuvinte în mare parte neînțelese, dintre care multe poate nu sînt decît forme străvechi, remășițe de cuvinte eșite astăzi din uz, expresiuni trecute și păstrate în graiul copiilor cu numeroase și adînci modificări. Dacă asemenea formule tipice, cuvinte-fosile ca să zicem așa, s'aŭ păstrat și se recitează și astăzi, aceasta se datorește numai strînsei legături ce există între cuvinte, legătură susținută și întărită de aliterațiune și rimă. Amîndouă acestea din urmă sînt mijloacele cele mai puternice de cristalizare a expresiunilor și'n ele se rezumă puterea de vieață a afitor combina-

⁹⁶⁾ Exemplele din urmă sînt luate din colecțiunea de *Răspunsuri* la *Cestionarul istoric* al D-lui N. Densușianu.

⁹⁷⁾ Alte exemple de frînturi de limbă v. TPP. 266 ; APP. 392 ; BLR. 86 ; HP. 4 ; Ș. I. 273.

țiuni de cuvinte consacrate, pe care le 'ntîlnim în toate limbile și trec chiar adese-ori dintr'o limbă într'alta.

Dacă luăm în considerare că această legătură, pe care o stabilește aliterațiunea între cuvinte, înlesnește fixarea lor în memorie, ca corolar al faptelor înșirate pînă aici, rezultă că, după rimă, aliterațiunea este al doilea mijloc mnemotehnic principal în literatura populară, unde memoria joacă, după cum știm, un rol atît de important. ⁹⁸⁾

* * *

Urmărind originea formulelor noastre de aliterațiune vedem că unele din ele existau deja în limba latină. Toate acestea le-am primit dela Latini și'n această categorie trebuie să punem legături de cuvinte aliterate ca cele ur-

⁹⁸⁾ Versuri ca cele următoare se 'ntipăresc cu atît mai ușor în minte, cu cît fie care din ele cuprinde un cuvînt care aliterează cu un alt cuvînt din versul precedent sau următor, și'n acest chip legătura dintre versuri este susținută prin însăși prezența acestor cuvinte :

Ea ta capul dealului,
La crucea medianului,
La crișma 'mpăratului

Ș. 1. 44₁₉.

Cînd aliterațiunea este asociată și cu rima, legătura dintre versuri este și mai puternică. Cuvintele, aliterînd și rimînd în același timp, fac ca șirul versurilor să-se imprime și mai ușor în memorie :

Prin toate pădurile,
Prin toate plaiurile
Și pe toate potecele.

MV. 9.

Pe calea cîmpului,
Pe calea codrului

MD. 341.

Ea s'apropia
Și îi aducea

APP. 188.

Cit pe ceriî el se zăria
Mai întîiu ca un porumb,
Apoi numai cit un plumb

APP. 142.

Seca-ți-ar izvoarele
Și toate p'raele,
Să-ți remie petrele,
Să trec cu picioarele
Să-mi sune potcoavele.

BPP. 161—165_{2 5}.

matoare: aur și argint (*aurum et argentum*), din călcâie pînă la cap, sau: dela cap pînă la călcâie (*a capite ad calcem*)⁹⁹, foame și frig (*fames et frigus*), frunze și flori, înfrunzesc: înfloresc (*frondes et flores, frondere: florere*), în lung și în lat (*longe lateque*), mări și munți (*maria et montes*).

Fără îndoială multe, foarte multe, aliterațiuni latinești nu s'au transmis în limba romînă, și ceea-ce s'a păstrat pînă astăzi nu reprezintă decît o mică parte din numeroasele formule aliterate care circulau în graiul poporului roman. Modificîndu-se sunetele inițiale, cuvinte simple devenind compuse, schimbîndu-și adeseori înțelesul lor și dispărînd unul sau chiar amîndouă cuvintele care aliterau, multe legături aliterate au dispărut în mod fatal.

Așa se explică pierderea unor forme și expresiuni atît de caracteristice ca: *oleum et operam perdere, sine penu et pecunia, inter sacrum et saxum, bene ac beate*.¹⁰⁰ Limba romînă însă, prin propria sa forță de viață, a creat mai tirziū nouă aliterațiuni, intrunind la un loc sau două cuvinte de origine latină, legate poate între ele prin aliterațiune deja în graiul roman popular, — lucru pe care nu-l putem însă proba —: *bun și blind, multe și mărunte*: sau un cuvînt latin și altul străin; *bun bucuros, praf și pulbere*, sau în sfirșit, două cuvinte de origine străină: *crednic și viteaz*.¹⁰¹

⁹⁹) *Calc* a fost înlocuit prin *calcaneum*.

¹⁰⁰) Cf. Wölfflin *Op. cit.* p. 35. sqq.

¹⁰¹) În mai multe rînduri s'a emis cu deosebire din partea filologilor germani, părerea că prezența mai mult sau mai puțin deasă a aliterațiunei în limbile romanice lasă să presupunem că acestea din urmă au fost influențate în acest punct de limbile germanice, unde aliterațiunea este foarte des întrebuintată. Cf. Stengel, *Grundriss der romanischen Philologie* II. 61, Fără a desfaceți, București; înfruirea germanică se reduce aproape la II. t. XV. Mem. secț. lit.)

putea presupune o asemenea influență este limba franceză. Cf. F. Wolf, *Ueber die Lais* p. 173 Anm. 12; F. Lindner, *Iarbuch f. roman. u. engl. Sprache u. Litteratur*. 1875 p. 312; F. Kluge, *Grundr. der rom. Phil.* I. 393; M. Köhler, *Zeitschrift f. französische Sprache u. Litteratur* XII. p. 99. Köhler mai admite pentru limba franceză și o influență a substratului celtic, fără a da însă probe și fapte care să confirme o asemenea aserțiune. În același timp el se contrazice de la o pagină la alta. Așa la p. 99 zice: „Freilich würde das Altfranzösische wohl kaum eine solche Vorliebe für alliterierenden Gleichklang zeigen, wenn nicht das Keltische und vielleicht auch die germanische Poesie ihren Einfluss geltend gemacht hätten.“ Ear la pag. 94 zice: „Was das Deutsche und Keltische betrifft, so scheinen Verbindungen alliterierender Wörter aus ihnen in das Französische nicht eingedrungen zu sein; wenigstens habe ich derartige Beispiele nicht nachweisen können.“ Mai înainte de a admite asemenea fapte, trebuie să-se cerceteze dacă într'adevăr există în limba franceză formule aliterate a căror prezență să fie datorită unei influențe directe din partea Celților sau Germanilor, lucru pe care nu l-a făcut nici-unul din susținatorii acestei păreri de atâtea ori repetată și primită fără control. Examinind cele mai caracteristice exemple de aliterațiune franceză, vedem că majoritatea lor cuprinde numai cuvinte latinești. Și dacă une-ori găsim și cuvinte de origine germanică faptul acesta nu poate pleda nicidecum în favoarea opiniei de mai sus, pentru-că se poate foarte bine ca ele să fi intrat în limba franceză nu sub formă de aliterațiune ci ca cuvinte cu totul izolate, între care numai mai târziu s'a stabilit legătura de aliterațiune pe care o vedem astăzi. Numai atunci când același formule aliterate le-am întâlni atât la Francezi cât și la Celți sau la Germani, numai în acest caz am putea ajunge cu tot dreptul la concluziunea că acești din urmă au exercitat într'adevăr o influență directă și imediată asupra aliterațiunii franceze. Lipsind aceste probe, teoria influenței celtice și germanice nu poate fi luată în serios, lipsindu-i ori-ce bază și valoare științifică.

Să-mi sune
Să trec ca
Să-mi sune

TEXTELE CITATE.

- APP = V. Alexandri, *Poezii populare ale Românilor*, București 1866.
- BCA = A. Bagav, *Carte de alegere* (dial. maced.) București 1887.
- BLR = G. Baronzi, *Limba română și tradițiunile ei*, Galați 1872.
- BPP = I. G. Bibicescu, *Poezii populare din Transilvania*, București 1893.
- CP = I. Creangă, *Povești*, Iași 1890.
- DC = T. Daul, *Colinde și cîntece populare*, Arad 1890.
- FCR = T. Frincu și G. Candrea, *Romîni din munții apuseni* București 1888.
- GP = Iordache Goleșcu, *Pilde, povățuirii și cuvinte adevărate* (ms. în bibl. Academiei romîne no. 213.)
- HP = I. Hîrșescu, *Proverbele Romînilor*, Sibiu 1877.
- IBD = I. U. Iarnic și A. Bîrsanu, *Doine și strigături din Ardeal*, București 1885.
- ICL = T. Iliescu, *Carte de lectură macedo-romînă*, București 1885.
- IGP = P. Ispirescu, *Ghicitori și proverbe în fasc. I. din Legende și basmele Romînilor*, București 1872.
- IJ = Idem *Jucării și jocuri de copii*, Sibiu 1885.
- IL = Idem, *Legende și basmele Romînilor*, București 1882.
- IRT = Idem, *Zicători populare în Revista p. ist. a d-lui Tocilescu*, I. 1882, sqq.
- MD = S. Fl. Marian, *Descîntece populare romîne*, Suceava 1886.
- MIMS = F. Miclosich, *Istro und Macedo-rumunische Sprachdenkmäler*, Wien, 1881, I.
- MV = S. Fl. Marian, *Vrăji, farmece și desfaceri*, București; 1893 (Extras din *Anal. Acad. rom. Seria II. t. XV. Mem. secț. lit.*)

OTM = Dr. M. Obedenaru, *Texte macedo-române* (publ. de d. I. Bianu) București 1891.

PB. = M. Pompiliu, *Balade populare române*, Iași 1870.

PM = V. Petrescu, *Mostre din dialectul macedo-român*, București 1880—1882. I, II.

RP = I. Pop Reteganul, *Povești ardelenesti*, Brașov 1888. I—V.

RTV = Idem, *Trandafiri și vioarele*, poezii populare, Gherla 1886.

SB = D. Stăncescu, *Basme*, București 1893.

SDB = Gr. Sima al lui Ioan, *Din bătrîni* (ghicitori, întrebări și răspunsuri, frămîntări de limbă), Sibiu 1885.

Ș. = *Sezătoarea*, revistă pentru literatură și tradițiunii populare, dir. A. Gorovei, Fălticeni 1892 sqq.

TPP = G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, București 1885.



IGP = P. Iaptescu, *Chimări și povești în limba A. din Iași*, Iași 1872.

II = Idem, *Chimări și povești de copii*, Sibiu 1882.

II = Idem, *Legende și basme române*, București 1882.

IRT = Idem, *Născut poplar în Rădăuți*, Iași 1872.

clasa, I. 1882, 200.

MD = S. El. Marian, *Basmele populare române*, Suceava 1882.

MIMS = E. Milsch, *Lesje und Mäcchenromanische Sprüche*, Wien 1881, I.

MT = S. El. Marian, *Povești române și basme*, București.

1892 (Extras din *Archiv für slav. Forsch.* II, I, 27. Blatt sect. II).

A.

Aliteratiunea între cuvinte sintactice necoordinate între ele.

α) *Substantiv + Substantiv*.

- aripioare: argint, aripioare de argint Ș. I. 288₁₇₀.
- bade: bănat, scrisu-i și-al badei bănat IBID. 161₃₅₈.
- brad: bade, cum e bradul arătos— așa-i badea de frumos IBID. 39₈₅.
- bun: bucate, bunul bucatelor TPP. 22.
- bunătate: bogăție, bunătatea e mai prețuită decit bogăția IRT. I. 453₅₃₄.
- cale: colilie, fi-i-ar calea 'n colilie TPP. 341.
- cale: cruce, mi-i calea 'n cruce Ș. I. 111; calea mi-se face cruce IBID. 211₄₄₇, 214₄₅₃.
- cap: căciulă, la așa cap așa căciulă Ș. I. 219₃₁.
- cap: călindar, nu-ți face din cap călindar HP. 26.
- capra: cîrd, cu capra ți-ai pus în cîrd CP. 31.
- carte: curte, au trimis carte la curte IBID. 433₂₃₂.
- casă: coasă, la toată casa bate coasă HP. 29; intra 'n casă ca și-o coasă IBID. 170₃₇₈; Ș. I. 176₁₃₉; CP. 10.
- călcîi: cap, din călcîie pînă la cap IRT. III. 377₂₃₁; dela cap pînă la călcîie TPP. 311.
- ceriu: ceață, ceriul cu ceață BPP. 36₃₁.
- chip: cap, chip frumos la un cap prost IRT. II. 149₁₀₂₁.
- cîmpii: cărări, cîmpii fără cărări MV. 16.
- clește: cap, cleștele capului MD. 5, 194.
- coadă: cap, vai cînd ajunge coada cap HP. 36.
- copaci: cobză, el o legă de copaci cobză IL. 201.
- cununa: cîmp, uște-mi-se cununa—ca cîmpul primăvara IBID. 243₅₀₆.
- dogor: dragoste, dogorul dragostei IL. 214.
- dor: drag, dor cu drag IBID. 92₂₀₁; BPP. 13₁₀; RTV. 150₁₇.
- dor: ducă, dor de ducă BPP. 116₁₅₃.

- dor* : *domn*, *dorul lui e mare domn* IBD. 126₂₇₄.
față : *față*, îi da faptele pe față HP. 49.
față : *floare*, mi-era față ca o floare TPP. 271.
ferești : *flori*, la ferești tot flori domnești IBD. 268₃₅₀ ; la ferești cu flori domnești *ibid.* 25₃₂.
fin : *floare*, *fin cu flori* Ș. I. 183 ; TPP. 321 ; *floarea finului* BPP. 238₃₁₉ ; *flori de fin* BPP. 13.
floricică : *foi*, *floricică dintre foi* IBD. 245₃₁₁ ; *floricică 'n foi albastră* APP. 278 ; *floricică 'n foi mărunte* Ș. I. 287₁₆₅.
fluturul : *foc*, *fluturul de foc* APP. 237.
foc : *fum*, unde nu-i foc nu ese fum HP. 61 ; IGP. 169 ; BLR. 51. ca să scapi de fum de multe ori te arunci în foc IRT. II. 144₈₀₉.
frică : *furnică*, nici n'am frică de furnică Ș. I. 218₁₇.
frîne : *fluturi*, cu frinele de fluturi TPP. 89.
frumuseta : *floare*, *frumuseta la om ca floarea la pom* GP. 706.
frunză : *frâsinel*, umblați numai așa frunza frâsinelului CP. 188.
furcă : *fus*, *furcă fără fus* nici cum se poate IRT. III. 384₃₂₆.
glas : *gură*, *glasul gurei* HP. 7.
graiul : *gură*, nu cuteza să dea graiul din gura ei IL. 329.
gură : *garofiță*, cu gura de garofiță TPP. 319.
încurcătura : *împletecire*, din *încurcătura în împletecire* IGP. 174
lumină : *lună*, *lumină ca din lună* BPP. 239—240₃₁₉ ; *ibid.* 248₃₂₅ ; luna cu lumina *ibid.* 233, 247 ; TPP. 33, 34 ; IBD. 513 : luna plină cu lumina FCR. 193₁₂ ; nici luna lumină n'are TPP. 277.
meserie : *moșie*, o meserie plătește cit o moșie HP. 103.
mînă : *minciună*, ce e'n mînă nu-i minciună IRT. II. 146₉₁₁ ; și easte tu mînă, nu easte minciună ICL. 40.
mînă : *moarte*, crezu că o să dea mîna cu moartea IL. 262 moarte cu mîna mi-oîu face IBD. 173₃₅₀, 274₃₅₉.
morman : *mort*, *mormane de morți* se vedea pe unde trecuse el IL. 170.
mreajă : *mătase*, *mreajă de mătase* TPP. 91.
munte : *mare*, dela munte pinâ la mare TPP. 235.
murătura : *mură*, *murătura din mură* nu se face HP. 115.
murg : *munte*, eî eram cu murgu'n munte Ș. II. 136₂₀₉.
nerod : *nebun*, cine se apucă să 'nvețe pe nerod nu se osebește de nebun IRT. II. 154₁₂₀₀.

- odihnă : osteneală, mai bine un ceas de odihnă decît mii și sute
în osteneală GP. 354.
- ogor : obor, cine este vara la ogor, earna este la obor IRT. II.
151₁₀₉₉.
- palma : pămînt, palma de pămînt APP. 227.
- pază : primejdie, paza bună trece primejdia rea HP. 142.
- perișor : pană, perișorul lui pana corbului APP. 3; TPP. 92.
- picătură : piatră, picătura mică piatră găurește BLR. 60.
- picior : plaiu, pe-un picior de plaiu APP. 1.
- pitcoace : pasăre, ce mi te-ai făcut așa pitcoace de pasăre IL. 46.
- plevușcă : pește, dec ! și plevușca pește IRT. III. 157₁₆₉₃.
- plop : pere, cînd a face plopul pere IBD. 45₉₉.
- plumb : plută, D-zeu cînd te ajută plumbul ți-se face plută IRT.
III. 164₁₉₅₅.
- pocitanie : pămînt, pocitania pămîntului IL. 42.
- pui : pupuzui, doi pui de pupuzui TPP. 193.
- răcoreală : rouă, atunci par'că le plouă — o răcoreală de rouă
TPP. 322.
- rouă : răzoare, ca roua depe răzoare RTV. 167₈₆.
- sărăcie : stană, sărăcia la om e stană de piatră HP. 167.
- sfințit : soare, cam după sfințitul soarelui IL. 200; la sfințitul
soarelui IBD. 62₁₄₃.
- slugă : stăpîn, cum e sluga și stăpînul IRT. II. 160₁₄₂₄; mai bine
slugă bogată decît stăpîn sărac HP. 177; decît slugă mare
mai bine stăpîn mic IRT. III. 157₁₆₇₈.
- soare : scăpătat, soarele-i la scăpătat IBD. 174.
- soare : senin, ca soarele'n senin MD. 5, 80, 186, 204, 222, 232,
235; MV. 57, 79, 91; TPP. 362, 376; ca soarele pe senin
MV. 62, 67.
- soare : suliți, cînd era soarele de două suliți pe ceriu IRT. I.
457₆₆₀.
- soră : soare, sora soarelui TPP. 20; PB. 50; FCR. 191., 279;
trei surori a soarelui TPP. 361; MD. 3, 159; MV. 53.
- spin : străin, la ce, maică, m-ai făcut, — chiar sub umbra spinu-
lui, — să robesc străinului IBD. 179₃₈₈; d'asa-i, doamne, între
străini, — ca mlădița între spini IBD. 195₄₁₇; mila de la străin
— e ca umbra dela spin IBD. 179₃₈₈; cine are străin, are'n
casă spin IRT. II. 150₁₀₅₈.

stea: sară, steaua de sară PB. 92.
stele: soare, două stele d'ingă soare IBD. 262₅₄₂.
străin: surori, din străin nu-ți faci surori BPP. 109₁₃₁.
șerpe: șopirlă, cine este mușcat de șerpe se păzește și de șopirlă IRT. II. 151₁₉₇.
trup: trandafir, bade, trup de trandafir IBD. 74₁₆₈.
viță: vin, ca și vița vinului BPP. 252, 257.
vînt: vară, vînt de vară TPP. 77, 78, 332, 352; BPP. 251, 360;
Ș. I. 143₁₁₀; APP. 367; RTV. 17.
vorba: vînt, ia așa o vorbă în vînt CP. 133.
ziua: zori, ziua cu zorile APP. 230; dalbă zori de ziua TPP. 68; în zori de ziua CP. 158; IBD. 104₂₂₆; zorel de ziua TPP. 68.

β) *Substantiv + Adjectiv.*

bade: bănuit, nu fi, bade, bannuit Ș. I. 176₁₃₇.
bucată: bună, se depărta o bucată bună IL. 395; SB. 276, 306.
butuc: borțos, în butuci borțoși MD. 120; MV. 82, 87.
ceriū: cernit, cumu-i ceriul de cernit IBD. 221₄₇₂.
cîmp: curat, și pe voi v'oiu scoate..... la cîmpul curat TPP. 63.
codru: cărunț, în codri cărunți APP. 14; TPP. 35, 36.
cuget: curat, iți spui în cuget curat IL. 383; ca să fie cu cugetul curat SB. 306.
dor: desmierdat, dorul tău e desmierdat IBD. 109₂₃₆.
dragoste: dulce, dragostea noastră cea dulce IBD. 162₃₆₁.
față: înflorită, a pus față înflorită — sub o glie vestejita IBD. 149₃₃₀.
fete: fecioare, nouă fete fecioare BPP. 271; pînă vor fi toate fete fecioare RP. II. 6.
fiară: înfricoșată, cînd prin tine-a fi scapata — de-o fiară înfricoșată APP. 165.
fluer; înferecat, cu fluer înferecat DC. 8.
lege: lepădat, de lege lepădat TPP. 44.
luceafăr: luminos, dragălaș e și frumos — ca luceafăr luminos APP. 290.
lume: largă, de ți-s dragă bade, dragă, — de nu iată lumea-î largă IBD. 232₄₉₁.

- lună: luminată TPP. 374.
mătase: moale, părul ei mătase moale IBD. 35₇₆.
măr: mîndru, supt un măr mîndru 'nfforit BPP. 10; 11₁₂.
par: păgin, cu barba de par păgin RTV, 64 78; S. I. 109.
picioare: pîntenog, la picioare pîntenog IBD. 290₅₈₅.
răchită: rămurată, sub răchita rămurată APP. 336; la răchita
rămurată MD. 107; S. I. 82.
răchită: rourată, sub răchita rourată IBD. 446₂₇₈.
reteveîu: rotund IGP. 158₄₃; S. I. 94₁₀₇, 108.
rotogol: rotund S. I. 107₁₀₉.
sîrmă: subțire, și nădejdea dela mine — e ca sîrma de subțire
IBD. 238₃₀₁.
slujbă: sfîntă TPP. 44.
traiu: ticnit, împărații, vecinii lui, rivniau la traiul lui cel tic-
nit IL. 393.
vermi: viu, să-l mince vermi de viu IBD. 281₅₇₃.
vorbă: vie, par'că pentru-o vorbă vie gura-i cere chirie HP. 204.
vorbe: viclene, nu-mi grai vorbe viclene APP. 211.
vrăjmași: neăzuți HP. 41.
vreme: vrăjmașe, IBD. 375₃₃.
(Substantiv + Verb.)
arin: arare, arin a arat S. I. 199.
cale: cuprindere, calea li-a cuprins MD. 4.
chinuri: canonire, cu chinuri mi-l canonește TPP. 96.
curte: cutremurare, curtea s'a cutremurat BPP. 273, 274₃₃₄;
S. I. 43.
dor: ducere, vai de mine, cît dor duc IBD. 93₂₀₅.
foc: înflăcărare, focul îmi înflăcărează TPP. 346.
gură: grăire, din gură grăind TPP. 16, 17, 20, 23, 24, 27, 32,
39, 40, 41, 46, 47, 48, 49; IBD. 62₁₄₃, 113₂₄₄, 137₃₀₇.
lume: luminare, lumile să luminați APP. 29.
lună: luminare, luna n'a mai luminat TPP. 277.
păcat: păștere, păcatul mi-i păștea APP. 98.
pîrău: picare, lacrimile pîrău pică IBD. 132₂₀₂.
plînset: potolire, plînsetul își potolia TPP. 82.
putere: perire, puterea din mine pere IBD. 214₄₅₃.

- ripă* : risipire, rîpile risipește MD. 196.
scări : scoborire, pe scări de aur se scobora TPP. 359.
sînge : stingere, cel de sînge stinge TPP. 372; MD. 107.
vale : venire, lacrimile vale-mi vin RTV. 18.
vale : vărsare, vale de lacrimi vărsați IBD. 131₂₉₀.
veste : venire, rea veste mi-a venit IBD. 49₁; veste rea o vînt
în țară IBD. 322₆₄₅.

2) *Adjectiv + Substantiv.*

- curată* : cuget, fiind curată în cugetul ei IL. 28.
dalbă : dimineată, ca și dalba dimineată IBD. 322₆₄₄.
dulce : dragoste, să remie pe pămînt — numai verde pajiște —
numai dulce dragoste IBD. 222₄₇₆.
frumoasă : floare, Pleana Cosinzana, — ce-î frumoasă ca o floare
APP. 27; văzuiț mîndra pe cărare — frumușică ca o floare
IBD. 243₅₀₆.
iute : iubit, am fost iute la iubit Ș. IL. 139₂₁₆.
înalțat : împărat, înalțate împărate BPP. 289₃₃₈; RTV. 100,
101₂₀, 106₃₀; IBD. 316_{334, 635}.
împede : lacrimă, apă împede ca lacrima IL. 17, 245; SB. 172,
337; CP. 290; apă limpejoară ca o lăcrămioară TPP. 403.
măruntă : mazăre, blestemul cel de mumă..... e mărunt ca ma-
zărea BPP. 94₁₂₂, 95₁₂₃, 127₁₆₆.
mîndru : măderan, dela mîndra mea de vale — mîndru măderan
răsare IBD. 32₆₇.
neagră : noapte, neagră ca și noaptea IBD. 248₅₁₉.
pintenog : picior, pîtenoage la picioare APP. 202.
plină : păcate, săracă străinătate, — mult ești plină de păcate
IBD. 173₃₈₁.
potrivită : păreche, tu și cu talpa iadului sînteți potrivită pă-
reche CP. 318.
săracă : străinătate, IBD. 131₂₈₉, 173₃₈₁, 191₄₁₀.
sfînt : soare, străluciaș ca sfîntul soare BPP. 262; IBD. 15₂₇,
18₃₆, 51₁₁₇, 121₂₆₃, 398₁₃₇, 425₂₀₀, 479₂₂, 494; TPP. 61, 272,
279, 283, 309, 312; MD. 149, 168; MV. 43, 45, 183; Ș. I.
236₁₄₈, II. 32, 95; RTV. 15.

ε) *Verb + Substantiv.*

- aducere : ajutor, să-i aduc un ajutor IBD. 372₄₈.
- bătere : brumă, strugurel bătut de brumă IBD. 203₄₃₄.
- călcare : cărări, haide mîndro să fugim — pre din sus de ținti-
rim, — să călcăm cărările IBD. 57₁₃₁.
- credere : cruce, cine crede 'n cruce, cu crucea se usucă IGP.
165 ; HP. 40.
- credere : cuvînt, dacă nu crezi în cuvînt IBD. 149₃₃₀.
- ducere : dor, du-te dor cu carele IBD. 90₁₉₅ ; du-te dor unde te
miu *ibid.* 139₃₀₈ ; du-te dor cu gîndurile *ibid.* 182₃₉₅ ; duce dor
APP. 284 : eu mă duc cu mare dor IBD. 108₂₃₅ ; să mă duc
de-aici cu dor *ibid.* 159₃₅₃.
- facere : față, i-s'a făcut fața ca pămîntul HP. 56 ; i-se face fața
ca turta de ceară *ibid.* 58 ; începe a face fețe CP. 318.
- facere : feliu, sătenii duc pe lenș la locul cuvenit și-i fac fe-
liul CP. 332.
- frămîntare : fire, voinicul se frămînta cu firea IL. 128 ; IGP.
176 ; HP. 62.
- fugire : fulger, fuge iute ca fulgerul Ș. I. 44.
- îcărare : lumină, zări licărind o lumină IL. 395.
- luminare : lume, lumină toată lumea DC. 70.
- păzire : peire, i-a avut d-zeu de știre, l'a păzit de peire HP.
171.
- picare : pămînt, pică toate la pămînt IBD. 429₂₁₈.
- plîngere : păcate, cum îți plîngi păcatele IBD. 260.
- pornire : pribegie, își luă ziua bună dela părinți și de la frați
și o porni în pribegie IL. 214.
- prîndere : pizmă, frații săi prinseseră pizmă pe el IL. 84.
- prîndere : putere, flacăul mîncă și bău și, prinzînd putere... IL. 263.
- punere : pace, înălțate împărate,— pune pace, nu te bate IBD.
316_{634, 635}.
- punere : poară, nu te pune'n poară CP. 49.
- purtare : ponos, poartă ponosul IBD. 61, 149.
- stoarcere : suflet, de ce-ți storci sufletul RTV. 87.
- strălucire : soare, strălucind ca soarele TPP. 71 ; strălucia ca
soarele IL. 172.

- strălucire: stele, strălucind ca stelele TPP. 71.
sunare: scindură, eū de tine m'oiū lăsa, — cînd mi-o suna scindura Ș. I. 291₁₈₈; TPP. 287.
traire: ticnă, mai bine eū cu sārăcia mea și să traesc în ticnă IL. 396.
venire: vreme, vint-o vremea să mă duc IBD. 159₃₅₃; 302₆₄; 321₆₄₄.
virire: vrajbă, și pretutinden... să vire vrajba între oameni CP. 144.
veghiare: voie, al veghia voia cui-va IRT. I. 235₃₃₄.
(c) *Verb + Verb.*
adunare: asemănare, cu cine te aduși te asemeni IRT. II. 158₃₆₉.
alicare: albire, mi-se alicește albind ce-va IL. 336.
căsătorire: călugărire, dacă m'am căsătorit, nu m'am și călugărit IRT. II. 154₁₅₆₂.
cîntare: clătinare, așa voinicel cînta — earba că se clătina IBD. 310₆₂₂.
facere: falire, carle face, fale MIMS. I. 9.
gîndire: găsire, dă-mi, doamne, ce n'am gîndit să mă mir ce m'a găsit IRT. III. 155₁₆₁₆.
mulțamire: meritare, cine nu se mulțamește cu puțin, nu merită nici mult IRT. II. 153₁₁₆₇.
pășire: poticnire, din treapta, în treapta să păsești, ca să nu te poticnești IRT. I. 458₇₂₃.
păzire: păstrare, cine-și păzește limba, își păstrează capul IRT. II. 155₁₂₂₇.
potrivire: împrietinire, cei-ce se potrivesc, leșne se împrietinesc IRT. II. 147₉₂₃.
pripire: păcălire, cine se pripește se păcălește HP. 153.
pripire: poticnire, cine se pripește, adesea se poticnește IRT. II. 155₁₂₂₀.
riscere: rojigare, carle nu risce, în rojiga MIMS. I. 10.
sădire: răsărire, după cum a fost sădit, astfelu a și răsărit IRT. III. 165₁₉₉₆.
secerare: sămanare, umblă după secerat pe unde n'a sămanat HP. 173; cum vei sămana, așa vei seceră IRT. II. 160₄₄₈; aceea-çe va să seameși va să seaçeri BCA. 90; de l-ași putea sămana, — eū cu drag l-ași seceră BPP. 16₁₂.
temere: trecere, de ce te temi, nu te trece IRT. III. 157₁₆₈₉.
vedere: vorbire, cînd vede omul nevoia, vorbește ce nu-i e voia HP. 130.

B.

Aliterațiunea între cuvinte de aceeași categorie gramaticală și sintactic coordonate între ele

z) Substantiv + Substantiv.

- ac : ața, am ac și ața de jocul tău IRT. I. 231¹⁸⁷.
- alinare : așezare, — și — MV. 11.
- apă : arină, apa treațe, arina arămine ICL. 39.
- aramă : argint, întra baiatul prin ale de aramă și de argint SB. 171.
- aramă : argint : aur, bani de aramă, de argint și de aur FCR. 285.
- argint : apă, ca argintul la sleit, — ca apa la izvorit MV. 83.
- aur : argint, — și — TPP. 88, 291 ; ca argintul și ca aurul MV. 87 ;
ca argintul strecurat, — ca aurul de curat TPP. 393 ; MD. 318 ; MV. 43, 62, 67 ; ca argintul curat, — ca aurul strecurat MD. 247, 254 ; TPP. 359 ; ca aurul strecurat — ca argintul cel curat MD. 110 ; ca aurul cel curat, — ca argintul cel strecurat MD. 122 — 123, 306, 348 ; ca aurul luminat, — ca argintul strecurat MD. 186 ; șeaua-i luce'n aurel, — scările'n argințel TPP. 20 ; capu-i bate'n aurel, — ciocu-i bate'n argințel TPP. 39 ; cu coajă de argințel, — cu mere de aurel TPP. 81.
- avere : argint, la avere, la argint TPP. 272.
- bani : băntură, — și — RTV. 46 ; nici — nici — *ibid.*
- bine : boale, urască-te binele, — iubiască-te boalele IBD. 259⁵⁴⁰.
- bir : belele, și de biruri te plătesc, — de belele te scutesc TPP. 345.
- bir : boeresc, de bir și de boeresc TPP. 276.
- cale : cărare, pe cale, pe cărare MD. 1, 2, 15, 40, 44, 171, 175, 182, 200, 212, 234, 245, 334, 335, 345 ; MV. 46, 47, 66, 67, 70, 80, 95 ; TPP. 359, 360, 361, 362, 363, 366, 367, 385, 386, 396 ; Ș. I. 82, 116, 124, II. 88, 91, 94, 96 ; IBD. 81₂₃₀ ; APP.

- 271; de cale, de cărare MD. 1, 2, 16, 44, 77, 100, 106, 111, 112, 132, 171, 180, 181, 182, 201, 213, 214, 218, 219, 220, 231, 334, 335, 336, 338; MV. 52, 77, 78; TPP. 360, 361, 366; Ș. II. 88; fapt în cale, fapt în cărare MV. 84, 85.
- călămăr: carte, n'am călămăr, carte albă BPP. 296; călămăr carte-apuca *ibid.* 298.
- cap: cruce: crișmă, ear la capul dealului — la crucea medeanului, — la crișma împăratului BPP. 315₃₄₃; Ș. I. 44₁₉.
- capăt: cale, în capătul lanului, — în calea armeanului APP. 316.
- capuri: cușme, cu capurile plecate, — cu cușmele ridicate MV. 35.
- care: cai, mergînd în fața carelor și cailor IL. 265; — căruț: cai, de-ași ști că mă duc în raiu — ași lua căruț și cai IBD. 373₃₂.
- case: curți, nici pe case, nici pe curți MV. 145; cum călcă peste pragul porței, începu casele, curtea și grădina a se cutremura IL. 149; o, tu domn al curților — și stăpîn al caselor TPP. 40.
- carne: chiealle, carnea și chieallea lui OTM. 202₃₁.
- chiliuță: căsuță, dar de ce muncia — și mi se trudia? — pentru chiliuță — și pentru căsuță TPP. 38.
- cioltar: ciucuri, cu cioltar de fir, — cincuri d'ibrișin TPP. 45.
- ciute: cerbi, — și — MD. 341₁₁; cerbiu zbiară, ciutele s'adună Ș. I. 301; TPP. 222; în copitele ciutelor — în coamele cerbilor MD. 216.
- cîmpii (cîmpî): codri, — și — IL. 383; cîmpii întinse, codri frunzoși FCR. 263; ș'a mers peste cîmpii întinse, prin codri netăiați *ibid.* 239; ș'a mers prin cîmpii erboși, prin codrii frunzoși *ibid.* 260; în poalele cîmpului — și'n poalele codrului MD. 341; ghiocעי cîmpului, — și ghiocעי codrului *ibid*; pe calea cîmpului, — pe calea codrului *ibid*; cu fetele cîmpului — cu fetele codrului *ibid*; lasă codrii să n'frunziască — cîmpiile să n'floriască MV. 15; se cutremurău codrii și cîmpiile vuiuă de-ți luaă auzul IL. 17; din codrii cu brazi, — din cîmpii cei lați MD. 140; TPP. 375; codrii de frumoși, — cîmpii de mănoși DC. 50.
- clăi: care, nouă clăi și nouă care IB. 369₃₉.
- coadă: cap, oștirea îl ajunsese într'o mlaștină unde i-se nomolisi eapa și unde se muncia s'o scoată trăgînd-o cînd de coadă cînd de cap IL. 155; cu coada sparge, — cu capul drege Ș. I. 24₁₂.
- coadă: căpătîiu, n'are nici coadă nici căpătîiu HP. 36.

- coadă : coamă, cam în coadă — cam în coamă TPP. 74; cu cozi
lungi și coame mari APP. 204.
- coarne : copite, aū început a săpa și cu coarnele și cu copitele
SB. 239.
- codru : corb, ș'aū aprins un mare foc — în mijlocul codrului la
fintina corbului APP. 20; dară ei cîndu-mi sosia — la mijlocul
codrului, la fintina corbului BPP. 270.
- colindători : cugetători, junii colindători — buni cugetători TPP. 58.
- copii : coate, de copii și de coate goale să nu te vaiți niciodată
IRT. III. 157₁₆₉₂.
- corb : cuc, unu-i negru ca corbul, — unu-i porumb ca cucul BPP.
317₃₄₃; Ș. I. 44₁₉.
- crîng : cîmp, apropiere-te crîng, depărtează-te cîmp IRT. I. 232₂₃₈;
să las crîngul — să iaū cîmpul TTP. 289; luai drumul cîm-
pului — și poteca codrului TPP. 290.
- culmi : cîmpii, — și — APP. 165.
- custură : coasă, vine moartea mînioasă — e'o custură și e'o coasă
Ș. II. 7₁₉₀.
- descîntec : dar, de la mine descîntecul, — dela Dumnezeū darul
MD. 25, 110, 128, 130, 142, 206; TPP. 373, 377, 378, 382.
- doină : dor, și-i cîntați doina de jele, — dorul inimioarei mele
BPP. 26₃₂.
- domn : drac, asta-i vieață de voinic, — că nu-ți pasă de nimic;
— nici de domn și nici de dracu IBD. 289₅₈₁.
- dor : dosadă, plin de dor și de dosadă TPP. 284.
- dor : drag, — și — IBD. 396₁₃₁; să-te bată un dor și' un drag
IBD. 259₅₃₃; să-te ajungă un dor și'un drag BPP. 51.
- dor : dragoste, dorul și cu dragostea BPP. 368₃₇₆.
- dumbrăvi : drumuri, prin toate dumbrăvile — pe toate drumurile
MV. 9.
- dumnezeū : dracul, mare e Dumnezeū, meșter e dracul IRT. I.
454₅₄₃; bun e dumnezeū, meșter e dracul BLR. 50.
- fapt : făcătură, — și — MV. 87.
- fată : flăcău, — și — SB. 37; cine mi-te-a ciumpăvit? — flăcăi
dela cosit, — fete mari dela iubit Ș. I. 237₁₅₈; avea un flăcău
și o fată Ș. I. 187.
- fete : fecioare, — și — IBD. 414₁₈₆.
- fete : feciori, — și — DC. 47; BPP. 366₃₇₃; IBD. 414₁₈₆; Ș. I.

50₄₁; RTV. 98₁₇; țara, lumea va vedea — c'a fost dragoste curată — de-un fecior și de-o fată BPP. 347; așa cîntă de cu dor — de-o fată și c'un fecior Ș. I. 115₈₈; de ura feciorilor — și a fetelor MV. 76; dulcea dragoste 'nfocată — de-un fecior și de-o fată APP. 22; ficiorul și feata OTM. 26₆₃, 32₇₇, 34₈₀; fără feată, fără ficior *ibid.* 35; cu feate și cu ficiori *ibid.* 197₁₉; dorlu a ficiorlu și a feticăliet *ibid.* 27₆₆; oassele ațealle toate eră..... di ficiorame ș' di feate *ibid.* 206₁₁.

fete: femei, — și — Ș. I. 28.
feticie: feciorie, de-ar eși și mîndra mea — să-și asculte pasărea — cum îi cîntă patima, — patima ei din feticie — și-a neichei din feciorie BPP. 377₃₉₄.

fir: feciori: frunză: fete,... și ziua bună să-mi iaă.... — dela fir de busuioc, — dela feciorii din joc, — dela frunza de cicoare, — dela fetele fecioare IBD. 322₆₄₄.

firicel: florică, firicelul de carbă și florică IL. 244.

fiu: fată, ce-a făcut mama și tata o să facă finl și fata IRT. II. 146₈₈₀.

flori: feciori, cum mi-am ales eă de rău — rădăcina florilor, — urgia feciorilor IBD. 180₃₉₁; mi-or zis floarea florilor, — drăguța feciorilor *ibid.* 157₃₄₈; eram floarea florilor, — drăguța feciorilor *ibid.* 158₃₅₁; merge floarea florilor, drăguța feciorilor RTV. 131₁₉; pela Paști în sărbători — cînd e cîmpul plin de flori — și crișmele de feciori BPP. 380.

flori: feciori: fete, flori în casă întra-vor, — feciori însura-se-vor — fete mărita-se-vor DC. 15.

flori: fete: fîntîni, el chilia și-a făcut — în mijlocul florilor — și'n poteca fetelor — și'n calea fîntînilor BPP. 62₈₁.

flori: fluturele, — și — APP. 349.

floricel: fluturei, îi plăcea să..... adune floricele, să alerge după fluturei IL. 245.

flori: frunze, din lunca cu florile, — din codrul cu frunzele IBD. 104₂₂₇; frunza'n codru mi-a 'nverzît — florile mi-a 'mbobocît TPP. 352; nu mă 'ndur a mă mai duce.... — de mirosul florilor, — de sunetul frunzelor BPP. 235₃₁₅; pice-i florile — ardă-i frunzele MD. 109; cu frunzele albe — cu florile albe MV. 66, 67; cînd florile rodului, — cînd frunzele pomului IRT. I. 458₆₉₂.

- foae: fir, foae verde, fir de linte Ș. I. 212₈₆.
- foae: flori, foae verde, flori de fragă IBD. 10₁₂, 103₂₂₅, 105₂₂₈,
234₄₉₃, 409₁₆₉.
- foi: frunze, pice-i foile — ardă-i frunzele TPP. 371.
- frați: firtați, fraților, firtaților RTV. 80, 82; de frați, de fir-
tați FCR. 183.
- frați: flori, și nu-și căpata — nici frați fraților — nici flori d'ingă
zori DC. 66.
- frig: foame, nu-le mai păsa nici de frig, nici de foame SB. 286;
zgircit de foame și de frig SB. 291.
- frunze: făclii, nu mă mai îndur a duce... — de sunetul frunze-
lor, — de para făcliilor BPP. 249.
- frunză: fire, frunza 'n codru jos cădea, — firea 'ntreagă că je-
lia IBD. 311₆₂₂.
- frunză: flori, frunză verde, flori de fragă IBD. 114₂₄₈; frunză
verde, flori mărante IBD. 402₁₄₈; RTV. 94₁₀; frunză verde,
flori învoalte TPP. 318; frunză verde, floare-albastră Ș. I.
175₁₃₇; crângi de frunze și de flori APP. 165.
- frunză: foae, frunză verde, foae-albastră BPP. 188₂₃₁; frunză
verde, foae lată IBD. 176₃₈₇, 178₃₈₇, 197₄₂₂, 445₂₇₄; BPP.
192₂₄₀, 194₂₄₃; frunză verde, foi de fragă IBD. 238₃₀₁, 275₃₆₁,
318₆₃₈; frunză verde, foae fragă RTV. 155₆₀; frunzuliță, foae
fragă Ș. I. 291₁₈₁; BPP. 136₁₇₆; frunză verde, foi de nalbă
IBD. 399₁₄₀; frunzuliță foi de dres Ș. I. 236₁₅₂; frunzuliță,
foi de nuc Ș. I. 143₁₁₁.
- frunză: frăguță, frunză verde și-o frăguță IBD. 405₁₄₈.
- furcă: fullior, ti furcă ș'ti fullior — vir'-nă oară nu-lli u dor
OTM. 161₂₁₋₂₂.
- furci: fiere, furcile calea i-o ție, — fierele pe mîni să-i fie PB. 26.
- furci: fuse, — și — TPP. 333.
- garofiță: guriță, eă îi ceream garofița — dinsa-mi arăta gurița
BPP. 78₁₀₄.
- glume: ghicitori, spuind la glume și la ghicitori IL. 67.
- gozuri: gloduri, s'o curățim de gozuri — și de gloduri TPP. 361;
MD. 4.
- grăbire: grije, le zise cu grăbire și cu o prefăcută grije IL. 294.
- halal: haram, copilul numai ce mîincă e halal, ce îmbracă e
haram IRT. II. 157₁₃₁₂.

- lampe: lumini, — și — RP. II. 13.
- lemne: locuri, în lemne putregăioase, — în locuri întunecoase MD. 120.
- livade: luncă, prin livadea — cu florile, — prin lunca — cu erburile TPP. 396 ; prin luncile verzi — și pintre livezi *ibid.* 64.
- lună: lumină, — și — FCR. 192. 10.
- margini: mijloc, tu la margini ține-te — și la mijloc lasă-te Ș. II. 39; îi bate tu marginile — ori îi bate mijloacele Ș. I. 110₆₅; bate tu marginile, — că eu bat mijloacele APP. 126, 146; taie tu marginile, — eu să taiu mijloacele APP. 197.
- mări: munți, — și — Ș. II. 202.
- merache: minduire, lu ancălica ună merache și ună minduire OTM. 10₂₁.
- meșteșug: meiu, ariciul cu meșteșug se prinde și vrabia cu meiu IRT. I. 233₂₈₆.
- miele: mîndruțe, unde păscuî mielele — și iabii mîndruțele IBD. 105₂₂₇.
- minciuni: miuuni, nu-s de cînd cu minciunile, ci-s de cînd cu minunile SB. 65.
- mînte: minduire, — și — OTM. 122₁₉.
- minte: mină, la minte cald, la mină rece Ș. I. 28₃₉.
- mișelie: minciună, — și — II. 204.
- mîndră: moarte, zis-a maica că mă scoate — dela cîte, dela toate, — dela două nu mă poate: dela mîndră, dela moarte IBD. 7₂.
- mîndruțe: măicuțe, de dorul mîndruțelor — și de-al măicuțelor IBD. 351₁₉₂.
- mumă: miră, ieu escu muma a pădurilor și mira a oameiilor OTM. 54₇₆.
- murg: mîndră, nu mi-e murgul de vînzare, — dar mi-e mîndra de dat tare BPP. 277, 278; dorul mîndrei unde șede? — colo 'n codrulețul verde, unde murgul și-l hrănește — și la mîndra se gîndește IBD. 286₃₇₅; murgul paște și rîncează, — mîndra plînge și oftează IBD. 255₃₃₃.
- negură: uea, — și — IBD. 464₃₃₄.
- nevoie: nuea, nevoia învață pe om și nueuea pe copil HP. 123.
- niveastă: naturi, fără niveastă și fără naturi OTM. 29₇₂; de marea merache ți-și avea ti niveasta-lli și ti naturi *ibid.* 30₇₃.

- oameni : orașe, alți oameni, alte orașe IL. 9; oameni, orașe SB. 64.
- obraz : ochi, în fața obrazului, în genele ochilor MD. 5.
- ogor : obor, când o văd cu capul gol — fug vacile din ogor — și vițeii din obor BPP. 184₂₂₃.
- orb : ochi, prinde orbul scoate-i ochii IL. 106.
- orz : ovăz, — și — Ș. I. 147; APP. 228.
- palme : pumni, curgeau palmele și pumni ca ploaia SB. 304.
- paloș : pistoale, fără paloș nici pistoale APP. 253; de paloșe ascuțite, — de pistoale alămite TPP. 298.
- par : pistoale, fără par, fără pistoale IBD. 286₃₇₆.
- parte : port, aibă-ți parte și poarte-ți portul IRT. IL. 153₁₀₇₀; CP. 252.
- păduri : plaiuri : poteci, prin toate pădurile, — prin toate plaurile, — și pe toate potecile MY. 9.
- pădure : prescure, sus pădure, — jos prescure Ș. I. 193₁₂₈; TPP. 220, dedesupt prescure — deasupra pădure Ș. I. 28₄₁.
- părinți : popă, trupuri albe și înflorite, — de părinți neafurite — și de popa spovedite BPP. 352; trupuri negre și pirlite, — de părinți afurite — de popă nespovedite *ibid.* 353₃₅₈.
- picătura : piatră, picătura pică — piatră se despică TPP. 368.
- pietri : pești, mai bine rugina pietrilor — și mîncarea peștilor Ș. II. 138. ₉₁₂.
- plaiu : pădure, și de grijă ne-a purta — plaiul cu pădurile, — pădurea cu murele APP. 258.
- plete : pene : pîtenî, și cu pletele pe spate, — și cu pene în pâlărie, — și cu pîtenî la călcîie Ș. I. 75₃₃.
- pomeni : punți, dracul nu face nici pomeni nici punți IRT. III. 163₁₉₁₇.
- popă : păcat, de popă nespovedite, — de păcat neizbăvite Ș. I. 14₁₆.
- popă : prohod, fără popă, nici prohod APP. 138.
- poporeni : preoți, toți poporeni, toți preoții Ș. II. 95.
- porți : poduri, o cetate de aramă cu porți și cu poduri de aramă FCR. 280.
- posomanturi : pietre, posomanturi și pietre scumpe RP. II. 4.
- praf : pînjenî, pline de praf și de pînjenî IL. 359.
- praf : pîrhaița, în mijloc praf și dedesubt pîrhaița Ș. II. 294₁₆₆.

- praf : pulbere, — și — IL. 121 ; CP. 278 ; FCR. 281 ; Ș. I. 148 ;
și noi l-am ferit de praf, de pulberi TPP. 68 ; norul cel de
praf și de pulbere FCR. 282.
pribegie : plugărie, lasă-te de pribegie — și te dă la plugărie
RTV. 58.
punte : părugeii, puntea și cu părugeii TPP. 305.
puști : pistoale, tot cu puști și cu pistoale FCR. 153 ; puștile, pi-
stoalele BPP. 318.
sabie : secere, tu știi rîndul sabiei, — eș știu rîndul secerei RTV.
101₂₂.
sare : soare, ca apa pe sare, — ca roua la soare MD. 244.
sat : străini, și 'n sat și 'n străini — trăesc ca pe mărăcini BPP.
183₂₂₄.
săbiere : săgetare : strigare, beșici prin săbiere, — beșici prin
săgetare, — beșici prin strigare MD. 45.
săcuri : sulițe, cu săcuri tăiatu-l-a, — cu sulițe împunsu-l-a Ș. II.
144, 145.
săgetătură : spaimă, ceas rău cu săgetătură, — ceas rău din
spaimă MD. 71.
sămcoi : strigoii, nouă sămcoi, nouă sămcoiace, — nouă strigoii
nouă strigoiace Ș. II. 90.
scinduri : stilpi, cu scinduri de brad, — cu stilpii de fag TPP.
77, 85 ; cu stilpii de fag, — cu scinduri de brad *ibid.* 84.
scoarță : surcele : scînteii, cu scoarță de pe răslogii, — cu surcele
de la ferestrău, — și cu scînteii de ceatlău MV. 84. 85.
senin : suspin, după nor e și senin, — după dragoste-i suspin
Ș. II. 9₁₉₅.
sete : nesomn, luptîndu-se cu foamea, cu setea și cu nesomnul
IL. 100.
slove : scrisorii, eș îi știam vorbele — ca și popa slovele, — dia-
cul scrisorile IBD. 159₃₅₂.
oare : sfinții, dar nu-i soare răsărit, — ci-s doi sfinții împodobiți
BPP. 237₃₁₇.
soțioară : surioară, cea 'ntîiu soțioară — cea 'ntîiu surioară APP.
188 ; ș'ori-ce soțioară — ori-ce surioară *ibid.*
spini : scai, — și — IBD. 234₄₉₃.
spin : străin, că zău nu pot să-mă duc, — că-s la umbra spinu-
lui, — sub mîna străinului IBD. 132₂₉₂ ; mă trecuși, măicuță,

- dealul..... — maică dealul cel cu spinii — și în satul cu străinii
IBD. 174.
- spor : sălaș, și din sporul meu — și din sălașul meu TPP. 374.
- stat : sfat, mic la stat — mare la sfat HP. 104 ; BLR. 51 ; — un
ture mititel la stat — dar al dracului la sfat Ș. II. 39.
- stăpin : slugă, stăpin nu poți ajunge, dar slugă totdeauna HP. 180.
- stele : soare, strălucind ca stelele — și lucind ca soarele BPP.
150 ; nu văz — nici soarele răsărind — nici stelele stră-
lucind TPP. 319 ; cind răsare soarele — și mi-se duc stelele
IBD. 202₄₃₃ ; cum se lasă soarele — și se lasă stelele MD. 339 ;
vin stelele și n'o ia — vine soarele și-o ia Ș. I. 61.
- străini : stăpini, că zău eă m'am săturat — de casa străinilor, —
de pinea stăpinilor BPP. 114₁₄₉.
- stricăciune : supărare, — și — TPP. 371.
- sulițe : săgeți, cu sulițe și cu săgeți MD. 331.
- supărări : strășnicii, nu face supărări, — nu face strășnicii MD. 18.
- tunete : trăznete, — și — SB. 271 ; tot cu tunet — și cu trăznet
BPP. 247.
- țarina : țarina, și din țarina mea, — și din țarina mea TPP. 375.
- țări : ținuturi, prin toate țările, — prin toate ținuturile MV. 9, 11.
- umbră : urmă, se sparie de umbra lui — și se uită 'n urma lui
HP. 179.
- cal : cîrtej *asynd.* CP. 4 ; SB. 99, 189 ; BLR. 41.
- veselie : vitejie, m'oiu duce 'n codru la loc. — în codrul
cu veselie — și cu dalbă vitejie IBD. 290₃₈₄.
- viguri : valuri, că pe tine te-oiu ascunde — tot în viguri de giol-
giuri — și 'n valuri de postavuri BPP. 271 ; viguri de giol-
giuri, — valuri de postavuri DC. 28 ; prin valuri de giolgiuri,
— prin viguri de postavuri FCR. 231.
- vin : venin, trei picături din tine au căzut — una de vin
— și una de venin APP. 271 ; TPP. 386.
- vitejie : viclenie, om fricos la vitejie, — dar meșter la viclenie
PB. 22.
- vița : vinița, pune vița — bea vinița HP. 203 ; BLR. 62, 67.
- vinturi : valuri, nici vinturi nici valurile mării nu putură să-le
stea înpotrivă IL. 24.
- colbura : cînt, — și — FCR. 184.

vorbă : venin, de voiu zice, vorbă se face, de nu voiu zice, venin se face IRT. III. 160₁₈₀₉.

vorbă : vieață, după vorba mea — după vieața mea MV. 44.

vorbă : vulpe, vorba 'n tîrg și vulpea 'n pădure HP. 205 ; BLR. 50.

vraci : vrăjitori, — și — IL. 380 ; vraci și vrăjitoare *ibid.* 243.

β) *Adjectiv + Adjectiv.*

asudat : neadăpat, — și — TPP. 69.

bogat : bolnav : sărac : sănătos, de cit bogat și bolnav, mai bine sărac și sănătos IRT. III. 156₁₆₅₆.

bun : bătrîn, — și — TPP. 19.

bună : blajîna, — și — CP. 168.

buni : blinzi, — și — FCR. 153 ; HP. 20 ; buni, blinzi MV. 61.

bun : bucuros *asynd.* IL. 105, 124, 315 ; SB. 138 ; buni : bucușii IRT. I. 454₃₄₄ ; bună : bucușă IL. 24 ; RP. II. 13.

încrucșate : încleștate, — și — IL. 212.

curmat : căpăit, — și — OTM. 52₆₆.

necuvioasă : necuviincioasă, nu da minte necuvioasă, — nu da vorbă necuviincioasă MD. 18.

dalbi : drăgălași, — și — TPP. 46.

drăgostoasă : duioasă, la chip drăgostoasă, — la față duioasă, PB. 47.

dulce : dalbă, dulce turturică, — dalbă păsărică APP. 7.

dulce : dragi, dulce maică, dragi surori IBD. 193₄₁₂ ; ca aminte să-ți aduci — de-ale noastre vorbe dulci, — de-ale noastre dragi cuvinte IBD. 267.

înfocat : înfiorat MV. 82.

frumos ; ferecat, — și — Ș. I. 237₁₅₆.

greu : grunțuros, drumu-i greu și grunțuros APP. 17.

gros : gras, — și — SB. 133.

istet : iscusit, mai istet și mai iscusit IL. 41.

înțelept : învățat, — și — Ș. I. 97.

linoasă : lăptoasă, și linoasă și lăptoasă BLR. 62, 67 ; HP. 87.

lucioasă : lunecoasă, pe gheața lucioasă — sticla lunecoasă TPP. 57.

lung : lat, — și — Ș. II. 38.

mare : mijlociū, cel mare și cel mijlociū CP. 19 ; cea mare și cea mijlocie IL. 168.

- mare* : mijlocie : mică, una mai mare, alta mijlocie și alta mai mică IL. 164.
- mare* : moale, earba cea mare și moale ca mătasea IL. 263.
- mare* : multe : mărunte, ceriū-i mare, stele-s multe — și mai mari și mai mărunte IBD. 100₂₁₆ ; BPP. 17-18₁₃ ; APP. 303 ; satu-i mare, fete-s multe — și mai mari și mai mărunte Ș. II. 80₂₀₄.
- mare* : multe : mici : mărunte, ceriū-i mare stele-s multe și mai mici și mai mărunte Ș. II. 80₂₀₄.
- mari* : mărunte, și mai mari și mai mărunte IBD. 278₃₆₂ ; TPP. 58, 59, 61 ; mărunta cădea, — marea răminea TPP. 38.
- mari* : mititei, — și — MV. 11 ; mai mari și mai mititele TPP. 326 : nici mare, nici mititea BPP. 320.
- mari* : mititei : mulți, mari și mititei, mulți ca frunza MV. 9.
- mărunte* : mărunte, tot ciute mărunte, — tot ciute mărunte TPP. 60.
- mărunțele* : mititele : măricele, luceași stele mărunțele — mai în sus mai mititele, — mai în jos mai măricele IBD. 512.
- mic* : mare, — și — IL. 153 ; IRT. I. 452₁₆₇ ; mare, mic HP. 148 ; IRT. I. 457₆₅₈ ; cei mici și cei mari FCR. 196₁₃ ; cei mari și cei mici IL. 4 ; cu mic, cu mare IL. 202, 290 ; cu mici, cu mari TPP. 264 ; pe mare și pe mic IL. 96 ; dela mic până la mare Ș. I. 47₂₆ ; fapt mic, fapt mare MD. 323 ; mic la stat — mare la sfat HP. 104 ; BLR. 51 ; unul mic și altul mare IBD. 21₄ ; unii mai mici, alții mai mari TPP. 403 ; unii . . . mai mari, alții mai mici RP. II. 3 ; nici de mică, nici de mare IBD. 271₅₅₅ ; Oltu-i mare, luntrea-i mică TPP. 323 ; grîu-i mic și ziua-i mare TPP. 311 ; tunuri mari și tunuri mici IBD. 391₆₄₂ ; micuți și mari RTV. 98₁₅.
- mic* : mititel, cel mai mic, mai mititel TPP. 22 ; mic, mititel *ibid.* 216, 238 ; Ș. I. 23_{3, 4, 5, 6} ; mică, mititica TPP. 242 ; IBD. 435₂₃₉.
- mică* : multe, noaptea-i mică, stele-s multe IBD. 141₃₁₂.
- mică* : mușată, — ali — MIMS. I. 4.
- mîndră* : mare *asynd.* Ș. I. 8.
- multă* : mare, cama multă muntrită și cama marea ciudie OTM. 59₉₃.
- multă* : nîmisurată, ehtrul trecu sinorile cu oaste multă și nîmisurată OTM. 19₄₈.
- multe* : mărunte, — și — IBD. 77₁₂₀ ; CP. 173 ; Ș. I. 144 ; II

220₄₂; multe, mărunțele Ș. I. 144; multele, mărunțele MD. 336, 338, 339.

neagră: naltî, prin neagra pustie, — prin naltîi de munți TPP. 35.

orbălțată: obrintită: obrislită, beșică orbălțată, — beșică obrintită,

— beșică obrislită MD. 45.

ostenit: odihnit, unul te lasă de ostenit — altul te ia de odihnit

HP. 138.

păsărească: păgîneasă, și să mi-te tot hrănesc, — nu cu carne

păsărească, — ci cu carne păgîneasă, — nici cu sînge păsă-

resc, — ci cu sînge păgînesc APP. 142.

priceput: pățit — și — APP. 90; pățit și priceput *ibid.* 254.

roșu: ruginit, strugur roșu, ruginit BPP. 55₁₄.

sărac: nesupus, — și — HP. 168.

scîrbită: supărată, — și — Ș. II. 143, 144, 145, 146, 147; su-

păratu-s și scîrbit Ș. I. 49₃₈.

înseninat: strecurat, ca soarele înseninat, — ca argintul strecu-

rat TPP. 360, 386.

sfrîjit: scofileit, — și — SB. 194.

sprintinel: subțirel, eî te-ași lua bucuos, — dar mi-e murgul

sprintinel, — în picioare subțirel APP. 17; bucuos, mîndro, te-

ași pune, — dar mi-e calul sprintinel — și în picioare subți-

rel BPP. 130₁₆₉.

străin: sărac, de străin și de sărac TPP. 326; străină și (să-

racă RP. II. 16.

străin: singurel, — și — APP. 384.

subțire: stufos, — și — IL. 20.

nesutite: nesocotite, sute nesutite, — miî nesocotite TPP. 232.

verde: încărgat *asynd.* IBID. 23₄₆.

viteaz: vrednic, așa de viteaz și de vrednic SB. 236; îl laudă

că e viteaz, că e vrednic *ibid.* 267.

vîu: nevătămat *asynd.* IL. 392; SB. 208; vie nevătămată IL.

343; vie și nevătămată IL. 365.

γ) *Verb + Verb.*

adărare: armătusire, s'adără, s'armătusi OTM. 219₁₀₀; te adară

și mi-ti armătusia *ibid.* 113₁₀.

adiare: amenințare, cu ea c'adia — și amenința TPP. 36.

- afare* : adevărare, cine în lume s'o afla, — s'o afla și adevăra
TPP. 71, 72, 81.
- allăgare* : ampăturare, allăgă în sus; ampătură în ghios OTM. 2.
- aromire* : adormire, cum m'ai aromit — și m'ai adormit TPP. 402.
- avinare* : asgunire, să-lli avină și să-lli asguniască OTM. 28_{es}.
- blestemare* : botezare, Sfintul Petru-i blestema, — Sfint Ioan că
boteza TPP. 34.
- căire* : căinare, el se căia și se căina IL. 106.
- căsătorire* : călugărire, plimbă-se călugării, — blestâmîndu-și pă-
rinții — de ce i-au călugărit — și nu i-au căsătorit IBD.
217₄₆₀ ; c'am fost de căsătorit, — ear nu de călugărit TPP. 300.
- ciomăgire* : cicălire, cînd îi ciomăgia, cînd îi cicălia IL. 333.
- cîntare* : chiuire, cîntînd și chiuînd SB. 357.
- cîntare* : colindare, și-și cînta — și-și colinda BPP. 253 ; de-și
cînta și colinda *ibid.* ne-or cînta — ne-or colinda TPP. 39 ; să-ți
colinde și să-ți cînte *ibid.* 18 ; noi cîntăm și colindăm IBD. 526.
- cîntare* : culcare, păduricea ași tăia — nici-o cloambă n'ași lăsa
— nici cucului de cîntat, — nici mierluței de culcat IBD. 128₂₈₁.
- ciștigare* : cheltuire, anevoe se ciștigă, lesne se cheltuște IRT.
I. 231₂₀₃.
- clocotire* : chiotire, codrul negru clocotia — de-un lung chiot chi-
otia APP. 208—209.
- coasere* : chindisire, coase, chindisește TPP. 80, 85 ; de-mi coase
și-mi chindisește *ibid.* 82, 83 ; îmi coase și-mi chindisește *ibid.*
61, 74.
- creștere* : cădere, frunza crește, frunza cade APP. 225.
- cumpărare* : ciștigare, procopsiala nu se cumpără cu bani, ci se
ciștigă cu ani HP. 154.
- deschidere* : dare, bate și ți-se va deschide, cere și ți-se va da
IRT. I. 451₄₄₈.
- ducere* : depărtare, du-te, depărtează-te MD. 73.
- înfrunzire* : înflorire, nici să înfrunziască, — nici să înfloriască
MD. 347.
- gîndire* : găsire, oaspele nu mîncă ce gîndește, ci mîncă ce
găsește HP. 138.
- încălecare* : încurare, încăleacă calul și-l încură prin grădină
IL. 152.
- întindere* : încheiare, il întindea — și-l încheia TPP. 95.

- lăudare : lătrare, lumea să-te laude, cîinii lasă să-te latre HP. 94.
 luare : lăsare, luați noă, lăsați două Ș. I. 297₁₈₉.
 luptare : luare, se luptară, le luară TPP. 54, 55 ; se luară, se
 nluptară FCR. 195₁₄.
 măhnire : mîndrire, nici în năcazuri să-te măhnești nici în feri-
 cîri să-te mîndrești GP. 354.
 mergere : minunare, tot mergînd și minunîndu-mă IL. 243.
 mionare : miolăire, miona și miolăia Ș. I. 148.
 mîriire : mionare, mîriia și miona Ș. I. 147.
 năpădire : năbușire, sîngele să-l năpădească, — sîngele să-l nă-
 bușiască MD. 109 ; TPP. 372.
 ospătare : omenire, Gheonoaia ospătă pe Făt-frumos și-l ome-
 ni IL. 5.
 paștere : păzire, eū le pasc — tu le păzești TPP. 41.
 paștere : pornire, paște-le, — pornește-le TPP. 40.
 picare : putrezire, dacă cresc, și dă un vînt, — pică toate la pă-
 mînt, — pică jos și putrezesc IBD. 429₂₁₈ ; ca un măr putre-
 găios, — ce pică jos și putrezește Ș. I. 9₂.
 plivire : păzire, primăvara le-am plivit — toată vara le-am păzit
 TPP. 352.
 plivire : privire, stați flori nu măi înfloriți . . . — că n'am
 frați să vă ngrădiască, — nici surori să vă pliviască — nici pă-
 rinți să vă priviască Ș. I. 239₁₆₆.
 pornire : părăsire, badea-i călător ; pornește — pe mine mă pără-
 sește IBD. 160₃₇₅.
 pornire : plecare, și-a pornit și-a plecat MD. 3 ; TPP. 361.
 pregătire, pornire : ei să pregătiră și porniră IL. 84, 155.
 prindere : pornire, cum auziră că să meargă în pădure, prinseră
 bucuroși și porniră SB. 40.
 prinzire : pețire, noi n'am venit să prinzim, — noi am venit să
 pețim BPP. 274 ; Ș. I. 43.
 răznire : răslovire, că eū de cînd m'am răznit — și de cînd m'am
 răslovit TPP. 286.
 repezire : retezare, Turcii mult nu aștepta — ci îndat se repe-
 zia — și capul îi reteza IBD. 494.
 răspindire : risipire, ca răspîntia să-se răspindiască — pe vînt
 să-se risipiască TPP. 385.

- roire : rodire, ca roinl ce roiește — ca sfinta zi de astăzi ce rodește MD. 140.
- rotire : răsucire, danțul imi rotește, — toiaș răsucește TPP. 80.
- săbiare : săgetare, și-a săbia, — și-a săgeta MD. 41.
- săltare : sărire, săltau și săriau IL. 381.
- sămănare : secerare, și de drag te-ași sămăna — și cu drag te-ași secera IBD. 73.
- săpare : secerare, și săpai și secerai FCR. 92; nici săpai, nici secerai *ibid.*
- sărire : spăriere, să-l sar — să-l spar MD. 240; acolo sai — acolo spai *ibid.* 241.
- sărutare : secare, gura nu mi-a sărutat, — inimioara mi-a secat TPP. 304.
- scădere : secare, astăzi curge și înecă — și mini scade și'apoi seacă APP. 41.
- scăldare : spălare, mindru te-oii scălda — frumos te-oiu spăla MV. 64; te-oii scălda — te-oii spăla *ibid.*
- sclipire : sărire, și văzu Turcii venind — tot sclipind ca păunii — și sărind ca fluturii BPP. 271.
- scoborire : sprijinire, pe scări de argint s'a scoborit, — în toiaș de aur s'a sprijinit Ș. II. 92; cu cîrjă de argint scoborîndu-se — și în cîrjă de aur sprijinîndu-se Ș. I. 57.
- secerare : săgetare, l-a secerat — l-a săgetat MD. 103; cî noi nu l-am secerat — nu l-am săgetat *ibid.* 103; l-a și secerat — și l-a săgetat *ibid.* 100; m'a și secerat și m'a săgetat *ibid.* 102; la ce l-ați secerat — la ce l-ați săgetat MD. 103; pe acela-l secerati — pe acela-l săgetati MD. 104.
- sfîntire : răsărire, soarele bade-a sfîntit — și frumos a răsărit IBD. 259.
- sfîrșire : stăpînire, Marcu biet se 'nduioșă, — inima-i i-se sfîrșia, — dar îndat se stăpînia IBD. 488.
- sinecare : sculare, sinecatu-m'am — sculatu-m'am TPP. 358.
- sinecare : suflecare, s'a sinecat — s'a suflecat MD. 218, 219, 220.
- slăbire : stringere, il slăbia, ce mi-l slăbia — și mai tare mi-l stringea RTV. 51.
- slobozire : scoborire, scară de aur a slobozit — pe dinsa s'a scoborit TPP. 361; MD. 3.

- spargere: sfărîmare, piatră de spărgea — piatră stărîma TPP. 38.
spendere: sparere, burii anî învețu a spendei, cativi învețu a
spareî MIMS. I. 7.
stare: răsărîre, ce stai — și răsai SB. 96.
stîngere: stîmpărare, setea să mi-o stîng, — foamea să mi-o
stîmpăr MD. 204.
stîngere: strîngere, făcliile s'au stîns — mesele s'au strîns MV.
77, 78.
stricare: scurtare, casa mi-a stricat — vieța mi-a scurtat
TPP. 328.
stricare: însulițare, cătătura stricați — carnea însulițai MD. 203.
stîngere: stîngere, ear de nu va veți strînge — și de nu va veți
stînge MD. 89; că noi ne-om strînge — și ne-om stînge MD. 90;
stîngere: sugere: scurtare, să-i strîng vinele — să-i sug sîngele
— să-i scurtez zilele MD. 242, 244..
însuflețire: simțire, văzu că însuflețește și se simte vîoiasă IL. 132.
sugere: strîngere, cu buzele-l sugē — cu aripele-l strînge MD. 115.
suire: scoborire: munții cînd suia, — munți cînd scobora TPP.
37; la munți te-am suit — și te-am scoborit TPP. 19.
însulițare: înpăimare, și te-oiu însulița — și te-oiu înpăima
MD. 72.
surpare: sfărîmare, fagii surpînd — piétrile sfărîmind MD. 239, 240.
tunare: trăznire, tuna și trăznește Ș. I. 192₁₆₉.
turburare: trecere, unde vede apă rece — ea o turburā și trece
APP. 264; TPP. 348; RTV. 14.
văerare: căitare, nu te văera — nu mi-te mai văita MV. 67.
vedere: visare, ziua văz, noaptea visez TPP. 302, 303; nici să-l
vezi, nici să-l visezi APP. 11.
vedere: corbire, și-l rugarā să-se 'ntoarca, că voește împăratul
să-l vază și să-i vorbească IL. 344.
vedere: vrere, ochii văd, inima vrea APP. 326.
venire: vedere, cînd veni și văzu acea mare prăpădenie IL. 152;
cînd venira și văzura pe Țugulea *ibid.* 331; venind ciobanii
și văzînd toate acestea *ibid.* 397.
venire: vrere, auzi că neștine a venit și vrea să-se întilnească
cu dînsa IL. 260; se pomeni fiul de împărat cu un oare-cine
că vine și vrea să desgroape pe mort *ibid.* 253.

2) *Adverb + Adverb.*

auațe : acloțe, deade de auațe, deade de acloțe OTM. 2.

cruciș : curmezis, și — și — IL. 63, 95, 343 ; cruciș, curmez
FCR. 194₁₂.

dincoace : dincolo, FCR. 258.

înainte : înapoi, nu vedeai nici înainte nici înapoi CP. 143.

încoace : încolea, dați încoace, dați încolea BPP. 352.

în lung și 'n lat, TPP. 56 ; IBD. 320₆₄₂ ; RTV. 18 ; în lat și 'n

lung IBD. 381₇₉ ; de-a lungu și de-a latu Ș. I. 143₁₁₀.

roinicește : culturește, și 'ncealeca voinicește — și 'purcedea vul-
turește APP. 146.

APENDICE.

Pentru a întregi și complecta faptele desfășurate în capitolul precedent, aliterațiunea ar mai putea fi studiată și în literatura noastră cultă, artistică propriu zisă. În cercetările de critică și estetică literară ar trebui să-se atingă și acest punct, nerelevat încă de nimeni, neglijat și trecut cu vederea de toți pînă acuma, deși fenomenul în chestiune joacă un rol destul de important în tehnica și forma estetică a unei limbi. Așteptînd pînă cînd cine-va care se interesează să pătrundă în tainele armoniei limbii rominești ne va da un mai bogat material asupra acestei părți din chestiunea de care ne-am ocupat, dăm aici cite-va exemple de aliterațiune pe care le-am cules din Bălcescu, *Cîntarea Romîniei* (BCR), Bolintineanu, *Poezii*, 1855, (BP), Alexandri *Pasteluri* și *Legende* (AP, AL). Eminescu, *Poezii* ed. Șaraga (EP) și Creangă *Povești* și *Diverse* (CP, CD): ¹⁾

argint e pe ape și aur în aer EP. 33; prin arbori cîntău pasări, prin aer zburău îngeri AL. 135; parc 'ascult și parc 'aștept EP. 102; tare-î neastîmpărată și avană, drept să-vă spun CP. 315; voinicii buni de luptă și bucuroși de glumă AL. 17 i se dusesse vestea prin toate părțile despre bunătatea și bogăția sa CD. 20; a îndreptat-o și ea cu multă bunătate și blindeță CP. 91-92; apar grămezî de leșuri, grămezî de arme rupte, — de ca; uciși, de care, de cîrturi risipite AL. 99; o carte și o cruce, mai multe cunuoi BP. 385; noaptea cade, lupii urlă . . . vai de cal și călător AP. 14; troenind cărările — și gonind cîntările EP. 80; era nechitit la minte și nechibzuit la trebî CP. 37; pe cîmpie, pe colnice CD. 64; cîntînd și chiuînd cutreeram dumbrăvile și luncile umbroase CD. 117; ei merg de-a drept prin codri,

¹⁾ Exemplele pe care le dăm aici se rapoartă numai la aliterațiunea între cuvinte sintactice coordonate.

pe lungi cărări perdute AL. 9; rumenind străvechii codri și castelul singuratic EP. 125; codrii gem, copacii scutur la lor frunză AL. 53; doi luceferi strălucesc: — Stefan Vodă, cel frumos — ș'o copilă, chip duios AP. 160; umblind toată ziua... pela jocuri și prin toate corhanele și coclaurile CD. 106; în Azia înflorită crescute și culese AL. 13; perd cumpătul, perd capul, zvril a mele în văzduh AL. 31; la alții dă cupa, la alții dă calul BP. 41; descălăcători de țară, dătători de legi și datini EP. 117; ear sufletu-i ferice luat-aŃ forma vie — de-o mică, drăgălașe, duioasă ciocirle AL. 129; căci te urăsc atunce... cu dragoste și dor AL. 119; aud un freanăt blind — de strofe dulci, divine AP. 101; plutește-o lină, dulce, divină îndurare AL. 94; el are glasul dulce, prea dulce, prea duios AL. 12; de-o durere, de-o dulceată, — pieptul, inima-i se strînge EP. 61; legăbind atita farmec și atitea frumuseți EP. 121; nu voiŃ sicriŃ bogat — faclie și flamuri EP. 195; un sat..... cu flăcăi voinici și fete mîndre CD. 1; și cînd flăcăi și fete vor secera la vară AP. 44; în scrînciobul din culme se dau flăcăi și fete AP. 142; va da și flori și frunze etern fiind udată AL. 110;... în cît fonfi și flecarii, gîgăuții și gușății EP. 118; un păr frumos și înflorit CP. 286; adapă fugarul cu stemă pe frunte, cu aur pe friŃ BP. 97; se făcuse hărțăgos și de tot hapsin CP. 111; lac lîmpede și lin AP. 99; dar ochii mari și minunați EP. 150; vîntul e copil zburdalnic fără milă nici muștrare AP. 145; unde punea el mîna, punea și D-zeŃ mila CP. 37; ș'acea oaste mîndră, multă, strălucită, AL. 52; știa face multe și mari minunații CD. 34; perzîndu-și a sa frunte în negură și nori EP. 9; nevoile, năcazurile și sărăcia izvoresc în lume BCR. XVI; cine-i cu pagubă și cu păcat CP. 133; cu feru 'n brazdă neagră !..... Romînul astăzi are — pămîntul său drept carte și pluguri cîrturari AL. 39; tu în cap nu ai grunte, numai pleavă și puzderii EP. 129; trece riuri fără poduri și prăpăstii fără punte AL. 44; și cite ponturi și ponosuri nu da dintr'însul CD. 140; se duc pribegii și palizi să caute adăpostiri AL. 8; prietini și părinte BP. 26; trec riurile în saltu-i, trec riurile 'n not AL. 10; și de-aceia tot ce mișcă 'n țara asta, riul, ramul EP. 115; era o fată robace și răbdătoare CP. 283; tot se rupe, se răstoarnă, se sucește, se îndoae AL. 45; privia în zare cum pe mări — răsare și străluce EP. 146; dar puterea ta s'a tocit de sărăcie și strică-

ciune BCR. XLVI; îi scăpărau ochii și-i sfirîia gitlejul de hămînd
ce era CP. 23; o sfînt, sublim, cerese amor AL. 76; singele cur-
ge mereu.....; sabia domnește în acea vreme.....; setea de a stăpîni
cuprinde pe oameni BCR. XXII; ai sămănat cu singele și cu su-
doarea lor *Dumbrava roșe*, pădurea singelui BCR. XXXVII; soții,
surori și mame suspină 'n urma lor AL. 9; sprinten și sprin-
țaroîu copil mai ai CP. 51—52; și pe deasupra-î steagul, amen-
nîntînd furtuna — cu bourul, cu steaua, cu soarele și luna AL. 26;
îl invită cu ochirea, cu surîsul, cu susînul AP. 84; în zadar sus-
pin și sufer EP. 102; atît era de caprîns, de s'aî umplut mun-
țî..... de turmele și tamazlicurile lui CD. 19; te-a văzut și-a vi-
sat raiul cu grădîni îmbalzamate EP. 27; *vesela verde cîmpie*
acu'î tristă, veștejită AP. 7; copilăria..... singură este *veselă* și
nevînovată CD. 36; pe cînd totul era lipsă de viață și voință EP.
104; cum murmură valul, cum plînge un vînt BP. 41; cînd via
în sobă tăciunele aprîns, care se zice că face a cînt și creme-
rea CD. 34; pela noi..... oamenii-s..... mai voinici și mai vîioși
CD. 126.